

ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(ΟΡΓΑΝΩΣΗ - ΔΟΜΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ - ΠΑΡΟΧΕΣ)

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΤΣΙΡΤΣΩΝΗ ΖΗΝΟΒΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΕΛΑΓΙΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΜΑΙΡΗ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ)
ΠΑΤΡΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2000

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ:

ΤΗΝ ΕΠΟΠΤΡΙΑ ΜΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΜΑΙΡΗ, ΟΛΟΥΣ ΟΣΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΟΣΟΥΣ ΔΕΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ, ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΜΑΣ, ΤΟ ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΑΥΤΟΥΣ ΜΑΣ, ΠΟΥ ΦΕΡΑΜΕ ΕΙΣ ΠΕΡΑΣ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Σκοπός της εργασίας μας αυτής είναι μία πρώτη και γενική διερεύνηση των υπηρεσιών, που έχουν σαν έργο την παροχή κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης και συμβουλευτικής, λειτουργούν στο χώρο της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα και ονομάζονται ‘‘Συμβουλευτικοί Σταθμοί’’.

Προσεγγίζουμε το θέμα, πρώτα βιβλιογραφικά μελετώντας και προσδιορίζοντας, αφ’ ενός μεν τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού πληθυσμού, αφ’ ετέρου δε τη σημασία του σχεδιασμού στην οργάνωση και λειτουργία υπηρεσιών στην κοινότητα.

Στη συνέχεια ερευνούμε πως έχουν οργανωθεί και λειτουργούν οι σ.σ. στη χώρα μας, ποιες υπηρεσίες παρέχουν και ποιες ανάγκες καλύπτουν μέσω των προγραμμάτων τους.

Συγκεκριμένα, στο εισαγωγικό κεφάλαιο της μελέτης εντοπίζεται η αναγκαιότητα μελέτης και έρευνας για τα θέματα, που αφορούν τη νεανική ηλικία και τη σημασία της ύπαρξης κρατικής πρόνοιας με τη μορφή θεσμοθετημένων οργανώσεων. Στο κεφάλαιο αυτό εντοπίζεται το πρόβλημα και το κίνητρο της μελέτης μας, ο σκοπός της και οι επιμέρους επιδιώξεις μας. Επίσης, ορίζουμε τους όρους αυτούς, που ο αναγνώστης θα συναντήσει συχνά στην εργασία μας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας μας, γίνεται ανασκόπηση μελετών και συγγραμμάτων, που αναφέρονται:

- Στα προβλήματα και τις ανάγκες της μετεφηβικής ηλικίας και στους παράγοντες, που επηρεάζουν τους νέους, σε συνδυασμό με τις εξελίξεις της σημερινής πραγματικότητας και τις ιδιαιτερότητες της σπουδάζουσας νεολαίας.

- Στην παρουσίαση μερικών κοινωνιολογικών στοιχείων, που αναφέρονται σε πλευρές του εκπαιδευτικού συστήματος και στις επιδράσεις τους στους νέους.
- Στη μεθοδολογία του Κοινωνικού Σχεδιασμού, που αναφέρεται στα στάδια, στους στόχους και στις μορφές κοινωνικής παρέμβασης.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνάς μας, το είδος της έρευνας που διεξάγαμε, οι υποθέσεις που διατυπώθηκαν και τα αποτελέσματα της. Τα αποτελέσματα αναλύονται στη συνέχεια ποσοτικά και παρουσιάζονται με τη μορφή αριθμητικών πινάκων, ενώ παράλληλα γίνεται ποιοτική ανάλυση αυτών.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από όλη τη μελέτη και γίνονται προτάσεις.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

	Σελ.
1. Ιστορικό δημιουργίας σ.σ. (συμβουλευτικοί σταθμοί), αντιδράσεις από την εκπαιδευτική φοιτητική κοινότητα.....	77
2. Οικονομικοί πόροι των σ.σ.....	81
3. Ενημέρωση φοιτητών για τη λειτουργία των σ.σ., στάσεις και αιτήματα φοιτητών.....	83
4. Σκοποί υπηρεσίες σ.σ.....	89
5. Διοικητική διάρθρωση / προσωπικό των σ.σ.....	93
6. Δραστηριότητες, συνεργασίες.....	96
7. Χώρος, προσέλευση σπουδαστών στο σ.σ.....	98
8. Αξιολόγηση λειτουργίας σ.σ.....	103

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	iv
ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ	vi

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	3
3. ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	4
4. ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ:

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

A. ΑΝΑΓΚΕΣ, ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	7
1. ΧΡΟΝΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ – ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ "ΕΓΩ"	7
2. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ	11
3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ	12
4. Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ	16
5. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΣΑΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ	17
6. ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ Ή ΤΟΥΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ	22

7. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΦΙΛΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕ ΑΛΛΟΦΥΛΟ	23
8. ΛΥΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	26
Β. ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ	31
1. Η ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ	32
2. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ Ή ΕΝΤΕΙΝΟΥΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	34
Γ. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	41
1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	43
2. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	46
α. ΣΤΑΔΙΑ	46
β. ΣΤΟΧΟΙ	49
γ. ΜΟΡΦΗ	50
3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΤΑΔΙΩΝ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	52
α. ΣΤΑΔΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	52
β. ΣΤΑΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	59
γ. ΣΤΑΔΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ, ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	71
2. ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

*"Όταν πάψουμε να συμπαθούμε τη νεότητα,
τότε το έργο μας σ' αυτόν τον κόσμο
τελείωσε..."*

Mackdonald, 1866-1937

Διανύοντας τη νεανική ηλικία και έχοντας πρόσφατα βιώσει το φοιτητικό ρόλο και τις πολύπλευρες απαιτήσεις του, σε μια μεταβατική για τη ζωή του ανθρώπου περίοδο, αποφασίσαμε ν' ασχοληθούμε διεξοδικότερα με αυτή.

Ο νέος, σ' αυτή τη περίοδο βρίσκεται σε μια μεταβατική φάση, όπου δεν είναι πια παιδί, αλλά ούτε ολοκληρωμένος ενήλικος, κατά την οποία προσπαθεί να αποδεσμευτεί από την εξάρτηση της οικογένειάς του και να γίνει αυτοδύναμος. (Ν.Γ. Παπαδόπουλος, Αθήνα, 1993, σ. 97).

Παράλληλα, η δομή της κοινωνίας στην οποία ζει, οφείλει να ενταχθεί, ν' αναπτύξει τις ψυχοπνευματικές του δυνάμεις, να χαράξει μια δημιουργική πορεία και να καταξιωθεί, καθώς και οι διάφοροι παράγοντες που τη διαμορφώνουν, γίνονται συνήθως ανασταλτικοί φραγμοί στη πορεία του. (Δ. Διαμαντόπουλος, Αθήνα, 1992, σ. 190-192).

Οι νέοι μεταξύ 18-25 ετών διανύοντας μια περίοδο βιολογικών, συναισθηματικών και γενικότερων αλλαγών, μπαίνουν σ' έναν αγώνα προσαρμογής μεταξύ των νέων αξιών που δημιουργούνται και των δεδομένων του εξωτερικού κόσμου. Τη περίοδο αυτή, συχνά παρουσιάζονται δυσκολίες, που αφορούν τη

κοινωνική και επαγγελματική ένταξη, τις σχέσεις με την οικογένεια, τους φίλους, το άλλο φύλο, τον ίδιο τον εαυτό.

Ένα μεγάλο μέρος του νεανικού πληθυσμού είναι αυτό του φοιτητικού, αν σκεφτούμε ότι κάθε χρόνο εισάγονται στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση της χώρας μας περίπου 70.000-80.000 νέοι, που καλούνται ν' ανταποκριθούν με επιτυχία στο νέο αυτό ρόλο και τις επιταγές του. Δηλαδή, οι νέοι φοιτητές χρειάζεται πολλές φορές να προσαρμοστούν σε νέα πόλη και κατοικία, να διαχειριστούν μ' επιτυχία τα οικονομικά, τις σπουδές και τις απαιτήσεις τους, ν' αναπτύξουν νέες κοινωνικές και προσωπικές σχέσεις.

Το νέο εκπαιδευτικό και κοινωνικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τη μεταβατική φάση της νεότητας φέρνει τους φοιτητές αντιμέτωπους με νέα δεδομένα στα οποία δεν είναι όλοι εφοδιασμένοι ν' ανταποκριθούν επιτυχώς με κίνδυνο να μη γίνουν λειτουργικοί στη κοινωνία βιώνοντας ματαιώση και πιθανό αδιέξοδο.

Η κατανόηση όσων προαναφέρθηκαν και η ενσυναίσθηση για το νεανικό πληθυσμό, πρέπει να οδηγήσουν στη μελέτη, έρευνα και πρόληψη γι' αυτόν με τη μορφή οργανωμένης κρατικής πρόνοιας.

Για τους λόγους αυτούς, τόσο η χώρα μας, όσο και άλλες χώρες οργανώνουν θεσμική πρόνοια για τους πληθυσμούς, που κρίνεται αναγκαίο με τη μορφή υπηρεσιών, που για να λειτουργήσουν χρειάζονται συγκεκριμένη δομή και οργάνωση.

Η πρόνοια για τους φοιτητές και τη συμβουλευτική τους στήριξη, αν και στο εξωτερικό αποτελεί πάγια τακτική στη Τριτοβάθμια αλλά και σε όλες τις βαθμίδες Εκπαίδευσης, στην Ελλάδα ξεκίνησε να οργανώνεται με μικρές κατά τόπους πρωτοβουλίες, οι πρώτες των οποίων χρονολογούνται το 1986.

2. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η δυσκολία της νεανικής ηλικίας, που καλείται να αντεπεξέλθει στο φοιτητικό ρόλο και να ανταποκριθεί σε πολύπλοκους και πολλές φορές απαιτητικούς ρόλους, είναι γνωστή.

Έρευνα, που πραγματοποιήθηκε στο χώρο του ΤΕΙ Αθήνας το 1994¹, έδειξε ότι το 74% των φοιτητών θεωρεί τη περίοδο αυτή μεταβατική, ενώ το 32% δύσκολη. Το 42% αντιμετωπίζει άγχος, το 36% έχει προβλήματα με τους καθηγητές και το 72% θεωρεί το πρόγραμμα των σπουδών εξαντλητικό.

Η M.F Kaplan, στο άρθρο της "Συμβουλευτική εργασία με φοιτητές πανεπιστημίου" ("Εκλογή", 1976 τεύχος 38, σ. 32-38), αναφέρει ότι οι φοιτητές μπορεί να αντιμετωπίζουν προβλήματα διανοητικής λειτουργικότητας, που σχετίζονται με τη δυσκολία προσαρμογής το νέο περιβάλλον (ακαδημαϊκό ή κοινωνικό), προβλήματα ψυχοσεξουαλικής αγωγής, δηλαδή σχέσεων με το άλλο φύλο, προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής, που προκύπτουν από την αλλαγή κοινωνικού περιβάλλοντος και προβλήματα, που σχετίζονται με την προσωπικότητα και την ψυχική υγεία των σπουδαστών.

Τα στοιχεία αυτά και το προσωπικό μας ενδιαφέρον μας οδήγησαν στην αναζήτηση των στοιχείων εκείνων, που αφορούν τις υπηρεσίες στήριξης, που λειτουργούν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση της Ελλάδας.

¹ ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: "Υπηρεσίες Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης Φοιτητών - Σπουδαστών", Αθήνα 1995, σ. 105 - 106 (Ε. Καζατζά, Β. Καραγιάννης)

3. ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Γενικός σκοπός της μελέτης μας είναι μια πρώτη και γενική διερεύνηση των υπηρεσιών που έχουν σαν έργο την παροχή κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης και συμβουλευτικής, λειτουργούν στο χώρο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα και ονομάζονται "Συμβουλευτικοί Σταθμοί".

Οι επιμέρους επιδιώξεις μας αφορούν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας αυτών των υπηρεσιών (την ακολούθηση των αρχών Κοινωνικού Σχεδιασμού, την οργανωτική δομή, τους πόρους, τις υπηρεσίες, το σκοπό λειτουργίας κλπ) καθώς και την αποτελεσματικότητά τους (ποιες ανάγκες εκφράζονται από το φοιτητικό πληθυσμό, ποιες καλύπτονται, ποιες φαίνεται να είναι οι ελλείψεις αυτών των υπηρεσιών κλπ)

Η προσπάθεια αυτή στοχεύει να αποτελέσει αφορμή για τη διερεύνηση ^{μας} άλλων στοιχείων γι' αυτές τις υπηρεσίες, για την αξιοποίηση των στοιχείων, που θα προκύψουν σε μελλοντικές προσπάθειες και στη μεγιστοποίηση του προβληματισμού και της ευαισθητοποίησης για τον πληθυσμό που μελετάμε και για τα θέματα που τον αφορούν.

4. ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Για την καλύτερη κατανόηση, όσων ακολουθούν, αλλά και για να αποφευχθούν τυχόν παρανοήσεις από τους αναγνώστες, θεωρούμε χρήσιμο σ' αυτό το αρχικό στάδιο να ορίσουμε κάποιες έννοιες, που αναφέρονται συχνά στη μελέτη μας.

- Παιδεία: νοείται ένα σύνολο, που περιέχει τη γνώση, την πείρα, την συμπεριφορά του ατόμου, τις επιρροές από την πολιτισμική κληρονομιά και το περιβάλλον του (οικογένεια, σχολείο, θεσμοί). Ο J.S. Mill λέει ότι η παιδεία περιλαμβάνει έμμεσες και τυχαίες επιδράσεις, έμμεσες και τυχαίες αλλαγές του χαρακτήρα και των ανθρώπινων λειτουργιών (Π. Κόκκοτας, 1983, σ. 22-23)².
- Εκπαίδευση: είναι ένα μέρος της παιδείας του ανθρώπου. Σύμφωνα με τον Ντυρκάϊμ, είναι μια δραστηριότητα, την οποία αναλαμβάνει το κοινωνικό σύνολο για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του και ειδικότερα την κοινωνική αναπαραγωγή. Είναι ακόμη αυτό, που μας προσφέρει το εκπαιδευτικό σύστημα και η λειτουργία της σταματάει με την αποφοίτηση από αυτό. (Π. Κόκκοτας, 1983, σ. 23)².
- Νεανική ηλικία: Στη βιβλιογραφία της μελέτης μας αναφέρονται αρκετοί ορισμοί της νεανικής ή μετεφηβικής ηλικίας. Στην εργασία μας, όμως, που ενδιαφερόμαστε για τον φοιτητικό πληθυσμό, με τον όρο αυτό εννοούμε τους νέους από 18 έως 25 χρόνων.
- Κοινωνικός σχεδιασμός: Πρόκειται για τη μελέτη, ανάλυση, σχεδίαση και εφαρμογή παρεμβάσεων, που στοχεύουν σε επιδιωκόμενες, για την κοινωνική ανάπτυξη, αλλαγές. (Ιατρίδης Δ.Σ., 1990, σ. 42).

² ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: "Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για την Εκπαίδευση", Πάτρα 1997, σ. 14-15 (Γούσιου Α., Κυρανάκης Σ., Παπαδοπούλου Α.).

- Συμβουλευτικός σταθμός: Υπηρεσίες, που προσφέρουν ατομική ή ομαδική συμβουλευτική για θέματα ακαδημαϊκά, επαγγελματικά, κοινωνικά και ψυχολογικά με στόχο να βοηθήσουν στην όλη εξέλιξη και στην καλύτερη προσαρμογή των φοιτητών (Strassberg et al., 1997. Standal & van der Veen, 1957. American School Counselor Association, 1974a)³

³ Μαλικιώση – Λοΐζου, 1996, σ. 305 στο βιβλίο “Συμβουλευτική Ψυχολογία”.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Το κεφάλαιο αυτό ασχολείται με τρία σημαντικά για την εργασία μας θέματα.

Πρώτον: με τα θέματα της μετεφηβικής ηλικίας, των ατόμων δηλαδή που ανήκουν στη νέα γενιά και που αποτελούν τον πληθυσμό της εργασίας μας· *Δεύτερον:* με μερικές πτυχές της εκπαίδευσης, αφού η μελέτη μας αφορά στους Συμβουλευτικούς Σταθμούς για φοιτητές, που ανήκουν σ' ένα εκπαιδευτικό σύστημα και επηρεάζονται άμεσα από αυτό· και *Τρίτον:* με το θέμα του κοινωνικού σχεδιασμού, δηλαδή την οργάνωση υπηρεσιών στην κοινότητα, εφόσον ερευνούμε τη δομή και την οργάνωση των κοινωνικών υπηρεσιών, που ονομάζονται <<Συμβουλευτικοί Σταθμοί>>.

Α. Ανάγκες, προβλήματα και ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά νεανικής ηλικίας

Οι νέοι αποτελούν, αναμφίβολα, μια από τις σημαντικότερες πληθυσμιακές κοινωνικές ομάδες, που και επηρεάζει την κοινωνία, αλλά και επηρεάζεται από τις γρήγορες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές της μεταβολές.

1. Χρονικός προσδιορισμός της νεανικής ηλικίας – Παράγοντες που επηρεάζουν τη διαμόρφωση ταυτότητας του "Εγώ"

Στην εξελικτική ψυχολογία, με τον όρο <<νεότητα>>, νοείται η περίοδος εκείνη κατά την οποία το άτομο αποκτά τις ικανότητες και τα εφόδια, που θα το προετοιμάσουν ν' αναλάβει τις ευθύνες και τις απολαβές της ενήλικης ζωής.

Είναι δηλαδή, η γέφυρα που ενώνει την εξάρτηση της παιδικής ηλικίας με την ανεξαρτησία της ενηλικίωσης, το σχολείο με τον κόσμο της εργασίας. (Α. Τεπέρογλου, επιστημονική υπεύθυνη έρευνας, 1999, σ. 17).¹

Τον πνευματικό αποπροσανατολισμό, τη φάση διέγερσης της νεανικής κρίσης ακολουθεί μία νέα φάση ηρεμίας: η μετεφηβεία (♀ 16¹/₂ - 20, ♂ 17-21). (H. Remplein 1980 (α), σ. 220). Ο όρος <<γενιά των νέων>> οριοθετεί την νεολαία από τα παιδιά μέχρι τους ενήλικες και συνενώνει πρόσωπα από 12/14 μέχρι 21/25 χρόνων σαν ενότητα .

Συνήθως, βλέπουμε τους νέους σαν μία αυτόνομη βαθμίδα της ανθρώπινης ύπαρξης με ορισμένα φαινόμενα και νομοτέλειες, που έχουν γενικό κύρος. (H. Remplein, 1980, (β), σ. 125). Ο Ι. Παρασκευόπουλος (σ. 14) λέει ότι είναι δύσκολος ο χρονικός προσδιορισμός του τέλους της εφηβικής ηλικίας, εφόσον η ωριμότητα κάθε ατόμου επηρεάζεται κάθε φορά από τον τόπο και τον χρόνο.

Ο έφηβος διαμορφώνει σαφή ταυτότητα του Εγώ σε συνάρτηση με τις εμπειρίες και τα βιώματα της παιδικής ηλικίας, δηλαδή, το είδος των λύσεων, που έχει επιλέξει σε προηγούμενες αναπτυξιακές κρίσεις του Εγώ, το είδος των ταυτίσεων, που διαμόρφωσε μέσα στην οικογένεια, το είδος των εμπειριών και των συγκρούσεων μέσα στη σχολική κοινότητα, το βιοσωματικό υπόστρωμα, που διαμόρφωσε από τα ήθη και τα έθιμα του τόπου, τις ευκαιρίες, που είχε να γνωρίσει θετικούς κοινωνικούς ρόλους. Επίσης, διαμορφώνει μία σαφή ταυτότητα του Εγώ με ευκολία ή δυσκολία ανάλογα με το είδος της κοινωνίας, στην οποία ζει .

¹ ΕΡΕΥΝΑ: «Η ταυτότητα, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και οι ανάγκες της νεολαίας στο Νομό Θεσσαλονίκης» (Α. Τεπέρογλου, Α. Μπαλούρδος, Γ. Μυριζάκης, Μ. Τζωρτζοπούλου) ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΕΚΚΕ).

Έτσι, στις κλειστές κοινωνίες, όπου οι ρόλοι των ενηλίκων είναι λιγότερο απαιτητικοί και σαφέστερα καθορισμένοι, η διαμόρφωση ταυτότητας του Εγώ, η αποσαφήνιση ενός σχεδίου ζωής είναι πιο εύκολη υπόθεση από τις ανοικτές πλουραλιστικές κοινωνίες, όπου οι ρόλοι των ενηλίκων είναι πολύπλοκοι και ασαφείς (Ι. Παρασκευόπουλου, σ. 177).

Σε έρευνα, που πραγματοποίησε το Ε.Κ.Κ.Ε. (1999, σ. 21)², από το συνολικό δείγμα των 1000 - 1200 ατόμων, τα $\frac{3}{4}$ του συνόλου των εφήβων (15-19 χρόνων) μένουν στην Αθήνα ή στον Πειραιά από τότε που γεννήθηκαν. Για τους νέους της δεύτερης ομάδας ηλικίας (20 - 24 χρόνων) οι αριθμοί είναι μειωμένοι (46% και 58% για τις γυναίκες και τους άντρες αντίστοιχα). Και σ' αυτήν την ομάδα, όμως, η πλειονότητα, δηλαδή, το 70% περίπου έχει ζήσει στην Αθήνα τα περισσότερα χρόνια. Από άλλη έρευνα που έγινε στο Νομό Θεσσαλονίκης (Ε.Κ.Κ.Ε. 1999, σ. 73)³, διαπιστώθηκε ότι η πλειονότητα των ατόμων έχει γεννηθεί σε αστικές περιοχές.

Τα στοιχεία που προκύπτουν από τις δύο έρευνες φαίνεται να συμφωνούν με αυτό, που ο Ι. Παρασκευόπουλος (σ. 14-18) υποστηρίζει, ότι, δηλαδή, για την πλειονότητα των νέων, η διαμόρφωση ταυτότητας του Εγώ είναι μια αρκετά δύσκολη υπόθεση, εφόσον ζουν σε ανοικτές πλουραλιστικές κοινωνίες. Βιοσωματικά και ψυχοπνευματικά το άτομο είναι ώριμο από το 18ο έτος της ηλικίας του, όμως η απόκτηση ψυχοκοινωνικής ταυτότητας προκαλεί ασάφεια και σύγχυση, γιατί συνάπτεται με τα εκάστοτε κοινωνικά δεδομένα. Στις κοινωνίες, όπου επικρατεί ασάφεια και σύγχυση γύρω από το όριο ενηλικίωσης, όπου οι υποχρεώσεις των νέων δεν είναι καθορισμένες, όπου υπάρχει αμφιθυμία από την πλευρά των ενηλίκων στα

² ΕΡΕΥΝΑ: «Νέοι: Διάθεση χρόνου - Διαπροσωπικές σχέσεις» (περιοχή Πρωτεύουσας) (Ο. Γαρδίκη, Α. Τεπέρογλου, Χ. Κελεπρή, Α. Μουρίκη, Γ. Μυριζάκης, Θ. Παραδέλλη). Ε.Κ.Κ.Ε.

³ ο.π. υποσημ. 1

θέματα χειραφέτησης των νέων, δεν μπορεί παρά να βιώνουν οι νέοι καταστάσεις άγχους και έντασης.

Ο Ι. Παρασκευόπουλος (σ. 146), λέει ότι για να μπορέσει ο έφηβος ν' ανταποκριθεί στον ρόλο του ενηλίκου, αλλά και για να νιώθει ευτυχής, πρέπει να επιδιώξει και να επιτύχει ορισμένους αναπτυξιακούς στόχους. Πρέπει, δηλαδή, ν' αποδεχθεί τη νέα μορφή του σώματός του και να χρησιμοποιεί τις δυνατότητές του αποτελεσματικά, ν' αποδεχθεί τον κοινωνικό ρόλο του φύλου του και να έχει μία ώριμη ετερόφυλη σχέση, να εξασφαλίσει τις προοπτικές, που θα τον οδηγήσουν στην οικονομική ανεξαρτησία, να αποκτήσει συναισθηματική αυτονομία από τους γονείς και γενικά από τους ενηλίκους, να έχει σχέσεις αμοιβαιότητας με τους συνομηλίκους του, ν' αποκτήσει γνωστικές δεξιότητες, να διαμορφώσει ένα αξιολογικό σύστημα, ν' αποκτήσει αυτό που ο Erickson αποκαλεί ταυτότητα του Εγώ.

Το αναπτυξιακό αυτό όμως, έργο γίνεται ιδιαίτερα δύσκολο και χρονοβόρο σε μια βιομηχανική και συνεχώς αναπτυσσόμενη κοινωνία με απαιτητικούς και ασαφείς ρόλους ενηλίκων (Ι. Παρασκευόπουλος, σ.74). Οι επιπτώσεις είναι αναπόφευκτες στη διαμόρφωση ταυτότητας του Εγώ, στην αποσαφήνιση ενός σχεδίου ζωής .

Ο Ι. Παρασκευόπουλος (σ. 177 -178) λέει ότι η λειτουργικότερη μορφή της ταυτότητας του Εγώ είναι η κατακτημένη, που προκύπτει όταν το άτομο κάνει τις επιλογές του, αφού έχει γνωρίσει διαφορετικές εναλλακτικές λύσεις. Ένα άτομο, όμως, μπορεί ν' αναπτύξει και μη λειτουργική ταυτότητα του Εγώ. Μπορεί, δηλαδή, ν' αναπτύξει την λεγόμενη δοτή ή πρόωρα σχηματισμένη ταυτότητα, όπου οι σκοποί και οι πεποιθήσεις του ατόμου έχουν υποδειχθεί από άλλους χωρίς να εξετάσει άλλες εναλλακτικές λύσεις ή ν' αναπτύξει το λεγόμενο παρατεταμένο μορατόριουμ, όπου αναζητά πολλές εναλλακτικές λύσεις, αλλά δεν μπορεί να φτάσει σε ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα για την πορεία της ζωής του. Υπάρχει ακόμη η περίπτωση της ταυτότητας

κλειστού ή ανοικτού πεδίου επιλογών ανάλογα με το εύρος των εναλλακτικών λύσεων, καθώς και η κοινωνικοποιημένη ή αποκλίνουσα ταυτότητα, ανάλογα με το αν το περιεχόμενό της είναι σύστοιχο ή όχι με τις αξίες του κοινωνικού περίγυρου.

Τα άτομα, λοιπόν, που έχουν κατακτημένη ταυτότητα είναι προσαρμοσμένα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, έχουν δηλαδή αυτοπεποίθηση και καλές διαπροσωπικές σχέσεις. Αυτά, όμως, με δοτή ταυτότητα έχουν αναπτύξει μία προσωπικότητα αυταρχική και στερεοτυπική με εξωπραγματικούς στόχους και τα άτομα με παρατεταμένο μορατόριουμ είναι αγχώδη και ανασφαλή. Πολλοί ψυχολόγοι λόγω του γεγονότος ότι οι έφηβοι καταναλώνουν πολύ χρόνο για τη διαμόρφωση ταυτότητας του Εγώ, έχουν καταλήξει στην άποψη ότι οι προσπάθειες των εφήβων να ταξινομήσουν τις διάφορες εναλλακτικές λύσεις και να επιλέξουν κάποια από αυτές υπεύθυνα, προκαλούν πολλές φορές ψυχολογική αναστάτωση, κρίση ταυτότητας. (Ι. Παρασκευόπουλος, σ. 178).

2. Κοινωνία και νέοι στη σύγχρονη εποχή

Η κοινωνία στη σύγχρονη εποχή, λέει ο H. Remplein (1980 (β) σ. 171), έχει στραφεί προς την μαζικοποίηση κι ένας λόγος είναι η συγκέντρωση τεράστιων πληθών στις μεγαλουπόλεις . Ο οικονομικός συναγωνισμός είναι πιο ανελέητος παρά ποτέ .

Για να βγει λοιπόν κάποιος νικητής πρέπει να είναι δυνατός κι επιδέξιος, ο αδύνατος κι ο αδέξιος συντρίβεται σ' αυτόν. Επακόλουθα του αγώνα αυτού είναι η επιδίωξη επιτυχίας χωρίς διάκριση, μυθώδεις καριέρες, νευρώσεις, ασθένεια των μάνατζερ κι ένα πλήθος απελπισμένων, απογοητευμένων και μνησικάκων ανθρώπων. Πολλοί, λοιπόν, είναι αυτοί που μένουν ανικανοποίητοι στην πνευματική τους υπόσταση, που βιώνουν την αβεβαιότητα και το άγχος. Στην έρευνα π.χ. που αφορά στη διάθεση χρόνου των νέων και στις διαπροσωπικές τους σχέσεις (Ε.Κ.Κ.Ε. 1999, σ.

125)⁴, το 59,8% και το 66% για τους άνδρες και τις γυναίκες αντίστοιχα, λέει ότι η ανεργία και το οικονομικό πρόβλημα είναι τα προβλήματα της γενιάς τους, που παραμένουν άλυτα.

3. Οικογένεια και νέοι στη σύγχρονη εποχή

Η οικογένεια στη σύγχρονη εποχή ζημιώθηκε, καθώς η επαγγελματική δραστηριότητα πολλών μητέρων συνεπάγεται για τα παιδιά επώδυνη έλλειψη θαλπωρής, ασφάλειας κι επιτήρησης και καθώς έχει αλλάξει ο παραδοσιακός ρόλος του πατέρα. Έτσι, πολλά από τα <<ορφανά της τεχνικής>> μεγαλώνουν σχεδόν χωρίς μητέρα και πατέρα, παρόλο που οι γονείς τους ζουν ακόμη. (H. Remplein, 1980, (β), σ. 165). Η αλλαγή του ρόλου των γονέων μέσα στην οικογένεια είναι εμφανής και στην έρευνα του καθηγητή Δ. Γεώργα που αφορά στις αξίες των φοιτητών (ανάτυπο από την περιοδική έκδοση του ΕΚΚΕ "Επιθεώρηση κοινωνικών ερευνών" τεύχος 61, Αθήνα 1986)⁵ όπου στα συμπεράσματα αναφέρει ότι από το σύνολο των φοιτητών απορρίπτεται ο παραδοσιακός πατριαρχικός ρόλος του πατέρα και ο παραδοσιακός ρόλος της μητέρας ως συμβιβαστική και υπάκουη.

Για τους φοιτητές μάλιστα από την Αθήνα έρχονται στην τέταρτη κατά σειρά θέση σαν αντικείμενο προβληματισμού, οι οικογενειακές αυτές αξίες, ενώ στους φοιτητές από την επαρχία αποτελούν πρωταρχικό αντικείμενο προβληματισμού. Η διαφορά αυτή στις απόψεις ίσως να εξηγείται από τις διαφορές αστικού - επαρχιακού περιβάλλοντος και από τις διαφορές εκτεταμένης-πυρηνικής οικογένειας.

Μεγάλη βαρύτητα, όμως, έχει και το γεγονός ότι έχει ελαττωθεί η εξωτερική και θεσμικά εξασφαλισμένη αυθεντία των γονέων, έχει καταργηθεί, δηλαδή, ο αυστηρός

⁴ ο.π. υποσημ. 2

οικογενειακός κανονισμός, που απαιτεί από τους γονείς μία αυξημένη εσωτερική, προσωπική αυθεντία. Επειδή πολλοί γονείς κάνουν μια ζωή, που δεν μπορεί ν' αποτελέσει πρότυπο, η ανατροφή των παιδιών τους είναι κακή. (H. Remplein, 1980 (β) σ. 166). Σε πείσμα, όμως, όλων αυτών των αλλαγών, που προαναφέρθηκαν, οι οικογενειακοί δεσμοί (Bornemann) έμειναν εκπληκτικά στενοί, παρόλο που η σχέση μεταξύ γονέων και παιδιών έχει αλλάξει σημαντικά. Οι γονείς από πρόσωπα με αυθεντία έχουν μετατραπεί σε συντρόφους, που μεγαλώνουν τους εφήβους ως ισότιμους και τους αφήνουν να κάνουν ό,τι θέλουν. Το γεγονός αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αλλαγή των παιδαγωγικών βασικών αντιλήψεων, δηλαδή από τη μεταστροφή της δεσποτικής ανατροφής στη θεωρία του ελεύθερου μεγαλώματος. Οι γονείς προβάλλουν λιγότερα εμπόδια στους νέους κι αυτοί με τη σειρά τους μειώνουν τη χαρακτηριστική για την ηλικία τους αντίθεση. Παρόλ' αυτά οι νέοι επιδιώκουν να φύγουν νωρίς από την στενή μικρή οικογένεια, γιατί δεν τους προσφέρει πλέον ερεθίσματα, ποικιλία και επαρκή δυνατότητα ανάπτυξης. Οι εντάσεις μεταξύ γονέων και παιδιών, μπορεί να έχουν μετριαστεί, αλλά πάντα υπάρχουν περιπτώσεις, όπου για πολλούς και διάφορους λόγους παρουσιάζονται συγκρούσεις. Για άλλη μία φορά οι ταξικές διαφορές επηρεάζουν τους νέους και σ' αυτήν την περίπτωση, την ένταση των αντιθέσεών τους. Η μικροαστική, λοιπόν, οικογένεια εκθέτει το νέο σε ένα πιο πυκνό δίκτυο κανονισμών, ενώ η οικογένεια των ανωτέρων στρωμάτων φαίνεται να έχει περισσότερη κατανόηση γι' αυτούς, με αποτέλεσμα να προκαλούν λιγότερο την αντιλογία τους. Πολλές εντάσεις δημιουργούνται, γιατί οι γονείς εκφράζουν στους νέους τα ιδεώδη της δικής τους γενιάς και τους κρίνουν με τα μέτρα του παρελθόντος, παραβλέποντας το γεγονός ότι οι καιροί έχουν αλλάξει ριζικά κι έτσι, με το να τους

⁵ ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: «Υπηρεσίες Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης Φοιτητών - Σπουδαστών» Καζαντζά Ελ., Καραγιάννης Β. (σ. 52, Αθήνα 1995).

μεταχειρίζονται με ιδέες του κάποτε, τους ωθούν στην άμυνα. (H. Remplein 1980, (β), σ. 173 - 177).

Σχετικά με τα παραπάνω, θα ήταν ενδιαφέρον να δούμε έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα. Σε έρευνα π.χ. του Ε.Κ.Κ.Ε. (1999, σ. 120 - 121)⁶ δεν φαίνεται να δημιουργούνται συγκρούσεις και εντάσεις μεταξύ των γονέων και παιδιών για θέματα που αφορούν σπουδές, σχολικές εργασίες, τους φίλους και τις παρέες, τις πολιτικές απόψεις, την εξωτερική εμφάνιση, τις μοτοσυκλέτες και το αυτοκίνητο, το κάπνισμα και το αλκοόλ, τις σχέσεις με το άλλο φύλο. Ο μέσος όρος στις κατηγορίες αυτές ξεπερνάει το 70% των απαντήσεων και στη διαβάθμιση <<ποτέ δεν συγκρούονται>>. Τα κορίτσια της ηλικίας 20-24 των ημιαστικών περιοχών του Νομού Θεσσαλονίκης φαίνεται να έχουν τις περισσότερες συγκρούσεις με τον πατέρα τους, ενώ τα αγόρια της ηλικίας 25-29 των ημιαστικών περιοχών φαίνεται να έχουν περισσότερο συγκρούσεις με τις μητέρες, εφόσον αναφέρουν ότι συγκρούονται ευκαιριακά μαζί τους.

Για το 85,5% των ερωτώμενων, είναι καλές οι σχέσεις με τον πατέρα και για το 90% είναι καλές οι σχέσεις με την μητέρα. Κακές σχέσεις δηλώνει μόνο το 1,6% για τον πατέρα και το 0,7% για τη μητέρα. Οι νέοι, όπως αναφέρουν, επιδιώκουν να συζητούν με τους γονείς τους και μάλιστα τα κορίτσια περισσότερο από τα αγόρια.

Τα θέματα για συζήτηση ποικίλουν από σοβαρά ή όχι, επίκαιρα, θέματα προβληματισμού. Το γεγονός αυτό φανερώνει τη μεγάλη ανάγκη για επικοινωνία, που έχουν οι νέοι και στην οποία οι γονείς θα πρέπει ν' ανταποκριθούν. Το ενδιαφέρον, επίσης, των γονιών για τη μόρφωση των παιδιών τους διαγράφεται αρκετά θετικό,

⁶ ο.π. υποσημ. 1

αλλά στις σχολικές εργασίες και οι δυο γονείς με υψηλά ποσοστά φαίνεται να μην βοηθούν τα παιδιά τους.

Ανάλογα αποτελέσματα φαίνεται να προκύπτουν και σε άλλη έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε. (1999, σ. 36 - 38 και σ. 102 - 113)⁷, όπου οι νέοι στην συντριπτική τους πλειοψηφία, δηλώνουν ότι έχουν καλές σχέσεις και με τους δύο γονείς, με τα ποσοστά να κυμαίνονται από 69% ως 91%. Οι νέοι, επίσης, ηλικίας 20 - 24 υποστηρίζουν ότι οι γονείς τους ζητούν συστηματικά τη γνώμη τους, ενώ είναι ελάχιστα τα ποσοστά των νέων, που η γνώμη τους δεν ζητείται ποτέ από τους γονείς τους. Η συμπεριφορά του πατέρα, καθώς προκύπτει από την συγκεκριμένη έρευνα, είναι ελαστική ως προς τον γιο και την κόρη με τη διαφορά ότι σε θέματα διασκέδασης κι επιλογής φίλων παρατηρείται μεγαλύτερη αυστηρότητα στα κορίτσια. Η συμπεριφορά της μητέρας φαίνεται η ίδια και σε μερικές περιπτώσεις πιο ελαστική από αυτή του πατέρα. Όσο για τις κρίσιμες και δύσκολες στιγμές τους, οι νέοι θέλουν να στηρίζονται για ηθική και οικονομική συμπαράσταση στους γονείς τους, βάζοντας τους φίλους σε δεύτερη μοίρα, ενώ ελάχιστοι θα κατέφευγαν σε συγγενείς τους. Αντίθετα, σε ερευνητική προσπάθεια, που πραγματοποιήθηκε στο χώρο του Τ.Ε.Ι. Αθήνας (1994)⁸ προκύπτει ότι το 70% των νέων απευθύνεται σε φίλους για προβλήματα με τον εαυτό του και μόνο το 8% απευθύνεται στην οικογένεια.

Είναι βέβαια αξιοσημείωτο το γεγονός ότι 7% δεν απάντησε στην ερώτηση αυτή, ένα ποσοστό στο οποίο ο Συμβουλευτικός Σταθμός θα μπορούσε να προσφέρει άμεση διέξοδο, αν βέβαια γνώριζαν την ύπαρξή του.

⁷ ο.π. υποσημ. 2

⁸ ο.π. υποσημ. 5

4. Η θέση των νέων απέναντι στην ενηλικίωση

Σημαντική αλλαγή των νέων στην εποχή μας είναι η θέση τους απέναντι στην ενηλικίωση. Σύμφωνα με τους Schelsky & Muchow η νεανική ηλικία και ο χώρος για τους νέους ελαττώνεται όλο και περισσότερο και η νεολαία θέλει να ενηλικιωθεί όσο είναι δυνατό γρηγορότερα. Το γεγονός αυτό ενισχύεται και από την πρόωρη σεξουαλική ωριμότητα, για την οποία, σύμφωνα με τον Muchow, ευθύνεται το ότι λείπει σχεδόν η ενδιάμεση κατάσταση της νεανικής ηλικίας και η μετάβαση στην ενηλικότητα συντελείται απευθείας από την παιδική ηλικία. Έτσι, σήμερα οι τρεις βαθμίδες παιδική ηλικία - νεότητα - ενηλικότητα έχει αντικατασταθεί από τις δύο μόνο παιδική ηλικία - ενηλικότητα. (H. Remplein, 1980, (β), σ. 187). Ο Schelsky, λέει, ότι αναμφίβολα πηγάζουν πολλοί κίνδυνοι από την πρόωμη συμμετοχή των νέων στη ζωή των ενηλίκων. Χαρακτηρίζει τη γενιά αυτή ως «ενήλικη νεολαία» καθώς έχει την τάση να εξομοιώνεται με τους ενήλικες όσο το δυνατόν πιο γρήγορα και να προσαρμόζεται στη ζωή τους. Η πρόωμη αυτή αποδοχή στάσεων και προτύπων συμπεριφοράς των ενηλίκων δίνει αρχικά την εντύπωση της πρόωρης ωριμότητας, που κρύβει όμως μία χαρακτηριστική και κοινωνική ευθραυστότητα, αστάθεια και αβεβαιότητα των εφήβων. Πρόκειται για μία «ψευδοενηλικότητα» της νεολαίας. (H. Remplein, 1980, (β), σ. 188 - 189). Δεν είναι, όμως, όλοι οι κοινωνιολόγοι σύμφωνοι με την άποψη του Schelsky κι ένας από αυτούς είναι και ο Tenbruck, ο οποίος πιστεύει ότι η σύγχρονη νεολαία διατηρεί την αυτοτέλειά της και μάλιστα έχει και δική της κουλτούρα. Λέει, ότι ο νέος σήμερα έχουν περισσότερη αυτοτέλεια από οποιαδήποτε άλλη γενιά νέων, η οποία μάλιστα υπογραμμίζεται και από το γεγονός ότι υπάρχει «μία προσέγγιση της νεολαίας των βιομηχανοποιημένων χωρών». Οι νέοι, δηλαδή, σε όλες τις εξελιγμένες βιομηχανικές χώρες, παρουσιάζουν εντυπωσιακή ομοιότητα. Ταυτόχρονα, η διεύρυνση των γνώσεων και η αύξηση των επαγγελματικών απαιτήσεων οδήγησε σε μια αύξηση

της χρονικής διάρκειας της εκπαίδευσης και κατά συνέπεια της νεανικής ηλικίας (H. Remplein, 1980, (β), σ. 191, 193).

Τα αποτελέσματα της έρευνας, που έγινε στο χώρο του Τ.Ε.Ι Αθήνας (1994)⁹, φαίνεται να συμφωνούν με την παραπάνω άποψη. Για το 75%, δηλαδή, των σπουδαστών κύριος οικονομικός χορηγός παραμένει η οικογένεια. Η οικονομική αυτή εξάρτηση από τους γονείς και η παρατεταμένη εφηβεία, που συνήθως προκαλεί, είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της σπουδαστικής ζωής.

5. Ιδιαίτερα προβλήματα και ανάγκες της σπουδάζουσας νεολαίας

Από έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε. (1999, σ. 92)¹⁰ προκύπτει ότι περισσότερο από 50% των ατόμων, που διαμένουν στη Θεσσαλονίκη σπουδάζει. Θεωρώντας το 50% ένα πολύ σημαντικό, ενδεικτικό ποσοστό, αλλά κι εξαιτίας του αντικειμένου της μελέτης μας, που αφορά στη σπουδάζουσα νεολαία, κρίνουμε χρήσιμο ν' αναφερθούμε στις ιδιαίτερες δυσκολίες και προβλήματα, που ο συγκεκριμένος πληθυσμός αντιμετωπίζει.

Σύμφωνα με τον Π. Σταθόπουλο (‘‘Εκλογή’’ 1986, τεύχος 71, σ. 112), το δύσκολο έργο των νέων της ηλικίας 18 ως 25, γίνεται εντονότερο, όταν ο νέος, που εισάγεται στα Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι., φεύγει από το οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον κι εγκαθίσταται σε μία πόλη άγνωστος μεταξύ αγνώστων.

Επιπλέον, το πρόβλημα της κοινωνικής χειραφέτησης επιδεινώνεται λόγω της <<προστατευτικής>> στάσης, που οι περισσότερες ελληνικές οικογένειες έχουν προς τα παιδιά τους. Έτσι, οι σπουδαστές, κυρίως κατά το πρώτο έτος, πιέζονται τόσο για την συναισθηματική όσο και για την κοινωνική τους προσαρμογή στο νέο περιβάλλον, χωρίς όμως να έχουν τα απαραίτητα εφόδια για να αντιμετωπίσουν αυτού του είδους τα

⁹ ο.π. υποσημ. 5, (σ. 111)

¹⁰ ο.π. υποσημ. 1

προβλήματα. Η αλλοτρίωση και η αποξένωση, που βιώνουν πολλοί σπουδαστές, τους οδηγούν σε μειωμένη απόδοση στα μαθήματά τους, σε αναζήτηση ψυχαγωγίας αμφιβόλου ποιότητας, σε απομόνωση ή σε εβδομαδιαίες επισκέψεις στις οικογένειές τους, εφόσον η συναισθηματική τους εξάρτηση είναι τόσο έντονη και ο διαφορετικός τρόπος ζωής στην πόλη και στην επαρχία τους δυσκολεύει στην προσαρμογή τους.

Η Mildred Fine Kaplan στο άρθρο της <<Συμβουλευτική εργασία με φοιτητές πανεπιστημίου>> (‘‘Εκλογή’’ 1976, τεύχος 38, σ. 32-38), λέει ότι τα προβλήματα που παρουσιάζουν οι σπουδαστές ανήκουν σε τέσσερις κατηγορίες:

α) Τα προβλήματα διανοητικής λειτουργικότητας, που αφορούν στη δυσκολία προσαρμογής του ατόμου στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα να μην μπορεί ν’ ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των μαθημάτων. Η μείωση, βέβαια, της απόδοσης μπορεί να οφείλεται και στο ότι ο σπουδαστής εισήχθη σε μία σχολή, που δεν τον ενδιαφέρει, αλλά ήταν επιθυμία των γονιών του. Ένας άλλος παράγοντας, που μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της απόδοσης στα μαθήματα, είναι οι υψηλές προσδοκίες που έχουν πολλές φορές οι γονείς, αλλά που ξεπερνάνε τα όρια δυνατοτήτων του σπουδαστή. Η πίεση αυτή οδηγεί το νέο είτε στην υπερβολική προσπάθεια είτε στην αντίδραση προς τους γονείς και στην αδιαφορία για τις σπουδές.

β) Τα προβλήματα ψυχοσεξουαλικής αγωγής. Οι νέοι της ηλικίας αυτής παρουσιάζουν μεγάλο άγχος και φόβους γύρω από θέματα σχέσεων με το άλλο φύλο και πολλές φορές τα αγόρια εκφράζουν ανησυχία για ομοφυλοφιλικές παρορμήσεις ή για την σεξουαλική τους ικανότητα. Γενικότερα οι νέοι θέλουν να ενημερωθούν γύρω από αυτό το θέμα και να βοηθηθούν, ώστε να υιοθετήσουν μία στάση που να συμβιβάζεται με τις ηθικές τους αξίες, αλλά και με τις αξίες του κοινωνικού τους περιβάλλοντος.

γ) Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν (σύμφωνα πάντα με την Μ. F. Kaplan, ο.π) τα προβλήματα κοινωνικής προσαρμογής, στα οποία εντάσσονται οι δυσκολίες, που, όπως είναι φυσικό, αντιμετωπίζουν όλοι οι σπουδαστές, εφόσον αλλάζουν κοινωνικό περιβάλλον. Μετά την εισαγωγή τους σε ιδρύματα της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η εύρεση κατοικίας, η φροντίδα του εαυτού καθώς και η σωστή διαχείριση των χρημάτων ώστε ν' ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ενήλικα, είναι θέματα που παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυσκολία. Ειδικότερα, η έλλειψη πείρας στο ζήτημα των χρημάτων μπορεί να προκαλέσει προβλήματα στις σχέσεις με τους φίλους ή με την οικογένεια, κυρίως αν τα οικονομικά περιθώρια της οικογένειας είναι πολύ περιορισμένα.

δ) Στην τελευταία κατηγορία ανήκουν τα προβλήματα εκείνα, που σχετίζονται με την προσωπικότητα και την ψυχική υγεία των σπουδαστών. Υπάρχουν, δηλαδή, φοιτητές με προϋπάρχουσες δυσκολίες π.χ. δυσκολίες νευρωτικής ή οριακής ψυχωτικής φύσεως, που με την κατάλληλη επαγγελματική βοήθεια μπορούν να παραμείνουν στο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Σε όσα προαναφέρονται από την Μ. F. Kaplan, ο Π. Σταθόπουλος (‘‘Εκλογή’’ 1986, τεύχος 71, σ. 113), φαίνεται να συμφωνεί και λέει ότι και η πιο συντηρητική εκτίμηση σοβαρών καταστάσεων ψυχικής διαταραχής, σε έναν πληθυσμό 20.000 ατόμων, όπως είναι αυτός του Τ.Ε.Ι. Αθήνας, θα έδειχνε ότι μεγάλος αριθμός σπουδαστών χρειάζεται βοήθεια για αντιμετώπιση συναισθηματικών δυσκολιών, αλλά και πιο σοβαρών καταστάσεων ψυχικής αρρώστιας, όπως ψυχώσεις, σχιζοφρένεια κ.τ.λ. Στις κατηγορίες, επίσης, των προβλημάτων, που η Μ. F. Kaplan περιγράφει, ο Π. Σταθόπουλος προσθέτει, αναφερόμενος στον ελληνικό χώρο και

ε) την κατηγορία των αλλοδαπών, ομογενών, που όπως είναι αναμενόμενο, καλούνται ν' αντιμετωπίσουν περαιτέρω δυσκολίες, όπως είναι οι γλωσσικές, αυτές που προκύπτουν από τις προκαταλήψεις του περίγυρου και από τις πολιτιστικές διαφορές.

Παράλληλα, λόγω της προσωπικής μας εμπειρίας και επαφής με την σπουδάζουσα νεολαία, θεωρούμε ότι πρέπει να προστεθεί στις παραπάνω κατηγορίες προβλημάτων και

στ) η κατηγορία των εργαζομένων, των έγγαμων, των έγγαμων ή όχι μητέρων σπουδαστών. Αυτές οι περιπτώσεις μπορεί να μην αποτελούν την πλειοψηφία των σπουδαστών, σίγουρα όμως έχουν ανάγκη και δικαιούνται άμεση προσοχή και βοήθεια, προκειμένου να μπορέσουν ν' ανταποκριθούν στους πολλαπλούς τους ρόλους.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της έρευνας, που πραγματοποιήθηκε στο χώρο του Τ.Ε.Ι. Αθήνας το 1994¹¹ και που αφορά στην στάση των σπουδαστών απέναντι στη φοιτητική ζωή και τα προβλήματά της, φαίνεται να συμφωνούν με τα προβλήματα, που η Μ. F. Karlan εντοπίζει και ο Π. Σταθόπουλος προσθέτει. Το 12% λοιπόν, του δείγματος της έρευνας θεωρεί κακή την οικονομική του κατάσταση, γεγονός που πολλές φορές διαταράσσει την ψυχοσωματική ισορροπία ενός ατόμου. Το ποσοστό, δηλαδή, αυτό μπορεί να θεωρηθεί ομάδα υψηλού κινδύνου, όσον αφορά στην ψυχοκοινωνική του κατάσταση. Το 48% των σπουδαστών ζουν με συγκάτοικο, γεγονός που πιθανόν να φανερώνει δυσκολία στην εύρεση φθηνής κατοικίας, αλλά και ότι πολλά σημαντικά προβλήματα μπορεί να προκύπτουν από την συγκατοίκηση.

Το 74% επίσης, του φοιτητικού πληθυσμού θεωρεί την περίοδο αυτή της ζωής του ως μεταβατική, ενώ το 32% ως δύσκολη. Το 42% δηλώνει ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι το άγχος, ενώ το 18% η μοναξιά. Το 36% αντιμετωπίζει δυσκολίες στις σχέσεις με τους καθηγητές γεγονός που φανερώνει την έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ σπουδαστών και καθηγητών.

¹¹ ο.π. υποσημ. 5, (σ. 103-107)

Αξιοσημείωτο, όμως, είναι και το ποσοστό (40%) που δεν απάντησε στην ερώτηση αυτή και είναι μάλλον απίθανο να θεωρούν ότι δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Το 72% θεωρεί ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα σε σχέση με το αντικείμενο των σπουδών είναι το πολύωρο κι εξαντλητικό πρόγραμμα.

6. Σχέσεις των νέων με τους ενήλικες και τις οργανώσεις ή τους συλλόγους

Στις παραπάνω προβληματικές καταστάσεις, που αντιμετωπίζει η νεολαία έρχονται να προστεθούν οι σχέσεις της τόσο με τους ενήλικες όσο και με τους συνομηλίκους της. Σύμφωνα με τον H. Remplein (1980, (β), σ. 174, 184-187), δημιουργούνται πολλές εντάσεις από το γεγονός ότι οι γονείς κρίνουν τους νέους με τα μέτρα του παρελθόντος, παρόλο που οι καιροί έχουν αλλάξει ριζικά. Η νεολαία από την πλευρά της παρατηρεί τους ενήλικες με ιδιαίτερα κριτική διάθεση και τους αντιμετωπίζει από επιφυλακτικά μέχρι δύσπιστα. Σε επεμβάσεις στην ιδιωτική τους σφαίρα οι νέοι αντιδρούν με απόκρουση και ανυποταξία, αλλά σπάνια με φανερή έξαψη. Τις ρίζες αυτής της <<σιωπηρής αντίθεσης>> τις βλέπει ο Muchow σε μια περισσότερο ή λιγότερο μαζική περιφρόνηση των ενηλίκων. Η κύρια αιτία της αμυντικής συμπεριφοράς της νεολαίας απέναντι στη μεγαλύτερη γενιά βρίσκεται στην αποτυχία των τελευταίων στον τομέα της ανατροφής, που εκτείνεται από την αδυναμία τους να πράξουν αλλιώς, μέχρι την ανεύθυνη επιθυμία τους να μην πράξουν αλλιώς. Το να επιτρέπουν οι ενήλικες στο νέο τα πάντα, δεν τον ικανοποιεί καθόλου, χρειάζεται αυθεντία, αλλά μία αυθεντία που να εντυπωσιάζει με προσωπική πνευματική και χαρακτηριστική ανωτερότητα. Εφόσον, όμως η μεγαλύτερη γενιά δεν προσφέρει όλα αυτά στους νέους αδικεί εις βάρος της και την ωθεί στην αντίθεση. Δεν υπήρξε ποτέ μία γενιά, που η εξωτερική, υλική και νομική κατοχύρωση να ήταν τόσο μεγάλη, σαν τη σημερινή, αλλά και καμία που να είχε μείνει τόσο μόνη για να ξεπεράσει τις εσωτερικές και ψυχικές της ανάγκες. Ο H. Remplein την ονομάζει <<μοναχική γενιά >>.

Η σημερινή νεολαία φαίνεται, ακόμη και στις τυπικές ενώσεις της, να φοβάται τους ολοκληρωτικούς δεσμούς. Θεωρεί, δηλαδή, τους συλλόγους ως ενώσεις, όπου είναι πρόθυμη να επενδύει ένα μέρος της δύναμης και του ελεύθερου χρόνου της, χωρίς όμως να εξαρτάται ολοκληρωτικά από αυτές. Οι νέοι δεν είναι γενικά κουρασμένοι από

τις οργανώσεις, απλώς αποφεύγουν τους ολοκληρωτικούς δεσμούς. Η κοινωνική τους συμπεριφορά είναι θεμελιωμένη από την τάση αυτοπροφύλαξης και αυτοεξασφάλισης, που έχει σαν συνέπεια μία τάση απομόνωσης από το φόβο βαθύτερων δεσμεύσεων. Επειδή, όμως, η οικογένεια δεν επαρκεί πλέον για ν' ανοίξει στους νέους το δρόμο προς την κοινωνία κι επειδή το σχολείο λίγα προσφέρει προς την κατεύθυνση αυτή, οι σύλλογοι πρέπει ν' αποτελούν <<βατήρα στην κοινωνία>> και να συντελούν στην κοινωνικοποίηση των νέων. (Η. Remplein, 1980, (β), σ. 195-197).

Σε έρευνα που πραγματοποίησε το Ε.Κ.Κ.Ε. (1999, σ. 210)¹², φαίνεται ότι οι ερωτώμενοι κατά το 1/4 του συνόλου είναι μέλη σωματείων ή συλλόγων. Τα αγόρια παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής απ' ό,τι τα κορίτσια, κι αυτό άσχετα από ηλικία κι αστικότητα. Το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής διακρίνεται στους αθλητικούς συλλόγους και το χαμηλότερο στα πολιτικά κόμματα και στις νεολαίες.

7. Σχέσεις με φίλους και με άλλο φύλο

Η μεταβολή αυτή της εποχής, δεν άφησε, βέβαια, άθικτες τις φιλίες των νέων. Υπάρχουν φιλίες και στη σημερινή γενιά, αλλά έχουν χάσει τη σημασία, που είχαν παλιότερα και η δύναμή τους να διαπλάθουν τη ζωή των νέων, έχει ελαττωθεί σημαντικά.

Εμφανίζεται, δηλαδή, και στη φιλία ο φόβος των ολοκληρωτικών δεσμεύσεων, ο φόβος της άνευ όρων διάθεσης ολόκληρου του προσώπου για κάποιον άλλον. Σύμφωνα με τον Tenbruck, οι μεγάλες ομάδες (π.χ. σε μια βιομηχανική επιχείρηση), τα δευτερογενή συστήματα, η κινητικότητα της κοινωνίας μας <<επιδρούν σε βάρος των ατομικοποιημένων σχέσεων φιλίας και προάγουν επίπεδες και ολομερείς επαφές>>,

¹² ο.π. υποσημ. Ι

καθώς επίσης οδηγούν σε μία υπερκοινωνικοποίηση, λόγω της συχνότητας συναναστροφής με πολλούς και συχνά εναλλασσόμενους συνομηλίκους. (H. Remplein, 1980, (β) σ. 198-200).

Σύμφωνα με έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε. (1999, σ. 34)¹³ οι νέοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία (92% ως 99% κατά κατηγορίες) βρίσκονται ενταγμένοι σε μία ομάδα έντονης κοινωνικοποίησης, όπως η παρέα. Ελάχιστοι απάντησαν ότι δεν έχουν καθόλου παρέα. Δηλώνουν, επίσης, ότι έχουν στενούς φίλους όχι επιφανειακές γνωριμίες, ενώ το 70% των αγοριών και το 54,6% των κοριτσιών θεωρούν τη φιλία πολύ σημαντική στη ζωή τους σήμερα. Σημαντική θέση στις σχέσεις τους με τους φίλους κατέχουν η ειλικρίνεια, η εμπιστοσύνη, η αλληλεγγύη, ενώ πολύ μικρή σημασία αποδίδουν στην κοινωνικοοικονομική θέση, στις πολιτικές αντιλήψεις, στη συμμετοχή σε κοινές οργανώσεις ή συλλόγους και στην ηλικία τους.

Με την τελευταία αυτή άποψη φαίνεται να συμφωνεί και η έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε. (1999, σ.127)¹⁴, από την οποία φανερώνεται ότι ένα 4% του δείγματος δεν έχει φίλους. Επιπλέον, από την έρευνα στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας (1994)¹⁵ προκύπτει ότι οι σπουδαστές, όταν αντιμετωπίζουν προβλήματα στις σχέσεις τους ή προσωπικά, προτιμούν να τα κουβεντιάσουν με τους φίλους τους.

Αλλαγές, όμως, παρατηρούνται και στις σχέσεις των φύλων. Σύμφωνα με τον H. Remplein (1980, (β) σ. 200-206), είναι σήμερα διαφορετική η τοποθέτηση των νέων απέναντι στη σεξουαλικότητα, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την πρόωρη δημιουργία σχέσεων οικειότητας και από τον μεγάλο αριθμό γεννήσεων εξώγαμων παιδιών από ανήλικα κορίτσια.

¹³ ο.π. υποσημ. 2

¹⁴ ο.π. υποσημ. 1

¹⁵ ο.π. υποσημ. 5 (σ. 111)

Οι λόγοι της πρώιμης και ανεμπόδιστης έναρξης ετερόφυλων σχέσεων στη σημερινή νεολαία είναι εκτός από την επιτάχυνση και η μεγάλη ελευθερία, που τους παρέχεται στα φανερά, καθώς και η γενική χαλάρωση της ηθικής, το κακό παράδειγμα των ενηλίκων, οι οποίοι από ακατασίγαστη λαχτάρα για ερεθίσματα ωθούνται στην ανεξέλεγκτη ικανοποίηση του ενστίκτου τους, χωρίς ευθύνη και προσωπικό δεσμό με τον σύντροφο, που κάθε φορά αλλάζει.

Αυτό, λοιπόν, που πρέπει σήμερα να μας ανησυχεί είναι η διαφθορά, η συχνότητα και η έλλειψη ηθικών ενδοιασμών. Πολλοί νέοι δεν θεωρούν τις σεξουαλικές σχέσεις κάτι κακό, αλλά τις βλέπουν ως κάτι <<εντελώς φυσικό>>, που είναι απαραίτητο, όπως η τροφή για την καλή υγεία. Η τάση αυτή, όμως, για αλλαγή σταθεροποιείται κι έχει επιπτώσεις στη μετέπειτα ζωή των νέων, όταν πλέον δεν είναι ικανοί για διαρκή δέσμευση και πίστη στη σχέση του γάμου, γεγονός που επιβεβαιώνεται από το υψηλό ποσοστό διαζυγίων σήμερα.

Η σημερινή νεολαία έχει μια τάση δημιουργίας πρώιμων δεσμών, που δεν είναι, βέβαια, ακόμη οριστικοί δεσμοί, αλλά σταθερές φιλίες, που περιλαμβάνουν και σεξουαλικές σχέσεις. Πολλές διαλύονται γρήγορα και στην σπουδάζουσα νεολαία η περάτωση των σπουδών προκαλεί αυτήν την μεταστροφή. Μερικές, όμως, καταλήγουν και στο γάμο. Ιδιαίτερα επισφαλής είναι η θέση των νέων εκείνων, που στο πατρικό τους σπίτι, λείπει η αναγκαία ασφάλεια και αγάπη κι εκείνοι που κινδυνεύουν περισσότερο να εκτραπούν ηθικά, είναι αυτοί που βρίσκονται στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, εφόσον η φροντίδα για τη διατήρηση σταθερών τάξεων τουλάχιστον εξωτερικά, είναι μεγαλύτερη στα ανώτερα στρώματα.

8. Λύση της νεανικής κρίσης και γενικότερα χαρακτηριστικά μετεφηβικής ηλικίας

Από τη ψυχολογία βάθους, εκφράστηκε κάποτε η άποψη, ότι με το τέλος της ηλικίας του μικρού παιδιού τελειώνει και η ανάπτυξη του χαρακτήρα, μία άποψη που όμως δεν είναι σωστή, εφόσον κατά την ηλικία αυτή μπαίνουν μόνο οι βάσεις για το μελλοντικό χαρακτήρα, μέσω της διαπαιδαγώγησης από άλλους. Στην εφηβεία προκύπτει σ' αυτήν τη βάση ο τελικός χαρακτήρας, μέσω της αυτοδιαπαιδαγωγήσεως, σε συνδυασμό με την εύνοια του περιβάλλοντος και στη μετεφηβεία φτάνει, μέσω της διαδικασίας σταθεροποιήσεως, σ' ένα προσωρινό τέλος (H. Remplein, 1980, (α), σ. 260).

Ο B. Reymond-Rivier (1989, σ. 103) κάνει λόγο για τρεις όρους και ψυχολογικά κριτήρια, που σημαδεύουν το τέλος της εφηβείας και που με τη βοήθειά τους, εφόσον δεν υπάρχουν επίσημα ενιαία κριτήρια, μπορούμε να ορίσουμε τη λύση της νεανικής κρίσης. Οι τρεις, λοιπόν, αυτοί όροι είναι:

- Η αυτονομία, δηλαδή, η κατάφαση ενός Εγώ, που έχει συνειδητοποιήσει την αξία του χωρίς να εξαρτάται από τη γνώμη των άλλων
- Η προσαρμογή στο πραγματικό, δηλαδή η εγκατάλειψη των φαντασιώσεων δύναμης προς όφελος μιας σωστής έννοιας των δυνατοτήτων και των ορίων του και
- Απάρνηση κάποιων γενναιόδωρων, αλλά ουτοπικών ψευδαισθήσεων χάρη μιας ρεαλιστικότερης θεώρησης του κόσμου.

Με το τέλος, λοιπόν, της εφηβικής ηλικίας δεν σταματά η εξέλιξη. Έτσι, κατά την μετεφηβεία ολοκληρώνεται η οικοδόμηση της θηλυκότητας ή της αρρενωπότητας, οι κινήσεις γίνονται πιο ήρεμες, συγκρατημένες και μετρημένες. Το ότι στα 17 και 18 δεν φτάνει κανείς στην πλήρη πνευματική ικανότητα αποδόσεως, χαρακτηρίζει τη μετεφηβεία σαν μεταβατική φάση, γεγονός αξιοσημείωτο τόσο από ψυχολογική όσο και από παιδαγωγική άποψη. Ενώ στην ακμή της εφηβείας είχε λάβει χώρα μια

εσωστρέφεια, στη μετεφηβεία, σαν μεταβατική φάση από την εφηβεία στην ενηλικίωση, προετοιμάζεται ο δρόμος για μια καινούργια εξωστρέφεια. Η προεφηβεία ήταν μία φάση γκρεμίσματος, η ακμή της εφηβείας φάση ανοικοδομήσεως και η μετεφηβεία φάση σταθεροποίησης όσων έχουν κερδηθεί. Η γενική εικόνα της μετεφηβείας έχει αποκλειστικά θετικό χαρακτήρα. Δεν μπορούμε, όμως, να παραβλέψουμε το γεγονός ότι η μετεφηβεία εξαρτάται από την προηγούμενη ανάπτυξη της εφηβείας. Όποιος, δηλαδή, δεν στράφηκε προς τα μέσα στην ακμή της εφηβείας δεν χρειάζεται τώρα να ξαναστραφεί προς τα έξω, όποιος δεν έφτιαξε έναν προσωπικό πνευματικό κόσμο δεν μπορεί τώρα να τον σταθεροποιήσει. Η μετεφηβεία, δηλαδή, αποτελεί συνέχιση και κλείσιμο της πολιτισμένης εφηβείας (H. Remplein, 1980, (α), σ. 220-224)

Όσον αφορά στις γνωστικές ικανότητες, κατά την περίοδο της μετεφηβείας μόνο, <<η συναισθηματική και η λογική αντίληψη όσων συμβαίνουν σ' ένα άτομο>>, σύμφωνα με τον Hetzer, <<αποκτά πάλι τη σωστή ισορροπία>>. Η χαρακτηριστική στροφή προς τα έξω φέρνει και μια αντικειμενικοποίηση της σκέψεως, με αποτέλεσμα η εικόνα του κόσμου να γίνεται πιο ρεαλιστική. Το άτομο, δηλαδή, επιστρέφει από την προβολή του εσωτερικού κόσμου στην αποδοχή του εξωτερικού.

Η αντικειμενικοποίηση αυτή φέρνει μαζί και την προσπάθεια συγκεντρώσεως των γνώσεων σε μια ενιαία κοσμοθεωρία. Δεν αρχίζουν όμως όλοι οι μαθητές των ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να φιλοσοφούν και μάλιστα αυτοί που, όπως λέει ο Spranger, ήταν συνεχώς εσωστρεφείς όχι μόνο στην εφηβεία, αλλά και λόγω ιδιοσυγκρασίας, μένουν στραμμένοι στον εσωτερικό τους κόσμο για όλη τους τη ζωή. Αυτές οι <<φιλοσοφικές προβολές>> δεν είναι σύμπτωμα πραγματικής φιλοσοφικής ικανότητας. (H. Remplein, 1980, (α) σ. 224-228).

Στον τομέα των παρορμήσεων και των βουλήσεων, κατά τη μετεφηβική περίοδο, παρουσιάζεται μία προσπάθεια συμμετοχής στα προβλήματα των συνανθρώπων, που δηλώνει την ανάγκη και την προθυμία για επικοινωνία. Το Εγώ, που βρήκε πια τον εαυτό του έχει τώρα ανάγκη από διεύρυνση κι εμπλουτισμό μέσω της επικοινωνίας με διαφορετικούς ανθρώπους. Τώρα στη μετεφηβεία, ο νέος αναγνωρίζει ότι αρχή και τάξη, νόμος και υπακοή είναι αναγκαία. Έτσι, γίνεται ώριμος για την κοινωνική και κρατική τάξη. Επίσης, ενώ στην ακμή της εφηβείας επιδιώκει συναναστροφές με βάση τη συμφωνία της καρδιάς, στη μετεφηβεία επιδιώκει σχέσεις με βάση τη συμφωνία των ιδεών. Στην ακμή της εφηβείας πραγματοποιείται η εύρεση του Εγώ, στη μετεφηβεία η εύρεση του Εσύ. Κατά την περίοδο αυτή της ζωής, λέει ο Moers, πρέπει να παραβλέψει κανείς τον εαυτό του και να στρέψει το ενδιαφέρον του στον συνάνθρωπο και αν υπάρχει ευκαιρία ή απαίτηση, να τον βοηθήσει και να του συμπαρασταθεί με ανιδιοτέλεια. Έτσι μπορεί ν' αναπτυχθεί πλήρως το κοινωνικό φρόνημα. Σημαντικό, επίσης, καθήκον για τη μεταβατική αυτή φάση είναι η περίπτωση της ψυχοσεξουαλικής ωριμάνσεως. Για τον σκοπό αυτό χρειάζεται ν' αναπτυχθεί πλήρως η αγάπη για το άλλο φύλο. Παρατηρείται ακόμη, κατά τη μετεφηβεία, μία αύξηση της εφέσεως για δημιουργία, που έχει τις ρίζες της στο γεγονός ότι ο ψυχοσωματικός οργανισμός βρίσκει πάλι την ισορροπία του. Ο έφηβος απομακρύνεται τώρα και κατά τη διαμόρφωση των ιδανικών, από τα μέχρι τώρα πρότυπα. Γίνεται η μετάβαση από το συνολικό στο αναλυτικό - συγκριτικό ιδανικό. Ακολουθεί μόνο τη φωνή της συνείδησής του και θέτει τον εαυτό του στην υπηρεσία υψηλών ιδεών, μέχρι το σημείο να παίζει τη ζωή του γι' αυτές. Και στον τομέα της θέλησης, η στροφή προς τα έξω, προκαλεί μία μετάθεση του κέντρου βάρους. Τώρα ενισχύεται η εξωτερική στάση της θελήσεως. Έτσι πραγματοποιείται ένα σημαντικό βήμα της μετάβασης από την εφηβεία στην ενηλικίωση (H. Remplein, 1980, (α), σ. 228-247).

Όσον αφορά στη συναισθηματική ζωή, εμφανίζεται, κατά τη μετεφηβεία, μία βαθμιαία καθυσύχαση. Η ισχύς των παρορμήσεων και των βιωμάτων πλησιάζει ένα φυσιολογικό μέσο όρο. Σκέψη, λοιπόν, και θέληση είναι σε θέση να εξουσιάζουν τα αισθήματα, τις διαθέσεις, τις εξάψεις, τις ορμές, τις επιθυμίες και τα πάθη. Δεν πρέπει όμως, να παραβλέψουμε το γεγονός ότι σε κάποιους ανθρώπους η καθυσύχαση του συναισθήματος, που επακολουθεί στη μετεφηβεία, καταλήγει σε άμβλυνση των αισθήσεων και ψυχρότητα. Έτσι δημιουργείται η εντύπωση ότι όλες αυτές οι εξελικτικές δυνάμεις που οδήγησαν κατά την εφηβεία, στην ανοικοδόμηση της προσωπικότητας, τώρα εξαντλήθηκαν και δεν αρκούν για περαιτέρω ανάπτυξη. Οι νέοι, που βιώνουν αυτό το φαινόμενο της <<αποτελματώσεως>>, όπως το ονόμασε ο Zeller, αντιμετωπίζουν ως συνέπεια να σταματήσει η ανάπτυξή τους στο τέλος της εφηβείας, επειδή η ικανότητά τους να βιώνουν έχει, κατά κάποιον τρόπο, εξαντληθεί. Η ψυχική αυτή ερήμωση των νέων εμφανίζεται στη φάση εκείνη που οι νέες εφύιες φτάνουν στην πλήρη ανάπτυξη της δύναμής τους.

Η αίσθηση, επίσης, της ζωής παρουσιάζει την περίοδο αυτή μεγαλύτερη ισορροπία. Κατά μέσο όρο υπάρχει μία αυξημένη τάση της διάθεσης προς τον πόλο της ευθυμίας. Το δυνάμωμα αυτό της αίσθησης της ζωής επακολουθεί η στερέωση της αυτοπεποίθησης. Ενισχύεται το αίσθημα της αυτοδυναμίας και της προσωπικής αξίας, γεγονός, που προκαλεί μία μεταβολή των συναισθημάτων για τους συνανθρώπους. Διευκρινίζεται τώρα η σχέση του εφήβου με τους γονείς του και τους παιδαγωγούς του. Δεν τους βλέπει πια σαν καταπιεστές της ανάγκης του για ελευθερία, αλλά μπορεί τώρα να μετατραπεί σε μία πραγματική σχέση φιλίας κι εμπιστοσύνης. Μόνο τώρα στη μετεφηβεία η ανεξαρτητοποίηση γίνεται πλήρης, καθώς ο νέος απαλλάσσεται από προσωπικές προσωποποιήσεις του κόσμου των αξιών και συνδέεται με γενικά ανθρώπινα ιδανικά. Ο αγώνας για την προσωπική τήρηση αξιών μπαίνει στην αρχή του

τελικού σταδίου. Η οικοδόμηση του προσωπικού κόσμου αξιών μαζί με την ανάπτυξη των κανονιστικών προσπαθειών, οδηγεί και την ανάπτυξη της συνειδήσεως σ' ένα σχετικά τελικό στάδιο, με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι έχει προηγηθεί η απαραίτητη διαμόρφωση της συνείδησης. Η θέληση, ταυτόχρονα, πρέπει να έχει πετύχει την κυριαρχία πάνω στις παρορμήσεις και τα συναισθήματα, γεγονός που φανερώνει τη σπουδαιότητα της μετεφηβικής περιόδου για την οικοδόμηση του χαρακτήρα. (H. Remplein, 1980, (α) σ. 247-260).

Η δύναμη, η ορμή, η χαρά και το θάρρος της ζωής είναι κατά μέσον όρο, σ' αυτήν την περίοδο πολύ μεγάλες. Μέσα από τη μελέτη όμως βλέπουμε ότι παράγοντες, όπως η οικογένεια, ο ευρύτερος κοινωνικός περίγυρος, η ταξική κληρονομιά κ.α., επηρεάζουν την υγιή ανάπτυξη των νέων. Έστω κι αν το ποσοστό των ατόμων αυτών θεωρείται χαμηλό, χρήζει σίγουρα την προσοχή όλων μας, εφόσον όπως λέει ο H. Remplein (1980, (α), σ. 135), δεν είναι η μάζα που καθορίζει το ύφος μιας γενιάς, αλλά συχνά είναι μια μειοψηφία.

B. Πλευρές του εκπαιδευτικού συστήματος και οι επιδράσεις τους στους φοιτητές

Στη σωρεία των θεμάτων που έχουν ν' αντιμετωπίσουν οι νέοι κατά την εξελικτική πορεία της ψυχοκοινωνικής τους ανάπτυξης – όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο – έρχονται να προστεθούν κι εκείνα που απορρέουν από τον ίδιο τον θεσμό της εκπαίδευσης και των εκφράσεων που αυτός παίρνει μέσα από τα εκπαιδευτικά συστήματα. Μερικά από αυτά τα ζητήματα, αλλά και άλλους κοινωνικούς παράγοντες θα εξετάσουμε στο παρόν κεφάλαιο. Σύμφωνα με τον Κοινωνικό Ψυχολόγο, P. Hofstatter (1978, σελ. 259), θα ήταν λάθος να δούμε το έργο της εκπαίδευσης μέσα στην αραιή ατμόσφαιρα της εκμάθησης μιας σχολικής ύλης. Αυτό που θα πρέπει να μας ενδιαφέρει είναι η όλη διαμόρφωση του ανθρώπου, όχι η απλή προετοιμασία για τις εξετάσεις. Η κοινωνία μας λέει ο P. Hofstatter, (1978, σελ. 262), εξελίσσεται με έναν πολύ γρήγορο ρυθμό κι έτσι η εκπαίδευση είναι εκτεθειμένη σε σημαντικές εντάσεις, εφόσον αναλαμβάνει έναν πολύ συντηρητικό ρόλο ως υπερασπιστής της παράδοσης. Γνωρίζοντας όμως ότι το μέλλον θα είναι πολύ διαφορετικό από το παρόν, μπορούμε να φανταστούμε πως και η εκπαίδευση θα πρέπει να είναι εξαιρετικά εύκαμπτη.

Βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού συστήματος, που να σέβεται το παρελθόν, να συμβαδίζει με το παρόν και ν' ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του μέλλοντος είναι η καλή μελέτη και γνώση της Κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης και των θεωριών της.

1. Η Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης και οι θεωρίες της

Σύμφωνα με τους Βασιλείου-Σταματάκη, (1992, σελ. 227)¹⁶, η Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης είναι ο κλάδος της Κοινωνιολογίας, που ασχολείται με τη μελέτη του εκπαιδευτικού συστήματος, με τη διαδικασία δηλαδή παραγωγής, μετάδοσης και αναπαραγωγής της γνώσης, αντιμετωπίζοντάς το ως κοινωνικό θεσμό. Το αντικείμενο της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης είναι πολύπλευρο, γιατί, εκτός από τη μετάδοση και αναπαραγωγή της γνώσης, μελετά την κοινωνικοποίηση και την κοινωνική ενσωμάτωση.

Προκειμένου να μελετηθούν και να αναλυθούν οι διαφορετικές πτυχές της εκπαίδευσης, δημιουργήθηκαν διάφορες θεωρίες, που η κάθε μία καταλήγει στα δικά της συμπεράσματα.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τους Κυρακάκη Σ. - Γούσιου Α. - Παπαδοπούλου Α., (1997 σελ. 147-149), η φονξιοναλιστική προσέγγιση θεωρεί το σχολείο μέσο κοινωνικής κινητικότητας και υποστηρίζει την αρχή της αξιοκρατικής επιλογής και της κοινωνικής συναίνεσης, προκειμένου να διατηρηθεί η ισορροπία στην κοινωνία. Καταλήγει έτσι να παραβλέπει τις συγκρούσεις των κοινωνικών τάξεων και κατ' επέκταση τις ανισότητες στην εκπαίδευση.

Η μαρξιστική προσέγγιση (ο.π.) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το εκπαιδευτικό σύστημα εξυπηρετεί τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, νομιμοποιεί την κυρίαρχη ιδεολογία και αναπαράγει την άδικη ταξικά διαρθρωμένη κοινωνία.

Η βεμπεριανή θεωρία, διαφωνώντας με την μαρξιστική, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η εκπαίδευση χρησιμοποιείται ως μέσο κοινωνικοποίησης και απόκτησης κοινωνικής θέσης, κύρους και πλούτου και ελέγχεται από τις διάφορες

¹⁶ ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: «Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις για την εκπαίδευση» (Κυρακάκης Σ., Γούσιου Α., Παπαδοπούλου Α.), (ΠΑΤΡΑ 1997, σ. 17).

ομάδες. Το εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να αλλάξει μόνο με τη βοήθεια των ίδιων των συμμετεχόντων σ' αυτό.

Η μικροκοινωνιολογική προσέγγιση, αντίθετα από την μακροκοινωνιολογική, που εξετάζει παράγοντες, όπως η πολιτική, η οικονομία κ.α., συμπεραίνει ότι η επίδοση στο σχολείο εξαρτάται από εσωτερικούς μηχανισμούς, δίνοντας έμφαση στη "διαντίδραση" δασκάλου-μαθητή.

Η θεωρία του "μορφωτικού κεφαλαίου" καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μορφωτική κληρονομιά, που μεταβιβάζουν οι οικογένειες στα παιδιά τους, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην σχολική επιτυχία ή αποτυχία. Οι γόννοι, λοιπόν, των κυρίαρχων και ανώτερων τάξεων είναι αυτοί που επιτυγχάνουν και μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς το σχολείο αγνοώντας τη συγκεκριμένη θεωρία, τοποθετεί όλους σε μία "βάση ισότητας". Έτσι διαιώνίζεται η σχολική και κοινωνική ανισότητα και δημιουργείται ο μύθος του "φυσικού χαρίσματος".

Πιστεύουμε ότι οι θεωρίες της εκπαίδευσης και τα συμπεράσματά τους πρέπει ν' αποτελούν πηγή προβληματισμού όταν εξετάζεται το εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και στην επανεξέτασή του.

Στην Ελλάδα που το εκπαιδευτικό σύστημα έχει στοιχεία όλων των προσεγγίσεων, η κατάλληλη μελέτη και αξιοποίησή τους μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση μερικών από τα προβλήματα που μπορούν να επηρεάσουν τη ζωή των ανθρώπων που ζουν σ' αυτό, π.χ. της εφύιας, του οικογενειακού περιβάλλοντος, της ταξικής προέλευσης, αυτών που αντιμετωπίζει το προσωπικό κι επηρεάζουν τους φοιτητές, καθώς και των προβλημάτων εκείνων που αφορούν γενικότερα στην πανεπιστημιακή ζωή.

2. Παράγοντες που δημιουργούν ή εντείνουν προβληματικές καταστάσεις στην εκπαίδευση

2.α. Εφύια – Οικογενειακό περιβάλλον – Ταξική προέλευση

Η θεωρία του μορφωτικού κεφαλαίου, τα συμπεράσματα της οποίας αναφέραμε παραπάνω, μας οδηγεί στην σκέψη ότι ο ρόλος που διαδραματίζει η οικογένεια είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην πορεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, εφόσον σύμφωνα με την Α. Φραγκουδάκη (1985, σελ. 169)¹⁷ κληροδοτεί στο νεαρό μέλος γνωστικά, ιδεολογικά στοιχεία, στάσεις και συμπεριφορές, που αφορούν σ' αυτό που οι Bourdieu-Passeron ονομάζουν "μορφωτικό κεφάλαιο", "μορφωτικό έθος", δηλαδή στην παιδεία, στην κουλτούρα, στο σχολείο.

Παράγοντες, λοιπόν, που σύμφωνα με τους Καζατζά Ε. και Καραγιάννη Β. (1995, σ. 29)¹⁸ φαίνεται να επηρεάζουν την εκπαίδευση είναι η εφύια, το οικογενειακό περιβάλλον και η ταξική προέλευση.

Η εφύια, θεωρείται από τους περισσότερους ατομικό χαρακτηριστικό, με αποτέλεσμα να κρίνεται ως φυσιολογική η διαφορά στον δείκτη νοημοσύνης και η απόδοση στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Πρόκειται, όμως, όντως για διανοητικές διαφορές ή πολιτισμικές;

Σύμφωνα με την Α. Φραγκουδάκη, (1985, σελ. 165-167 και 370-371)¹⁹ η ασυνείδητη διαδικασία μεταβίβασης του μορφωτικού κεφαλαίου ερμηνεύεται ως φυσικό χάρισμα ή υψηλός δείκτης νοημοσύνης. Σημαντικό ρόλο στη μεταβίβαση αυτή διαδραματίζει το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και του οικογενειακού περιβάλλοντος, η διαμονή σε αστικό κέντρο ή σε ημιαστική ή αγροτική περιοχή, η επιλογή από την

¹⁷ ο.π. υποσημ. 16 (ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ σελ. 126)

¹⁸ ο.π. υποσημ. 5

¹⁹ ο.π. υποσημ. 16

οικογένεια του τύπου σχολείου για το νεαρό μέλος της, ο γλωσσικός πλούτος που η ίδια η οικογένεια διαθέτει.

Έτσι, τα παιδιά των χαμηλότερων κοινωνικοοικονομικών τάξεων, εισερχόμενα στα διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα έρχονται αντιμέτωπα με μία "ξένη" προς αυτά κουλτούρα, έναν "ξένο" τρόπο σκέψης, αυτών που προτείνουν οι κυρίαρχες τάξεις και που έχουν υιοθετήσει τα σχολεία (Κυρανάκης Σ. - Γούσιου Α. - Παπαδοπούλου Α. 1997., σελ. 129).¹⁹

Ταυτόχρονα, η στάση και η συμπεριφορά, οι αντιλήψεις των νέων σε σχέση με την παιδεία καθορίζονται από την ταξική θέση της οικογένειάς τους. Έτσι, η εισαγωγή στα εκπαιδευτικά ιδρύματα θεωρείται από τους γόνους των ανώτερων τάξεων ως αυτονόητη συνέχεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενώ από τα παιδιά των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων ως κατάκτηση. (Bourdieu - Passeron, 1996, σ. 117-135 και Α. Φραγκουδάκη, 1985, σ. 164-165, 366-370)²⁰.

Επιπλέον, τα παιδιά των ανώτερων κοινωνικών τάξεων αντιμετωπίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία με άνεση κι ευκολία, είναι περισσότερο εξοικειωμένα με το διάβασμα, ασχολούνται με περισσότερες εξωσχολικές δραστηριότητες, δεν έχουν άγχος για τη χρονική λήξη των σπουδών τους και "πειραματίζονται" με νέες ειδικότητες.

Αντίθετα, τα παιδιά της μικροαστικής τάξης είναι η προσωποποίηση του σχολικού μόχθου κι επιλέγουν κλασσικά επαγγέλματα χωρίς να δοκιμάζουν νέες επιστήμες. Οι γόννοι, τέλος, των λαϊκών τάξεων θεωρούνται ως ανίκανοι να ανταποκριθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. (Φραγκουδάκη Α., 1985, σ. 163-167).²⁰

Παράλληλα, οι οικογένειες κάθε κοινωνικής τάξης διαμορφώνουν τις δικές τους "αυθαίρετες πολιτιστικές σταθερές", δηλαδή το δικό τους τρόπο σκέψης, τη δική τους

²⁰ ο.π. υποσημ. 16 (ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ σελ. 131-133)

γλώσσα και κουλτούρα. Το σχολείο όμως, που διαμορφώνει κι αυτό από την πλευρά του τις δικές του "αυθαίρετες πολιτιστικές σταθερές", αντίστοιχες - σύμφωνα με τους μελετητές - με αυτές των κυρίαρχων τάξεων, θα έπρεπε να λειτουργεί με βάση καθολικά αποδεκτών πολιτιστικών σταθερών, εφόσον σ' αυτό προσέρχονται μέλη όλων των κοινωνικών τάξεων. (Φραγκουδάκη Α., 1985, σ. 167).²⁰

Σύμφωνα με τον P. Hofstatter, (1978, σ. 262), τα δημόσια σχολεία του Δυτικού Κόσμου έχουν υιοθετήσει την ιδεολογία των ανώτερων αστικών τάξεων και μετρούν τους μαθητές τους ανάλογα με το βαθμό στον οποίο μπορούν να πλησιάσουν αυτόν τον "ιδανικό τύπο".

Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια να ασκείται μια "συμβολική βία" στα παιδιά των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, προκειμένου να υιοθετήσουν τις "αυθαίρετες πολιτιστικές σταθερές" των ανώτερων τάξεων.

Ο εκπαιδευτικός, δηλαδή, μηχανισμός αγνοώντας την επίδραση της οικογένειας και της ταξικής προέλευσης στο ίδιο το άτομο, τοποθετεί αυτόματα τους γόνους των κυρίαρχων τάξεων σε πλεονεκτική θέση (Blackledge-Hunt, 1995, σ. 232-235)²¹, αποδίδοντας τη σχολική επιτυχία ή αποτυχία σε εφυία ή χαμηλή νοημοσύνη, σε ταλέντο ή ανικανότητα και σε διάφορους άλλους ανεπιτυχείς χαρακτηρισμούς, νομιμοποιώντας συγχρόνως τις κοινωνικές ανισότητες (Φραγκουδάκη Α. 1985, σ. 166-167).²¹

2.β. Προβλήματα διδακτικού προσωπικού που επηρεάζουν τους φοιτητές

Ο εκπαιδευτικός θεσμός παράγει και αναπαράγει προβλήματα όχι μόνο στους φοιτητές, αλλά και στους καθηγητές, γεγονός που έχει δυσλειτουργικές συνέπειες και στις δύο ομάδες.

²¹ ο.π. υποσημ. 16 (ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ σελ. 136)

Η δημόσια εκπαίδευση είναι ανεπαρκής και ο ρόλος των εκπαιδευτικών σ' αυτήν υποβαθμίζεται διαρκώς. Ο Mason (1931)²², λέει ότι ο ρόλος του δασκάλου ως πρότυπο, που η παραδειγματικότητά του είναι περιττή, είναι ένας από τους δυσκολότερους στη σύγχρονη κοινωνία. Εξαιτίας του ρόλου αυτού δημιουργείται ένταση που ξεσπάει σε βιοτικά προβλήματα, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται περιπτώσεις ψυχικά αφύσικων εξελίξεων και ψυχασθενειών συχνότερα στους εκπαιδευτικούς παρά στις άλλες επαγγελματικές ομάδες. Το γεγονός αυτό, σύμφωνα με τους Boynton, Dugger, Turner, (1934)²², εισέρχεται στη σφαίρα του επικίνδυνου, γιατί οι μαθητές έχουν την τάση να ακολουθούν τη συναισθηματική ισορροπία των δασκάλων τους.

Επίσης, ο Phillips,(1935)²², λέει ότι σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε, οι φοιτήτριες των παιδαγωγικών ακαδημιών και οι νεαρές δασκάλες παρουσιάζουν μικρότερη συναισθηματική σταθερότητα από συνομήλικες τους σε άλλες επαγγελματικές ομάδες.

Ο P. Hofstatter, (1987, σ. 266-267), λέει ότι το πρότυπο των γονέων αρχικά και του δασκάλου αργότερα, διαμορφώνεται μέσα στο αναπτυσσόμενο παιδί, γιατί η εικόνα τους συνοδεύει πολλές συναισθηματικά φορτισμένες καταστάσεις στη ζωή. Η κατάσταση γίνεται επικίνδυνη, όταν οι εκμαθημένες αρχές της ζωής, έρχονται σε αντίφαση με τα αποκτημένα "πρότυπα". Στην Καινή Διαθήκη π.χ. αναφέρεται ότι πρέπει να συμμορφώνεσαι με τα λόγια και όχι με τις πράξεις του "δασκάλου", οδηγία που παρουσιάζει σοβαρή δυσκολία.

Το διδακτικό, τέλος, προσωπικό, η πνευματική ηγεσία, όπως αποκαλούνται οι καθηγητές των Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, αν και πιθανότατα να

²² P. Hofstatter, 1978, σ. 265 στο βιβλίο «Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία»

επιθυμούν υψηλού επιπέδου λειτουργία των πανεπιστημίων, έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι με το θεσμικό πλαίσιο και τη δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία (Παπανδρέου Γ., 7-11-1994, εφημερίδα "ΤΑ ΝΕΑ", σ. 16-17)²³

²³ ο.π. υποσημ. 5

2.γ. Προβλήματα πανεπιστημιακής ζωής

Ο καθηγητής Δ. Ν. Μαρωνίτης, (1994, εφημερίδα "ΒΗΜΑ", σ. 32)²⁴, λέει ότι τα προβλήματα της Πανεπιστημιακής ζωής ανάγονται:

- στον κατακερματισμό των Πανεπιστημιακών σχολών και τμημάτων σε διάφορες πόλεις, έτσι ώστε να είναι δύσκολος ο συντονισμός τους.
- στο συνεχώς εναλλασσόμενο θεσμικό και νομικό καθεστώς των Α. Ε.Ι., που υπονομεύει την συνέχεια της λειτουργίας τους.
- στον πολλαπλασιασμό του φοιτητικού πληθυσμού, με συνέπεια την δυσκολία στην επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων.
- στην αύξηση του διδακτικού κι ερευνητικού προσωπικού, που ώθησε στην υποβάθμιση των πανεπιστημιακών δασκάλων.
- στην πολιτική ευαισθητοποίηση των διανοούμενων, που επέτρεψε τον κομματικό ανταγωνισμό στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η κρίση αυτή δεν αφήνει ανεπηρέαστο τον φοιτητή. Οι συμβουλευτικοί σταθμοί μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούνται.

Ιδιαίτερη σπουδαιότητα παρουσιάζουν τα αποτελέσματα έρευνας, που πραγματοποιήθηκε σε 234 φοιτητές και μαθητές από το Λύκειο, τον ΣΕΠ και το πανεπιστήμιο, (1991)²⁴, μερικά από τα οποία ενδιαφέρουν το αντικείμενο της εργασίας μας.

²⁴ ο.π. υποσημ. 5 (ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ σελ. 33 και 59-61)

Έτσι, λοιπόν, το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών πιστεύει ότι το πτυχίο προσφέρει κοινωνική καταξίωση και όχι επαγγελματική αποκατάσταση, καλύτερη ποιότητα ζωής, διαμόρφωση τρόπου σκέψης και πνευματική ολοκλήρωση.

Οι περισσότεροι επίσης, από τους φοιτητές αξιολόγησαν θετικά τις μεταξύ τους σχέσεις, ενώ τις κατέταξαν στην πρώτη θέση των λόγων ικανοποίησής τους. Αντίθετα, αξιολόγησαν αρνητικά τις σχέσεις μεταξύ καθηγητών-φοιτητών, ενώ φάνηκε ότι λόγους απογοήτευσής τους αποτελούν αρχικά η ελλιπής οργάνωση και υλικοτεχνική υποδομή και ύστερα η δυσάρεστη εμπειρία από τη συμπεριφορά καθηγητή, οι άσχημες σχέσεις και ο ανταγωνισμός μεταξύ των φοιτητών, το άγχος και η ανασφάλεια για τις εξετάσεις.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα αποτελέσματα της έρευνας, ο φοιτητικός πληθυσμός φαίνεται να αντιμετωπίζει προβλήματα, που αφορούν κυρίως στις σχέσεις και σε αγγχογόνους παράγοντες.

Επιπλέον, οι Glotz και Malanowski²⁵ λένε ότι το 15% - 20% των φοιτητών παρουσιάζουν ψυχολογικά προβλήματα. Ο Krainz²⁵, σε έρευνα για τα συμβουλευτικά κέντρα της Αυστρίας, λέει ότι το 25% των φοιτητών έχει διαταραχές στη μάθηση και στην επίδοση, το 21% αντιμετωπίζει διαταραχές επικοινωνίας ή κοινωνικοποίησης, το 24% έχει "ψυχολογικά" προβλήματα και το 6% παρουσιάζει σωματικές και ψυχοσωματικές διαταραχές.

Το εκπαιδευτικό σύστημα, τέλος, της χώρας μας, αλλά και κάθε χώρας δεν μπορεί να είναι πραγματικά κατάλληλο για τις πιθανές μελλοντικές καταστάσεις και τα προβλήματα που θα προκύψουν στους νέους, εφόσον ζούμε σε έναν πολιτισμό

²⁵ ο.π. υποσημ. 5 (ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ σελ. 61)

πολύπλοκο και συνεχώς μεταβαλλόμενο και οι νέοι θα κληθούν ν' αντιμετωπίσουν καταστάσεις, που ούτε καν τις έχουμε φανταστεί.

Γ. Οργάνωση υπηρεσιών στην Κοινότητα – Κοινωνικός σχεδιασμός

Απ' όσα μέχρι τώρα εξετάσαμε φαίνεται ότι οι οικογενειακές συγκρούσεις των νέων, η αναποφασιστικότητα σχετικά με τις επαγγελματικές τους φιλοδοξίες, η ανάγκη να αποσαφηνίσουν το επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων που απαιτεί η ακαδημαϊκή εργασία, και η ανησυχία γύρω από τα προσωπικά και κοινωνικά προβλήματα (Gallagher και Demos, 1970)²⁶ αυξάνουν τις εντάσεις και τις αγωνίες των νέων. Τα προβλήματα αυτά στην εκπαίδευση, στις σχέσεις και γενικότερα στη ζωή και την "καθημερινότητα" δημιουργούν στους νέους ανάγκες που χρειάζονται στήριξη, ενίσχυση και κοινωνικές παροχές.

Διεθνώς οι σ.σ. αυτό το εκπληρώνουν. Στην Ελλάδα η ανάγκη ύπαρξης τέτοιων υπηρεσιών έχει θεσμικά αναγνωριστεί στους Νόμους 1404/83, άρθρο 51, παρ. 2 για τα Τ.Ε.Ι. και 1268/16-7-82, άρθρο 29, παρ. 7 για τα Α.Ε.Ι., στους οποίους υπάρχει σχετική πρόβλεψη με άμεσο ή έμμεσο τρόπο.

Πως όμως οργανώνεται μια υπηρεσία ώστε να εξασφαλίζει όσο γίνεται βασικά θέματα ανταπόκρισης στις ανάγκες ενός πληθυσμού και στην αξιοποίηση από αυτό των παρεχόμενων υπηρεσιών της;

Στην Κοινωνική Εργασία ο σχεδιασμός για την οργάνωση και λειτουργία υπηρεσιών στη κοινότητα αποτελεί μέρος της μεθοδολογίας της Κοινωνικής Εργασίας με Κοινότητα (Κ.Ε.Κ.). Στο κεφάλαιο αυτό θ' ασχοληθούμε θεωρητικά με το συγκεκριμένο θέμα.

²⁶ Μαλικιώση – Λοΐζου, 1996, σ. 306 στο βιβλίο "Συμβουλευτική Ψυχολογία".

Σύμφωνα με τον Rothman (‘‘Εκλογή’’, 1974, τ. 31, σ. 10) υπάρχουν τρία βασικά πρότυπα εφαρμογής στη κοινωνική εργασία με την κοινότητα και αυτά είναι: η τοπική ανάπτυξη, ο κοινωνικός σχεδιασμός και η κοινωνική δράση (τα οποία δεν εξαντλούν όλες τις δραστηριότητες ή δυνατότητες για δράση σε κοινοτικό επίπεδο).

Στον Κοινωνικό σχεδιασμό η έμφαση δίνεται στην τεχνική της διαδικασίας, που ακολουθείται για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων. Η λογική, η ελεγχόμενη αλλαγή και η σκοπιμότητα έχουν κύρια θέση στο πρότυπο αυτό. Η συμμετοχή των ατόμων της κοινότητας μπορεί να κυμαίνεται σ’ αυτή την περίπτωση.

Στο πρότυπο αυτό επικρατεί η άποψη ότι η σχεδιασμένη αλλαγή απαιτεί ειδικούς για να κατευθύνουν τις διαδικασίες της αλλαγής με τη χρησιμοποίηση τεχνικής και επιδεξιοτήτων στις οποίες συμπεριλαμβάνεται ο χειρισμός μεγάλων γραφειοκρατικών οργανισμών. Οι σχεδιαστές ενδιαφέρονται κυρίως για την παροχή αγαθών και υπηρεσιών στους ανθρώπους που έχουν ανάγκη από αυτές (Rothman ‘‘Εκλογή’’, 1974, τ. 31, σ. 10).

Η σχεδίαση, δημιουργία και τελικά λειτουργία μιας συμβουλευτικής οργάνωσης όπως οι Πανεπιστημιακές και Σπουδαστικές που ενδιαφέρουν τη μελέτη μας, αφορούν την τεχνική του Κοινωνικού Σχεδιασμού.

Θεωρήσαμε απαραίτητη την παράθεση πληροφοριών για το ‘‘Σχεδιασμό Κοινωνικής Πολιτικής’’ και την παρουσίαση ενός μοντέλου ολοκληρωμένης προσέγγισης του Κοινωνικού Σχεδιασμού, που θα περιλαμβάνει την Εννοιολογική του προσέγγιση, αλλά και τη διαδικασία, τους στόχους, τις μορφές παρέμβασης και τα στάδιά της αναλυτικότερα, έτσι ώστε να το δούμε σε συνδυασμό με την πρακτική εφαρμογή του.

Επειδή στον τομέα του Σχεδιασμού Κοινωνικής Πολιτικής στην Ελληνική βιβλιογραφία είναι πολύ περιορισμένη αξιοποιήθηκε ως πιο ολοκληρωμένη πηγή το

σύγγραμμα – μελέτη του Δ.Σ. Ιατρίδη και της ερευνητικής του ομάδας, που εκδόθηκε το 1990 στην Αθήνα.. Ότι ακολουθεί αναφέρεται σ' αυτή την βιβλιογραφική πηγή Δ.Σ. Ιατρίδης "Σχεδιασμός Κοινωνικής Πολιτικής" και κυρίως τα κεφ. II, III και IV.

1. Εννοιολογική προσέγγιση

Επιθυμώντας να γίνει κατανοητό το τι αφορά και συνιστά τον Σχεδιασμό Κοινωνικής πολιτικής (Σ.Κ.Π.), θα επιχειρήσουμε σε πρώτο στάδιο την εννοιολόγηση των όρων του.

Οι όροι "Κοινωνική" (πολιτική) ή "Κοινωνικός" (σχεδιασμός) συνδέονται για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού με θέματα της κοινωνίας και με προβλήματα ανθρωπίνων σχέσεων μεταξύ ατόμων και ομάδων. Στη διεθνή βιβλιογραφία οι όροι αυτοί δεν απαντώνται με ακριβές περιεχόμενο, αλλά περιλαμβάνουν διάφορες έννοιες και δραστηριότητες.

Ο όρος "Πολιτική" σημαίνει συνήθως ένα σύνολο αρχών ή στοιχείων, που καθοδηγούν και δικαιολογούν σκόπιμες ενέργειες ή απραξία. Παραμένει ασαφές αν οι αρχές περιλαμβάνουν ένα σχέδιο πράξης, πρόγραμμα και τρόπο εφαρμογής ή αν πρέπει απλώς ν' αναφέρονται στη χάραξη γενικής πολιτικής για ένα γενικό προσανατολισμό και κατεύθυνση.

Ο όρος "Σχεδιασμός" είναι εξίσου διαφορούμενος. Στη γενική του μορφή αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό της καθημερινής ζωής ως μια διαδικασία επίτευξης των ευνοϊκότερων για εμάς αποτελεσμάτων, όπως η διαδικασία που ακολουθούν τα στελέχη Σχεδιασμού Κοινωνικής πολιτικής (σ.Σ.Κ.Π) οι οποίοι για να βοηθήσουν στη λήψη αποφάσεων χρησιμοποιούν επιστημονικές μεθόδους, πρότυπα και τεχνικές.

Στη μεγάλη πλειοψηφία της η διεθνής βιβλιογραφία καθορίζει τον Σ.Κ.Π ως χώρο και διαδικασία για τη λύση προβλημάτων του κοινωνικού συστήματος, με

ορθολογική βάση, κυρίως. Όλοι σχεδόν οι μελετητές υποστηρίζουν ότι ο Σ.Κ.Π. έχει ως αντικείμενό του και ασχολείται άμεσα και κύρια με την "Κοινωνική πραγματικότητα". Παρόλα αυτά οι διάφοροι ορισμοί Σ.Κ.Π. χαρακτηρίζονται από άμεση και συγκεκριμένη αναφορά στα προβλήματα της κοινωνίας. Θεωρούν το Σ.Κ.Π. ως μέσο, που κατευθύνει τη σχεδιασμένη κοινωνική αλλαγή και εξέλιξη.

Γενικότερα, ο Σ.Κ.Π. θεωρείται ένα ευρύτερο, ενιαίο σύστημα γνώσεων, αξιών, διαδικασιών και δραστηριοτήτων, που προωθούν την ευημερία της κοινωνίας και καθορίζουν κύριες κοινωνιακές σχέσεις μεταξύ ατομικών, ομαδικών, κοινωνικών μονάδων και της κοινωνίας ως συνόλου.

Ο Σ.Κ.Π. μπορεί να τοποθετηθεί σ' ένα ενιαίο, ευρύτερο, λειτουργικό εννοιολογικό πλαίσιο, ασχέτως της ιδιορρυθμίας του κάθε χώρου εφαρμογής και των ειδικών σκοπών ή μεθοδολογίας που ακολουθεί ο κάθε τομέας.

Σύμφωνα με αυτά ο Σ.Κ.Π. αφορά και περιλαμβάνει τις επιδιώξεις, επιλογές και θεσμικές διευθετήσεις της κοινωνίας, κοινότητας ή οργανώσεων ως σύνολο και ενιαίο σύστημα. Αφορά τον καθορισμό και την επιλογή σκοπών και στόχων της κοινωνίας, την οργανωτική και θεσμική δομή της και την κατανομή του προϊόντος που παράγει.

Καταλαβαίνουμε απ' όσα αναφέρθηκαν ότι ο κοινός κρίκος του Σ.Κ.Π. σε κάθε μορφή του είναι η ανάπτυξη της ποιότητας ζωής στην κοινωνία και τις μονάδες της, η βελτίωση των ανθρωπίνων σχέσεων και οι επενδύσεις για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

Έτσι, ο Σ.Κ.Π. μελετά, αναλύει, σχεδιάζει και εφαρμόζει παρεμβάσεις οι οποίες έχουν για σκοπό και στόχο επιδιωκόμενες αλλαγές για κοινωνική ανάπτυξη. Ο Σ.Κ.Π. αφορά τον τρόπο με τον οποίο κοινωνίες, κοινότητες, κοινωνικοί θεσμοί και οργανώσεις λύνουν προβλήματα σε τρία κυρίως θέματα.

α) Το ζήτημα της επιθυμητής, επιδιωκόμενης κοινωνίας σε κάθε μορφή της, περιφέρεια, νομός, κοινότητα ή οργάνωση.

β) Το ζήτημα της θεσμικής οργάνωσης δηλαδή, ποιοι πόροι πρέπει να χρησιμοποιηθούν και πώς.

γ) Το ζήτημα της κατανομής των μεριδίων του προϊόντος, που παράγει η κοινωνία ανάμεσα στα μέλη της ακολουθώντας τις αρχές της δικαιοσύνης.

Τα τρία αυτά θέματα - ερωτήματα καθορίζουν εννοιολογικά το πεδίο του Σ.Κ.Π.

Παρακάτω θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε με βάση το Μοντέλο Σ.Κ.Π., το πρότυπο και με βάση τη θεωρία του Σ.Κ.Π. το σχεδιασμό μιας κοινωνικής οργάνωσης, που μας αφορά ειδικότερα σ' αυτή τη μελέτη.

2. Η διαδικασία παρέμβασης – α) Στάδια – β) Στόχοι – γ) Μορφή

Θέλοντας να δώσουμε μια ιδέα του Σ.Κ.Π. θα λέγαμε ότι πρόκειται για ένα σύστημα παρέμβασης αποτελούμενο από τρία βασικά μέρη:

Διαδικασία, στόχο και μορφή παρέμβασης.

Στην πράξη τα στελέχη Σ.Κ.Π. ακολουθούν μια συστηματική διαδικασία, που οδηγεί στην αλλαγή συμπεριφοράς ενός στόχου παρέμβασης, μέσω ενός συγκεκριμένου σχεδίου, που έχει συνήθως τη μορφή μεθόδου, οδηγιών, νομοθετήματος, προγράμματος ή συστηματικών ενεργειών.

α) Τα στάδια της διαδικασίας παρέμβασης είναι:

- Ανάλυση
- Πραγματοποίηση
- Ανατροφοδότηση

τα οποία συνδέονται με μια κυκλική σχέση αλληλεπίδρασης. Στο στάδιο αυτό τα στελέχη Σ.Κ.Π. συλλέγουν πληροφορίες σχετικές με το πρόβλημα, το φαινόμενο ή την ευκαιρία ανάπτυξης, τις αναλύουν και τις μετατρέπουν σε λογικά επιχειρήματα, που επιτρέπουν τη χάραξη ορθολογικής πολιτικής και την ακριβή εφαρμογή και αξιολόγησή της.

Οι τρεις αλληλοεξαρτώμενοι, βασικοί παράγοντες που αναλύονται και χρησιμοποιούνται σε αυτή τη φάση είναι:

- i) Τα δεδομένα που είναι στοιχεία και πληροφορίες, που περιγράφουν τα αίτια που προκαλούν το πρόβλημα ή αίτημα, την υπάρχουσα κατάσταση στο περιβάλλον, το σύστημα πελατών και τη συμπεριφορά του συστήματος που πρέπει ν' αλλάξει.
- ii) Οι αξίες που είναι απαραίτητες, καθώς το στέλεχος Σ.Κ.Π. χρησιμοποιεί ένα πλαίσιο αξιών και μια ιδεολογία για να κρίνει αν η υπάρχουσα κατάσταση, τα δεδομένα είναι

επιθυμητά, ευνοϊκά, επικίνδυνα, παραδεκτά ή όχι και για ποιον. Το στέλεχος Σ.Κ.Π. σ' αυτή τη φάση συγκρίνει το υπαρκτό και το επιθυμητό.

iii) Η πράξη είναι απαραίτητη προϋπόθεση της διαδικασίας και της λύσης του προβλήματος. Τα στελέχη Σ.Κ.Π. χρησιμοποιούνται και αμείβονται από πελάτες, όχι μόνο για ν' αναλύσουν μια κατάσταση, αλλά για να λυθεί ένα συγκεκριμένο πρόβλημα με εφαρμογή παρέμβασης στην πράξη και να επιτευχθεί κοινωνική ανάπτυξη του πελάτη.

Παρακάτω θα πάρουμε μια πρώτη ιδέα των τριών σταδίων της διαδικασίας παρέμβασης:

- Στάδιο ανάλυσης:

Στο στάδιο αυτό:

- Προσδιορίζεται το πρόβλημα, η φύση του, τα αίτια που το προκαλούν τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος, ποιος ωφελείται και ποιος ζημιώνεται και οι απαραίτητες για τη λύση του προβλήματος προϋποθέσεις.
- Το στέλεχος Σ.Κ.Π. εξακριβώνει αν το πρόβλημα μπορεί να λυθεί με σκόπιμες παρεμβάσεις, χωρίς απαράδεκτα μέσα.
- Διατυπώνει τους συγκεκριμένους σκοπούς και στόχους της παρέμβασης και τα λειτουργικά και ποσοτικά επιδιωκόμενα αποτελέσματα.
- Εξετάζει αναλυτικά και συγκρίνει μια σειρά εναλλακτικών λύσεων σε κάθε μορφή χάραξης γενικής πολιτικής. Τα πιθανά αποτελέσματα κάθε εναλλακτικής λύσης - πολιτικής συγκρίνονται όπως τα μέσα, οι πόροι, η απαιτούμενη δαπάνη, ο άμεσος, έμμεσος, βραχυπρόθεσμος και μακροπρόθεσμος αντίκτυπος των λύσεων.
- Βάση αυτών των κριτηρίων επιλέγεται η ευνοϊκότερη, εναλλακτική λύση, πολιτική, η οποία καθοδηγεί το επόμενο στάδιο της πραγματοποίησης.

- Στάδιο πραγματοποίησης

Στο στάδιο αυτό το στέλεχος Σ.Κ.Π.:

- Καταστρώνει ένα σχέδιο εφαρμογής της πολιτικής που χαρακτηρίστηκε. Αυτό μπορεί να γίνει με γραπτές οδηγίες, ένα σχέδιο - διάγραμμα, νομοθέτημα ή συγκεκριμένες ενέργειες πρόγραμμα ή έργο. Τα στοιχεία του σχεδίου προσδιορίζονται ως προς το είδος, το χρόνο εφαρμογής και τις απαιτούμενες δαπάνες.
- Αναλύονται και κατανέμονται οι απαιτούμενοι πόροι κατά δραστηριότητα και χρονικό διάστημα. Καθορίζεται ένας προϋπολογισμός και προσδιορίζονται τα νομοθετήματα, διατάγματα, οι αποφάσεις του Διοικητικού συμβουλίου, που θα νομοθετήσουν την παρέμβαση, το σχέδιο και τις δαπάνες, που θα προβούν στις απαραίτητες επιχορηγήσεις.
- Με την έναρξη εφαρμογής του σχεδίου το στέλεχος Σ.Κ.Π., εποπτεύει την εφαρμογή και πρόοδό της, συγκρίνοντας με τις προδιαγραφές, αξιολογώντας τον συντονισμό και τη διάθεση των πόρων. Συγχρόνως, εποπτεύει την εκπαίδευση του έμψυχου υλικού και καθορίζει τον τρόπο, που τα στοιχεία θα καταγραφούν στατιστικά για διευκόλυνση της εποπτείας της εφαρμογής.
- Τέλος, καθορίζεται το σύστημα αξιολόγησης της προόδου της εφαρμογής και των αποτελεσμάτων, που θα επιτευχθούν.

Το *ΣΤΑΔΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ* προσδιορίζεται στην αρχή του σταδίου *ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ*, έτσι ώστε το σχέδιο - πρόγραμμα να περιλαμβάνει τις προϋποθέσεις για την αυτόματη συλλογή και ανάλυση στοιχείων για την αξιολόγηση κατά διαστήματα και συνολικά στο τέλος. Η αξιολόγηση οδηγεί στο τρίτο στάδιο.

– Στάδιο ανατροφοδότησης

- Το στέλεχος Σ.Κ.Π., ανασκοπεί και αξιολογεί τη διαδικασία και τ' αποτελέσματα της παρέμβασης ως ενιαίο σύνολο.
- Διαπιστώνει αν το πρόβλημα συνεχίζει να υφίσταται και πού οφείλεται αυτό. Η αποτυχία μπορεί να οφείλεται στη διατύπωση του προβλήματος, στην επιλογή πολιτικής ή εκτέλεσής του.
- Αποφασίζονται οι προσαρμογές και επαναλαμβάνεται η διαδικασία από την αρχή.

β) Στόχοι παρέμβασης

Το δεύτερο μέρος του συστήματος παρέμβασης αποτελείται από τους στόχους της επιδιωκόμενης κοινωνικής αλλαγής που είναι η συμπεριφορά της κοινότητας, των οργανώσεων ή ενός θεσμού. Οι τρεις αυτοί στόχοι βρίσκονται σε στενή διαντίδραση, αλλά και αποτελούν μεταξύ τους υποσύστημα σε αλληλεξάρτηση. Εμείς θα εξετάσουμε τη συμπεριφορά της *ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ*, που είναι και αυτό που μας ενδιαφέρει άμεσα στην μελέτη - έρευνα.

Οι οργανώσεις αποτελούν κοινωνικές ομάδες ανθρώπων, που ιδρύονται για να επιτευχθούν σαφείς στόχοι και σκοποί. Μελέτες δείχνουν ότι οι οργανώσεις χρησιμοποιούν κάποιο είδος σχεδιασμού ή σχεδιασμένη αλλαγή. Αυτό γίνεται με την διατύπωση νέων κριτηρίων για την οργάνωση. Σύμφωνα με μελέτες σχεδιασμένης κοινωνικής αλλαγής, οι κοινότητες, οι οργανώσεις και οι θεσμοί είναι αλληλεξαρτώμενα συστήματα, που αποτελούν τοπικά συστήματα με συγκεκριμένα όρια. Βέβαια υπάρχουν και διαφορές μεταξύ κοινότητας και οργάνωσης, καθώς η κοινότητα είναι σύστημα αποτελούμενο από συστήματα και έχει διάφορους θεσμούς για να ικανοποιεί τις ανάγκες, ενώ η οργάνωση είναι υποσύστημα της κοινότητας,

αποτελείται από συγκεκριμένους θεσμούς και οι σκοποί και οι στόχοι της είναι πιο συγκεκριμένη από της κοινότητας.

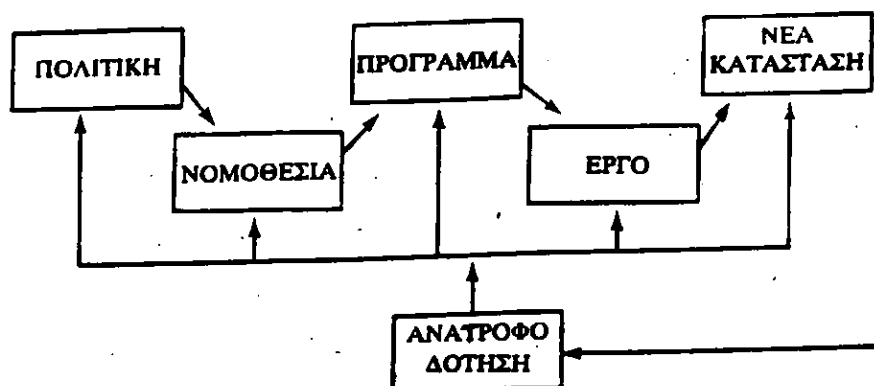
γ) Μορφή των μέσων παρέμβασης

Το τρίτο στοιχείο του συστήματος παρέμβασης είναι η μέθοδος εφαρμογής, το μέσο δια του οποίου υλοποιείται ο σχεδιασμός για αλλαγή. Τα μέσα ποικίλλουν ανάλογα με τη φύση της παρέμβασης, συνήθως όμως η υλοποίηση περιλαμβάνει ένα σχέδιο, που είναι νομοθεσία, πρόγραμμα, έργο ή δημιουργία μιας κατάστασης ανθρωπίνων σχέσεων.

Ένα άλλο μέσο είναι το πρόγραμμα που μπορεί να' ναι ανεξάρτητο ή σε συνάρτηση με τη νομοθεσία. Αυτό είναι ένα προκαθορισμένο σύνολο δραστηριοτήτων, που καθορίζει τα μέσα για να επιτευχθεί ένας σκοπός. Γενικά το πρόγραμμα, είναι ένα μέσο υλοποίησης μιας πολιτικής προς αντιμετώπιση αναγκών κοινωνικού σχεδιασμού.

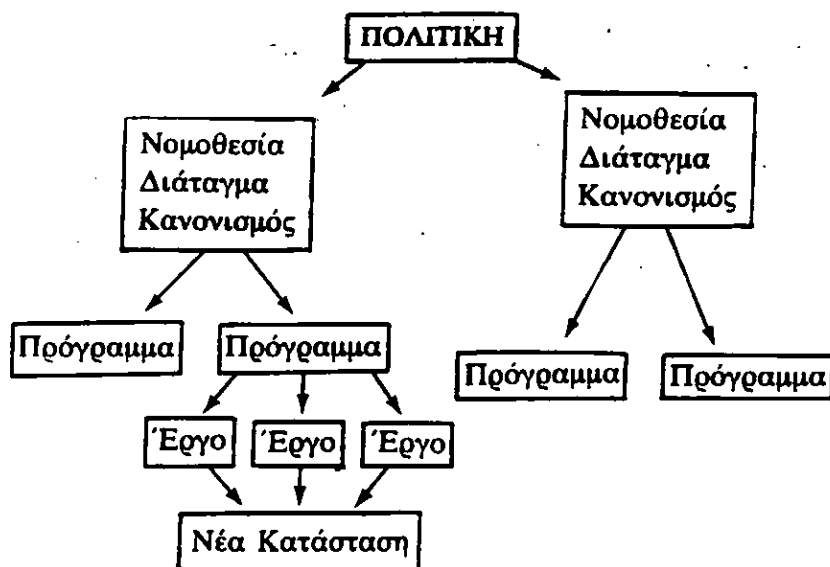
Τέλος, το έργο αποτελείται από μια δραστηριότητα συνήθως και αποτελεί το μέρος ενός προγράμματος. Η ανάλυση πολιτικής, το πρόγραμμα, η νομοθεσία, το έργο και η νέα κατάσταση είναι αλληλεξαρτώμενα (διάγραμμα 1,2).

Διάγραμμα 1: Διαδικασία υλοποίησης πολιτικής στην Εφαρμογή

Πηγή: Δ. Σ. Ιατρίδης, 1990, σ. 122

Διάγραμμα 2: Σχέση Πολιτικής με Νομοθεσία, Πρόγραμμα και Έργα στην Εφαρμογή

Πηγή: Δ. Σ. Ιατρίδης, 1990, σ. 122

Στη συνέχεια θα παραταθούν λεπτομερέστερα:

- Το στάδιο Ανάλυσης
- Το στάδιο Εφαρμογής
- Το στάδιο Αξιολόγησης

3. Περιγραφή των σταδίων του Κοινωνικού σχεδιασμού

α) Στάδιο ανάλυσης:

Προσδιορισμός του προβλήματος και χάραξη πολιτικής

Ο Σ.Κ.Π. χαρακτηρίζεται από διάφορα μοντέλα τα βασικότερα των οποίων είναι ορθολογικά μοντέλα, που αντιμετωπίζουν την επιδιωκόμενη κοινωνική αλλαγή ως μια λογική, κυρίως κυκλική διαδικασία, που αποτελείται από διάφορα στάδια δραστηριοτήτων, π.χ. Ανάλυση προβλήματος, Εφαρμογή, Αξιολόγηση.

Στο σύνολό της η διαδικασία παρέμβασης με βάση το ορθολογικό μοντέλο αποτελεί μια *ΚΥΚΛΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΣΕΙΡΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ*, που σχηματίζουν ένα κλειστό κύκλωμα ενεργειών, υποδιαιρούμενο σε στάδια και φάσεις. Κάθε φορά που ολοκληρώνεται η κυκλική αυτή διαδικασία αρχίζει μια *ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΕΩΝ* του κυκλώματος, έως ότου ολοκληρωθεί και συγκεκριμενοποιηθεί η παρέμβαση και επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Οι δραστηριότητες της πρώτης φοράς, που ολοκληρώνεται ο κύκλος διαδικασιών είναι γενικές και σύντομες, γιατί αποσκοπούν σε μια γενική, συνολική, ολοκληρωμένη θεώρηση της παρέμβασης. Η κάθε επόμενη συμπλήρωση του κύκλου παρέμβασης βασίζεται σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια, ακρίβεια και σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα.

Η προσπάθεια κατάρτισης και εφαρμογής ενός ιδανικού τέλει σχεδίου με μια διαδικασία, που θα ήταν όχι μόνο ανέφικτη, αλλά και λανθασμένη, καθώς κάθε νέα

επανάληψη, αφενός αξιολογεί τις δραστηριότητες και τ' αποτελέσματα του προηγούμενου κύκλου και αφετέρου επεκτείνει και βελτιώνει το έργο που θ' ακολουθήσει.

Έτσι το ορθολογικό μοντέλο που χρησιμοποιείται στην οργάνωση κοινωνικών υπηρεσιών αποτελείται από τα εξής χαρακτηριστικά:

- αναγνώριση μιας ανάγκης ή ευκαιρίας
- καθορισμός σκοπού και στόχου
- περίληψη και έγκριση των προτάσεων
- καθορισμός ενός συγκεκριμένου σχεδίου δράσης (ανάθεση ευθυνών, στελέχωση)
- επαφή και επικοινωνία με όλες τις μονάδες της οργάνωσης, που πρέπει να συνεργαστούν.
- αξιολόγηση των στοιχείων και καθορισμός προκαταρκτικών συμπερασμάτων και σχεδίου
- δοκιμή των βασικών μερών του προκαταρκτικού σχεδίου
- καθορισμός, δοκιμή και έγκριση του τελικού σχεδίου

Υπάρχουν διάφορα είδη σχεδιασμού όπως ο μικρο-ανιχνευτικός, ο αποσπασματικός, ο εφικτός και ο στρατηγικός. Η διαδικασία της επιδιωκόμενης αλλαγής έχει διάφορα χαρακτηριστικά, που επηρεάζονται απ' όλα τα προηγούμενα, το μοντέλο και το στέλεχος Σ.Κ.Π.

Το *ΣΤΑΔΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ* πιο συγκεκριμένα θεμελιώνεται από βασικές ερωτήσεις και διαδικασίες που αφορούν το πρόβλημα, ποιο θα επιλεγεί, για ποιο λόγο, ποια τα αίτια και η σχέση αιτίας - αποτελέσματος, ποιες παρεμβάσεις έγιναν στο παρελθόν και με ποιο αποτέλεσμα, αν ενδείκνυται μια σκόπιμη αλλαγή, ποιον ωφελεί και ποιον βλάπτει, πώς δικαιολογείται και νομιμοποιείται η παρέμβαση, ποιος ο σκοπός

και οι στόχοι της, πια η γενική πολιτική που θ' ακολουθηθεί και ποια πρέπει να' ναι τ' αποτελέσματα για να θεωρηθεί επιτυχής, ποιος φορέας θα την κάνει, ποιος θα συμμετέχει και πότε;

Τα ερωτήματα αυτά οδηγούν σ' έναν τρόπο σκέψης και αντιμετώπισης της διαδικασίας συστηματικής ανάλυσης του προβλήματος, σε συγκεκριμένες *ΦΑΣΕΙΣ*:

Φάση 1. Πλαίσιο αναφοράς

Το ξεκίνημα για μια κοινωνική αλλαγή μπορεί να είναι μια κατάσταση, ένα πρόβλημα, μια ανάγκη, ένα θέμα ή μια ευκαιρία για ανάπτυξη. Σε κάθε μια από αυτές τις περιπτώσεις το στέλεχος Σ.Κ.Π. θα βασιστεί σ' ένα πλαίσιο αναφοράς, που τον καθοδηγεί στην γενική κατανόηση και ανάλυση της κοινωνικής αλλαγής, των στοιχείων, ατόμων και ομάδων, που επιδρούν και επηρεάζονται, επίσης, στη συλλογή στοιχείων για το περιβάλλον του προβλήματος, το ιστορικό και τα αίτιά του και τέλος το σύστημα πελατών.

Στο πλαίσιο αναφοράς εξετάζονται:

- α) Γενικά σημεία: αφορούν νομοθεσία, κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες, αντιλήψεις και αξίες, πόρους, προϋπολογισμός και διάθεσή τους, δομή είτε διοικητική, είτε γενικότερη, αλληλεξαρτήσεις.
- β) Ειδικά σημεία: Στο τοπικό επίπεδο το πλαίσιο αναφοράς περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά της άμεσης περιοχής και της κοινότητας, όπως δημογραφικά στοιχεία, επιδημιολογικά, κοινωνικής στρωμάτωσης, ηγεσίας, οικονομικής δομής και λειτουργίας.
- γ) Σημεία διαδικασίας παρέμβασης: Σε κάθε παρέμβαση και ειδικά σε παρεμβάσεις για ταχεία κοινωνική αλλαγή, υπάρχουν βασικές προϋποθέσεις - παράγοντες, που δρουν ως καταλύτες για την παρέμβαση π.χ. οι αντιδράσεις των ατόμων, η ετοιμότητα της

ηγεσίας να υποστηρίξει ή ν' αντιδράσει αρνητικά στην παρέμβαση για αλλαγή, το πολιτικό κλίμα, οι αντιρρήσεις, οι αντιλήψεις του φορέα αλλαγής.

δ) Σημεία που δικαιολογούν την παρέμβαση και την ενεργό συμμετοχή των παραγόντων της κοινότητας: σχεδόν όλες οι παρεμβάσεις για κοινωνική αλλαγή, δημιουργούν αρνητικά και θετικά αποτελέσματα σε διάφορες πληθυσμιακές ομάδες, άτομα και θεσμούς, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Δεδομένων αυτών, είναι καθοριστικό το πώς δικαιολογείται η παρέμβαση και ποιο σκεπτικό κοινωνικής δικαιοσύνης θεμελιώνει την κατανομή των ωφελημάτων και ζημιών στ' άτομα της κοινότητας, όπως επίσης και η δημοκρατική συμμετοχή των επηρεαζόμενων στην διαδικασία ατόμων θεμελιώνει τη φάση αυτή, όπως και την απόφαση να γίνει ή να μη γίνει η παρέμβαση και πώς.

Φάση 2: Προσδιορισμός προβλημάτων, σκοπών και στόχων

Η παρέμβαση δεν αρχίζει με τις λύσεις, αλλά με τη συλλογή και την ανάλυση στοιχείων, που αφορούν τις ανάγκες, τις αντιλήψεις, τις προτεραιότητες, τα ενδιαφέροντα, τις αξίες και επιθυμίες των ατόμων. Η παρέμβαση αρχίζει με την διαπίστωση και διευκρίνιση του προβλήματος, που από μια άποψη είναι σχετικά απλό θέμα για ένα στέλεχος Σ.Κ.Π. Από την άλλη όμως αυτή η διαπίστωση είναι καθοριστική για τη διαδικασία που θ' ακολουθήσει. Δεδομένων αυτών απαιτείται η συμμετοχή των ενδιαφερομένων, επειδή σχεδόν πάντα υπάρχουν αντιρρήσεις ή διαφωνίες. Ένα πρόωρο ξεκίνημα για παρέμβαση, χωρίς προηγούμενη προετοιμασία και ανάλυση του προβλήματος μπορεί να οδηγήσει σε αποτυχία της προσπάθειας.

Η διευκρίνιση του προβλήματος απαιτεί μερικές βασικές διαδικασίες, όπως διατύπωση του προβλήματος με σαφήνεια, ακρίβεια και εγκαίρως, καθώς η αργοπορία δημιουργεί λανθασμένες επιπτώσεις στο κοινό. Επίσης, απαιτείται αναλυτικά

τεκμηριωμένη ανάγκη για κοινωνική αλλαγή, παρέμβαση και πλαισίωση του προβλήματος με θεωρία, ενώ τέλος απαιτείται η διαπίστωση υποκειμενικών παραγόντων, όπως οι αντιλήψεις της κοινότητας. Συγκεκριμένα απαιτείται:

α) Συστηματοποίηση των απόψεων:

Απαιτείται η διαπίστωση και ανάλυση των απόψεων όλων των παραγόντων της κοινότητας σχετικά με τα προβλήματα, τη σκοπιμότητα, τους σκοπούς, τη μεθόδευση της παρέμβασης. Με τον τρόπο αυτό προσδιορίζονται και διευκρινίζονται οι απόψεις και οι σκέψεις του κάθε ενδιαφερόμενου. Με την επικοινωνία μεταξύ των παραγόντων μεταφέρονται και υπολογίζονται οι διάφορες απόψεις με σαφήνεια και τρόπο απλό και κατανοητό, που βοηθά την κοινότητα ν' αντιληφθεί συλλογικά προβλήματα.

β) Ανάλυση της κατάστασης:

Αρχικά, διερευνώνται οι απόψεις επιλεγμένων προσώπων, όπως ηγετών της κοινότητας, ειδικών και η διαμόρφωση κοινής άποψης των ατόμων αυτών. Από αυτή τη διαδικασία εντοπίζονται συγκεκριμένες ανάγκες και στοιχεία. Έπειτα η συλλογή των στοιχείων αυτών βασίζεται στην ανάλυση των δεδομένων και στατιστικών. Τέλος, η συλλογή στοιχείων βασίζεται στη μελέτη των αναγκών του πληθυσμού, για πρόληψη.

γ) Προσδιορισμός προβλημάτων:

Προβλήματα θεωρούνται τα θέματα, που δεν αντιμετωπίζονται ικανοποιητικά. Η διαπίστωση του προβλήματος θεμελιώνεται στη μελέτη κοινωνικών συνθηκών βάση εμπειρικών αντικειμενικών στοιχείων. Με την προσθήκη αξιών, η κοινωνική συνθήκη μετατρέπεται σε κοινωνικό πρόβλημα, όταν προκαλεί ανησυχία, ενόχληση, ανάγκη, ανικανοποίηση σε μια πληθυσμιακή ομάδα. Η έννοια του κοινωνικού προβλήματος

λοιπόν, περιέχει αντικειμενικά στοιχεία και ανικανοποίητες αξίες, οπότε είναι μια παρέκκλιση μεταξύ επιθυμητής και υπάρχουσας κατάστασης.

δ) Προσδιορισμός σκοπών και στόχων:

Σκοπός θεωρείται η γενική προσδοκία για βελτίωση της κατάστασης, ενώ στόχος θεωρείται η συγκεκριμένη ποσοτικά και ποιοτικά κατάσταση και οι επιδιωκόμενες παροχές.

ε) Επιλογή προβλήματος, σκοπών και στόχων:

Τα διάφορα προβλήματα, που διαπιστώνονται σε κάθε περίπτωση, ιεραρχούνται με διάφορες μεθόδους και επιλέγονται κατά προτεραιότητα. Η ιεράρχηση μπορεί να βασιστεί σε μια βασική θεώρηση ή σε συγκεκριμένα κριτήρια, όπως το μέγεθος του προβλήματος, η σοβαρότητα των επιπτώσεών του, η επάρκεια των πόρων, οι βραχυπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι πόροι, η υποστήριξη και οι αντιλήψεις της κοινότητας, η δυνατότητα βελτίωσης της κατάστασης με λιτά μέσα.

στ) Καθορισμός αιτιών του προβλήματος:

Βασική προϋπόθεση επιτυχούς κοινωνικής αλλαγής, είναι ο καθορισμός των κύριων αιτιών, που δημιουργούν το κοινωνικό πρόβλημα. Πολύ συχνά η παρέμβαση κατευθύνεται και στα αίτια, που προκαλούν το πρόβλημα. Το στέλεχος Σ.Κ.Π. καλείται να διαπιστώσει με βάση τη θεωρία και τα εμπειρικά στοιχεία, τα κύρια αίτια, που προκαλούν το κοινωνικό πρόβλημα. Πρόωρη παρέμβαση θα οδηγήσει σε ανεπιτυχείς παρεμβάσεις και όξυνση του προβλήματος.

Σε συνάρτηση με τα αίτια απαιτείται η ανάλυση του περιβάλλοντος του προβλήματος, της σχέσης του με άλλα κοινωνικά φαινόμενα, που ακόμα και αν δεν προκαλούν το πρόβλημα, μπορεί να ενεργούν ως εμπόδια στη λύση του.

Για να κατανοηθούν και ν' αναλυθούν οι συνθήκες που επηρεάζουν τη δυναμική συμπεριφορά του προβλήματος, απαιτείται μια απλοποιημένη εικόνα, που περιγράφει γενικά τα αίτια και το περιβάλλον του φαινομένου, του προβλήματος, της κατάστασης. Η απλοποιημένη αυτή εικόνα μπορεί να εκφραστεί διαγραμματικά, λεκτικά ή μαθηματικά.

Έτσι, διασαφηνίζονται οι σχέσεις του προβλήματος με το περιβάλλον και τα αίτια που το προκαλούν, καθώς και οι απόψεις των στελεχών Σ.Κ.Π. για τη φύση του προβλήματος. Επειδή τα περισσότερα προβλήματα είναι πολυσύνθετα, πολύπλοκα και η φύση τους κατανοείται δύσκολα, χωρίς τη χρήση μοντέλων, που εννοιολογικά στην αρχή και ποσοτικά αργότερα, προσδιορίζουν τα αίτια που τα προκαλούν και τη σχέση τους με το περιβάλλον, δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν.

Τέτοια μοντέλα απλοποιημένης εικόνας του κοινωνικού προβλήματος συνοψίζουν και συσχετίζουν τα βασικά συστατικά του φαινομένου και προβλήματος, που διερευνώνται. Τα μοντέλα αυτά βοηθούν επίσης τα στελέχη Σ.Κ.Π. να ελέγξουν την πληρότητα της σύλληψης και διατύπωσης του προβλήματος. Τα κοινωνικά προβλήματα αποτελούν συνήθως κλειστές καμπύλες, κυκλώματα αιτίας-αποτελέσματος και σχέσεων με το περιβάλλον, οι οποίες ανατροφοδοτούν τον εαυτό τους και προκαλούν τη δυναμική συμπεριφορά του συστήματος.

Φάση 3. Καθορισμός Πολιτικής και Στρατηγικής

Βασικός σκοπός αυτής της φάσης είναι η μεθόδευση της εφαρμογής. Η στρατηγική πολιτική αποτελείται από οδηγίες και αποφάσεις, που κατευθύνουν τις δραστηριότητες της παρέμβασης και της εφαρμογής της. Οι κύριες εναλλακτικές πολιτικές διατυπώνονται, αναλύονται λεπτομερώς και αξιολογούνται για να επιλεγεί η καταλληλότερη, αυτή που μεγιστοποιεί το αποτέλεσμα της παρέμβασης με τη λιγότερη προσπάθεια και πόρους.

α) Εναλλακτικές Πολιτικές:

Η πολιτική οδηγεί στη διαμόρφωση των μέσων εφαρμογής τα οποία υλοποιούν τη στρατηγική. Με βάση τους σκοπούς και στόχους συγκρίνονται διάφορες εναλλακτικές πολιτικές για τη λύση του προβλήματος.

β) Επιλογή και χάραξη πολιτικής:

Η κάθε εναλλακτική πολιτική εξετάζεται και συγκρίνεται με άλλες, ιεραρχικά. Π.χ. μπορεί να βασίζεται στα μέσα που απαιτούνται για την πραγματοποίηση της πολιτικής όπως, οι πόροι, τα χρονικά όρια ή τα πιθανά αποτελέσματα εφαρμογής ή στην ιεράρχηση σκοπών και στόχων.

Διαδοχικά αποκλείονται και ιεραρχούνται οι εναλλακτικές πολιτικές και επιλέγεται η πιο ευνοϊκή. Στην επιλογή της πολιτικής χρησιμοποιούνται συχνά απλά μοντέλα για τις συγκρίσεις των εναλλακτικών λύσεων.

β) Στάδιο Εφαρμογής

1). Στόχοι:

- Καταρτίζεται ένα σχέδιο εφαρμογής της μέχρι στιγμής πολιτικής και
- Ελέγχεται η πρόοδος της εφαρμογής, με βάση το σχέδιο που καταρτίστηκε, όπως οι αξιολογικές διαδικασίες του σταδίου εφαρμογής.

2). Πλαίσιο, διαδικασία και μοντέλα:

Το στάδιο Εφαρμογής θεμελιώνεται από ερωτήσεις, που αφορούν τον τρόπο, τη μεθοδολογία, τα προγράμματα και τους φορείς της παρέμβασης. Επίσης, το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο πρέπει να γίνει η παρέμβαση και ποια τα πιθανά σημεία εμπλοκής στην εφαρμογή. Τέλος, ποιοι πόροι απαιτούνται, πώς κατανέμονται, ποια η απαιτούμενη προετοιμασία πριν την εφαρμογή κάθε ενέργειας, πώς ελέγχεται η εφαρμογή, πώς εποπτεύεται και πώς αξιολογούνται οι δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της εφαρμογής.

Συγκεκριμένα οι φάσεις του *ΣΤΑΔΙΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ* είναι πέντε:

Φάση 1: Προσδιορισμός σχεδίων εφαρμογής

Η πολιτική που χαράχθηκε στο στάδιο Ανάλυσης, πρέπει να μετατραπεί σ' εφαρμογή στο στάδιο αυτό. Τα μέσα εφαρμογής μπορεί να' ναι νομοθετήματα, διατάγματα, προγράμματα ή διάφορα έργα. Τα σχέδια εφαρμογής υλοποιούνται από ορισμένους φορείς, που μπορεί να' ναι πολλοί, λίγοι, ή διαφορετικοί σε κάθε επίπεδο εφαρμογής.

Οι φορείς πρέπει να προσδιοριστούν σε αρχικό σημείο του σταδίου Εφαρμογής, για να βοηθήσουν στην επιλογή κατάλληλης μεθόδου υλοποίησης και για να προσδιοριστούν τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των εναλλακτικών μεθόδων εφαρμογής. Τα μέσα, που θα επιλεγούν πρέπει να' ναι κατανοητά, ρεαλιστικά, μη

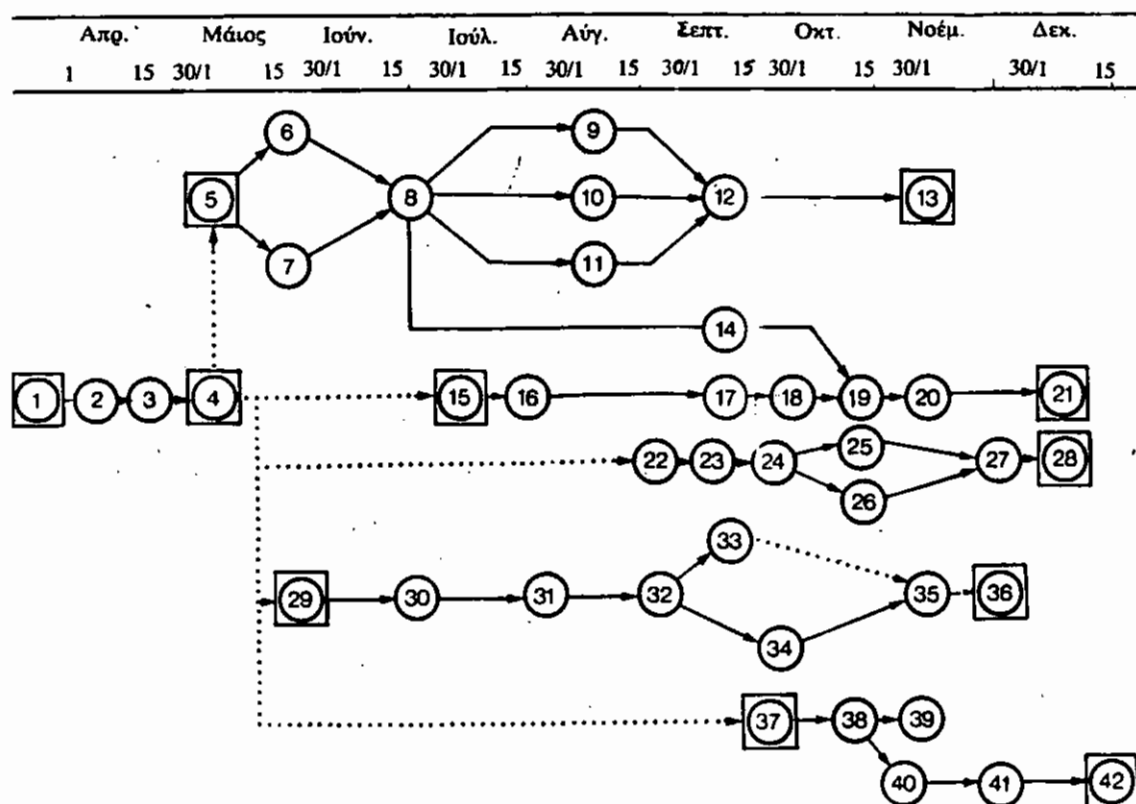
δαπανηρά και αποτελεσματικά. Ο συντονισμός από τους διάφορους φορείς είναι προϋπόθεση επιτυχίας στην εφαρμογή.

Φάση 2: Κατανομή και χρονοδιάγραμμα δραστηριοτήτων

Η διαδικασία της εφαρμογής και συγκεκριμένα κάθε φάση της, τοποθετείται σε χρονοδιάγραμμα, που προσδιορίζει χρονικά πότε, από ποιον φορέα και βάση ποιων προηγούμενων αποφάσεων και ενεργειών θα υλοποιηθεί το σχέδιο εφαρμογής. (διαγρ.3)

Στις περιπτώσεις διαδικασιών, που αφορούν την ψυχική υγεία, χρησιμοποιείται ένα μοντέλο ροής εναλλακτικών επιλογών, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη διαδικασία εφαρμογής.

Διάγραμμα 3: Διάγραμμα PERT (PERT)

Πηγή: Δ. Σ. Ιακρίδης, 1990, σ. 141

Φάση 3: Κατανομή και αξιοποίηση πόρων - Προϋπολογισμός

Όλες οι δραστηριότητες εφαρμογής απαιτούν υλικούς και έμψυχους πόρους σ' ένα χρονικό πλαίσιο. Τα στελέχη Σ.Κ.Π. χρησιμοποιούν ποικίλα μοντέλα προϋπολογισμών και πόρων, τόσο για τη διάρκεια εκτέλεσης όλου του έργου, όσο και σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η διαδικασία αρχίζει με την καταγραφή και αξιολόγηση των υπάρχοντων πόρων και συνεπώς τη διαπίστωση ελλείψεων.

Φάση 4: Παρακολούθηση και εποπτεία εφαρμογής

Κάθε πρόγραμμα ή σχέδιο, όσο καλά οργανωμένο και αν είναι, έχει απρόβλεπτες εξελίξεις και επιπτώσεις. Ακόμη και αν αυτή η περίπτωση αποκλείεται απαιτείται λεπτομερής καταγραφή της προόδου εφαρμογής, εποπτεία και διορθώσεις του σχεδίου εφαρμογής.

Έτσι, απαιτείται ένας σαφής μηχανισμός εποπτείας, καθοδήγησης και διόρθωσης με σαφή κατανομή ευθυνών εποπτείας, μεταξύ των φορέων εφαρμογής μιας συγκεκριμένης διαδικασίας. Βασικός, στη διαδικασία αυτή είναι ο προκαθορισμός της αναμενόμενης προόδου του έργου σε τακτά χρονικά διαστήματα και κατά διαδικασίες και πόρους, που έγιναν στην προηγούμενη φάση, έτσι ώστε να συγκρίνεται με την πραγματική πρόοδο.

Απαραίτητη επίσης είναι η συνεχής συλλογή στοιχείων της προόδου εφαρμογής. Η διαδικασία σύγκρισης σχεδιασμένης και πραγματικής προόδου στην εφαρμογή, αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση. Αν παραλειφθεί υπάρχει κίνδυνος τα τελικά αποτελέσματα να παρεκκλίνουν από τα επιδιωκόμενα και στο σημείο αυτό θα είναι δύσκολο και δαπανηρό, να διαπιστωθεί πού και γιατί έγινε η παρέκκλιση.

Φάση 5: Αξιολόγηση διαδικασιών και προόδου υλοποίησης

Η συλλογή και ανάλυση δεδομένων, έχει νόημα κατά τη διάρκεια εφαρμογής, όταν η πρόοδος αξιολογείται και λαμβάνονται έγκαιρα από τους υπεύθυνους φορείς οι κατάλληλες αποφάσεις. Η αξιολόγηση κατά τη διάρκεια εφαρμογής βασίζεται στην ανάγκη έγκαιρης διαπίστωσης και πληροφόρησης των υπευθύνων, που παίρνουν αποφάσεις για την πρόοδο και συνέχιση της παρέμβασης.

Η έγκαιρη διαπίστωση αφορά την κρίση και τις αποφάσεις των υπευθύνων εφαρμογής κατά τη διάρκεια διαδικασίας για τη σκοπιμότητα της συνέχισης μιας ενέργειας ή για την αξία της, για την αποδοτικότητα μιας ενέργειας ή κατάστασης και για την αξιολόγηση των θετικών και αρνητικών καταστάσεων στην πρόοδο, που επιτελείται.

Το μοντέλο που χρησιμοποιείται σ' αυτή τη φάση, συστηματοποιεί και κατευθύνει τη συλλογή και ανάλυση των απαραίτητων στοιχείων για την αντιμετώπιση της ανάγκης πληροφόρησης των υπευθύνων σχετικά με τα θέματα αυτά.

Με τη μέθοδο αυτή διαπιστώνονται:

- Οι βασικές αποφάσεις που χαρακτηρίζουν μια ενέργεια, φάση ή στάδιο.
- Οι υπεύθυνοι κάθε απόφασης και οι απαιτούμενες από τον καθένα πληροφορίες.
- Η κατάρτιση σχεδίων αξιολόγησης για τη συλλογή και ανάλυση των αναγκαίων πληροφοριών και ο καλύτερος τρόπος έκθεσης και υποβολής τους σε κάθε υπεύθυνο.

γ) Στάδιο αξιολογησης

Για το στάδιο αυτό έχει χαρακτηριστική σημασία η "επανάσταση", που έχει γίνει με τη διάδοση της αξιολόγησης σκόπιμων κοινωνικών παρεμβάσεων και

προγραμμάτων για κοινωνική αλλαγή και πολιτική, που έγινε στις δεκαετίες 1960-70 ξεκινώντας από τις Η.Π.Α.

Μελετητές παρατήρησαν ότι αυτή η έμφαση κοινωνικών επιστημών σε προβλήματα κοινωνικής πολιτικής, αντικατοπτρίζει την επιτάχυνση των κοινωνικών αλλαγών και την αύξηση του παρεμβατικού ρόλου του κράτους στη σύγχρονη κοινωνία.

Ο αποτελεσματικότερος τρόπος, που διαθέτουν τα σύγχρονα κράτη για να ελέγξουν και να κατευθύνουν την κοινωνική πολιτική και προγράμματα, είναι η επιστημονική διαπίστωση μέσω της κοινωνικής έρευνας, ότι επιτυγχάνουν τους σκοπούς και στόχους τους και ότι τα προγράμματα εφαρμόζονται σωστά και προσαρμόζονται ευέλικτα στις τοπικές ανάγκες.

Πέρα όμως από την εφαρμογή επιστημονικής ερευνητικής μεθοδολογίας, η αξιολόγηση έχει διαστάσεις ιδεολογικές και κοινωνικοπολιτικές και συνδέεται με αξίες, που θεμελιώνουν τα μοντέλα για κατανόηση, έλεγχο, αλλαγή της συμπεριφοράς των κοινωνικών συστημάτων και δικαιολογούν σκόπιμες παρεμβάσεις για κοινωνική αλλαγή.

Η επιστημονική έρευνα είναι ένα σύνολο κανόνων, που εξετάζουν υποθέσεις ή παροχές και τις συγκρίνουν με εμπειρικά στοιχεία για τη διαπίστωση παρεκκλίσεων ή λαθών. Η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρέμβασης, ώστε όταν αποδειχθεί ότι η διαδικασία δεν καταλήγει στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, να προσαρμοστεί η παρέμβαση.

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της παρέμβασης μπορεί να καταλήξει:

- στη συνέχιση της παρέμβασης αν προχωρά ικανοποιητικά και σύμφωνα με το σχέδιο
- σε προσαρμογές, αν αποδειχτεί ότι κάποια σημεία της παρέμβασης είναι ελαττωματικά.

- στην απόδειξη ότι είναι σαφώς αδύνατο να επιτευχθούν οι σκοποί της παρέμβασης.

Πιο συγκεκριμένα:

1. Στόχοι σταδίου Αξιολόγησης:

Στο στάδιο αξιολόγησης δεν αναλύονται και αξιολογούνται τα δεδομένα και στοιχεία για κάθε ενέργεια και δραστηριότητα στο πλαίσιο ελέγχου του σχεδίου, όπως γίνεται στο στάδιο Εφαρμογής, αλλά ακόμα και αν υπάρχει επικάλυψη μεταξύ των δύο σταδίων, κρίνονται τ' αποτελέσματα της παρέμβασης ενός προγράμματος και οι επιπτώσεις στον πελάτη ή το περιβάλλον.

Η αξιολόγηση κρίνει την αξία των τελικών αποτελεσμάτων της παρέμβασης και μέσω της ανατροφοδότησης, βελτιώνει αν απαιτείται την τελική κατάσταση και τις διαδικασίες ενός επόμενου κύκλου εφαρμογής. Σ' αυτό το στάδιο συνήθως εκτιμάται η επιτευχθείσα κοινωνική αλλαγή, συνήθως στο πλαίσιο του σκοπού και στόχου της παρέμβασης. Η αξιολόγηση αφορά τις κρίσεις διαφόρων διαστάσεων της κοινωνικής αλλαγής και της θεσμοποίησής της.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό της αντίληψης για την αξιολόγηση, αφορά τα κίνητρα υπέρ και κατά της διεξαγωγής της. Το κίνητρο υπέρ είναι η παράδοση ότι η αξιολόγηση αποτελεί καθήκον και ηθική - επιστημονική υποχρέωση των στελεχών του Σ.Κ.Π. Τ' αποτελέσματα της επαγγελματικής δραστηριότητας, πρέπει ν' αξιολογούνται συστηματικά και αντικειμενικά. Η ανάγκη και η χρησιμότητα της παρέμβασης, πρέπει ν' αποδειχθεί εμπειρικά με μεθόδους κύρους και αξιοπιστίας.

Μη ευνοϊκά κίνητρα αξιολόγησης είναι η αντίληψη ότι η παρέμβαση είναι πάντα χρήσιμη και τ' αποτελέσματα πάντα ικανοποιητικά, απλά και μόνο γιατί έτσι υποστηρίζουν τ' ανώτερα στελέχη του Σ.Κ.Π. (διευθυντές, διοικητικά συμβούλια, ηγέτες κ.λ.π.), καθώς τα μη ευνοϊκά αποτελέσματα μπορεί να καταλήξουν σε απώλεια

γοήτρου και ισχύος ή σε μη επιθυμητές αλλαγές. Πρόσθετα ορισμένα στελέχη της αλλαγής, θεωρούν υποκειμενικό ότι αξιολογείται η δική τους επαγγελματική ικανότητα, ενώ αυτά μπορεί να' ναι υποκινούμενα από το άτομο, που είχε ταυτιστεί προσωπικά με τη διαδικασία παρέμβασης.

Δισταγμό εκφράζουν επίσης αυτοί που θεωρούν ότι η αξιολόγηση αποτελεί κατάχρηση της μεθοδολογίας, καθώς είναι απαράδεκτα πολύπλοκη, σχολαστική, δαπανηρή και δύσκολη, ιδιαίτερα σε θέματα κοινωνικής αλλαγής.

Από τις προϋποθέσεις για επιστημονική αξιολόγηση δύο είναι οι βασικές:

- η εγκυρότητα της μεθόδου που έχει τα κάνει με το βαθμό επιτυχίας και
- η αξιοπιστία της μεθόδου

Αυτές οι προϋποθέσεις δείχνουν την επιστημονικότητα, την αντικειμενικότητα και την ορθότητα της ακολουθούμενης μεθόδου.

2. Πλαίσιο, διαδικασία και μοντέλα αξιολόγησης αποτελέσματος

Από τις διάφορες στρατηγικές-μοντέλα για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων και των κοινωνικών προγραμμάτων, διακρίνονται από άποψη πρακτικής εφαρμογής τα μοντέλα σκοπού, που είναι αυτά που βασίζονται στο σκοπό της παρέμβασης.

Σκοποί, είναι οργανωμένες αρχές, που θεμελιώνουν διαδικασίες, ευθύνες, δομές πρακτική εφαρμογή και διοίκηση. Παρόλο που από μελετητές εκφράζονται αμφιβολίες για τον κεντρικό ρόλο, που δίνεται από την αξιολόγηση στο σκοπό της παρέμβασης, τα μοντέλα αυτά είναι χρήσιμα. Η κριτική τονίζει ότι υπάρχει συνήθως διαφορά μεταξύ επίσημων και πραγματικών σκοπών στη λειτουργία και ότι οι σκοποί μπορεί να' ναι

άσχετοι με τις καθημερινές λειτουργίες και απασχολήσεις μιας οργάνωσης ή κοινότητας.

Επειδή όμως, όλα τα μοντέλα αξιολόγησης έχουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, η χρησιμοποίησή τους είναι θέμα κρίσης του Στελέχους της αλλαγής και στην ικανότητα προσαρμογής περισσότερων από ενός μοντέλου στη συγκεκριμένη κατάσταση.

Τα μοντέλα *ΣΤΟΧΟΥ*, όπως αποκαλούνται διακρίνονται σε τρεις αλληλοεπικαλυπτόμενες κατηγορίες. Μοντέλα Αποδοτικότητας, Μέσων και Αποκάλυψης, Συγκεκριμένα τα *ΜΟΝΤΕΛΑ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ*:

Αντιπροσωπεύουν τη "στρατηγική σκοπού". Μετρούν την αποδοτικότητα και χρησιμοποιούνται σε περιπτώσεις που η διατύπωση των σκοπών και των αιτιών είναι σαφής και συγκεκριμένη, ώστε να δίνουν νόημα και αξία στ' αποτελέσματα που επιτυγχάνονται.

Έτσι, η στρατηγική αποδοτικότητας διαπιστώνει αν έχουν επιτευχθεί τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα της παρέμβασης και του προγράμματος σε σχέση με τη σχετική δαπάνη. Στο μοντέλο αυτό λοιπόν περιλαμβάνονται τα μοντέλα "κόστους - ωφέλειας", που αξιολογούν τη σκοπιμότητα έργων και προγραμμάτων με την ανάλυση όλων των παραγόντων, που επηρεάζονται από τ' αποτελέσματα στο παρόν και το μέλλον και τα μοντέλα "κόστους - αποτελεσματικότητας", που αξιολογούν πιο στενά το αποτέλεσμα σε σχέση με το κόστος και τέλος το μοντέλο "κόστους - χρησιμότητας".

Αν και το σκεπτικό είναι απλό, άπειρες είναι οι αποφάσεις και τα προγράμματα, που παίρνονται και εκτελούνται χωρίς να έχει γίνει εκτίμηση του κόστους και των ωφελειών, αλλά και όταν γίνεται σπάνια περιλαμβάνονται όλα τα στοιχεία και οι παράγοντες.

Όσον αφορά άλλα μοντέλα αξιολόγησης, όταν οι σκοποί είναι σαφείς, αλλά τα κύρια αίτια αβέβαια χρησιμοποιούνται τα μοντέλα Μέσων, που κρίνουν τον τρόπο με τον οποίο οι διάφορες ενέργειες αποτελούν μέσο για την επίτευξη των αποτελεσμάτων.

Τέλος, όταν οι σκοποί και οι αιτίες είναι ασαφείς και αβέβαιες, χρησιμοποιούνται τα "Αποκαλυπτικά" μοντέλα. Στην περίπτωση αυτή το Στέλεχος Σ.Κ.Π. καταγράφει το πρόβλημα, αναλύει το ιστορικό του, τις αποφάσεις και τις ενέργειες, καταγράφει τα πραγματικά και επιδιωκόμενα αποτελέσματα και διευρύνει τη λειτουργία των αντιπαραγωγικών χαρακτηριστικών της κοινότητας, παρέμβασης ή οργάνωσης.

Οι προβληματισμοί που διατυπώνονται σε σχέση με αυτά τα μοντέλα, αφορούν τα κριτήρια αποδοτικότητας, που επειδή περιέχουν αξίες μπορεί να διαφέρουν από άτομο σε άτομο, αλλά και σε οργάνωση ή κοινότητα. Βέβαια, συνήθως η έννοια της αποδοτικότητας καθορίζεται από τους σκοπούς, τους πόρους και τις ανθρώπινες σχέσεις. Από την άποψη αυτή αποτελεσματικότητα σημαίνει ικανότητα της κοινότητας ή οργάνωσης να χρησιμοποιεί το περιβάλλον για την απόκτηση, σπανίων πόρων για τη διαβίωσή της και βέβαια ευελιξία.

Συγκεκριμένα, οι υποστηρικτές οποιασδήποτε στρατηγικής ομολογούν ότι η αποτελεσματική συμπεριφορά του Στελέχους Σ.Κ.Π. δεν ισοδυναμεί με αποτελεσματικότητα της συμπεριφοράς της οργάνωσης. Έτσι, τα Στελέχη Σ.Κ.Π. προτιμούν ένα συνδυασμό στρατηγικών ανάλογα με την περίπτωση και για να περιλάβουν περισσότερες πλευρές της αποτελεσματικότητας.

2. Το ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ στην αξιολόγηση

Όπως είδαμε το πιο βασικό σημείο είναι η επιλογή της στρατηγικής της αξιολόγησης. Ανάλογα με τη στρατηγική θα διατυπωθούν και οι βασικές ερωτήσεις,

που ποικίλουν από περίπτωση σε περίπτωση. Γενικά, όμως τα χαρακτηριστικά ερωτήματα του σταδίου αυτού περιλαμβάνουν:

- Τα αποτελέσματα, δηλαδή το βαθμό στον οποίο επιτευχθεί κοινωνική αλλαγή, ποιοι στόχοι επιτεύχθηκαν και ποιες οι βασικές ενέργειες που οδήγησαν σ' αυτά.
- Τη δικαιολογία της παρέμβασης: ποιος εξυπηρετείται από άποψη κοινωνικής δικαιοσύνης, ποιος επιβαρύνεται, κατανομή εξουσίας, άλλες πιθανές παρεμβάσεις, εξέταση πόρων, χρόνου δραστηριοτήτων.
- Τις ανθρώπινες σχέσεις και τη δημοκρατική συμμετοχή: αν δηλαδή επιτεύχθηκε δημοκρατική συμμετοχή στις διαδικασίες της παρέμβασης, αν υπήρξαν διαφωνίες, αντιρρήσεις, συγκρούσεις και πώς διευθετήθηκαν, αν οι συμμετέχοντες εκπλήρωσαν τις υποχρεώσεις τους και αν η παρέμβαση ενίσχυσε τη συνεργατικότητα της κοινότητας, πρωτοβουλίας και μαζικής δράσης.
- Την επάρκεια και αποδοτικότητα της παρέμβασης αν καλύφθηκε μέρος της πραγματικής ανάγκης, ποιες ανάγκες παραμένουν και πώς θ' αντιμετωπιστούν, αν οι πόροι που χρησιμοποιήθηκαν είναι δυσανάλογοι, σχετικά με τ' αποτελέσματα της παρέμβασης και αν αυτό ισχύει, αν δικαιολογείται η συνέχισή της.
- Τα θετικά και αρνητικά σημεία της παρέμβασης: Αν και επικαλύπτεται από άλλες, αυτή η κατηγορία θα ήταν καλό να επισημανθούν τα Θετικά και Αρνητικά από γενική άποψη.
- Τον Σκοπό και τη διαδικασία: Με βάση τα νέα στοιχεία και τη συμπλήρωση του κύκλου της παρέμβασης, εδώ εξετάζεται η αρχική διατύπωση και ανάλυση του προβλήματος, η σωστή ή όχι ανάλυση των στοιχείων, που θεμελιώνουν την ανάγκη, τα αίτια, η αντίδραση, η συμμετοχή, η αποτελεσματικότητα, οι πόροι, η εποπτεία, οι τυχόν παρεκκλίσεις, ο χρόνος και αν καθυστέρησαν από τον αρχικά καθορισμένο χρόνο και ακριβώς η επάρκεια του προϋπολογισμού.

- Την Ανατροφοδότηση: Τι αλλαγές και προσαρμογές πρέπει να γίνουν αν συνεχιστεί η παρέμβαση γενικά και για κάθε στάδιο ξεχωριστά.

- Τη Σταθεροποίηση της Κοινωνικής Αλλαγής και τη συνέχιση ή Διακοπή της παρέμβασης. Μετά τη λήξη κάθε παρέμβασης ή κύκλου της, η βασική απόφαση είναι αν θα διακοπεί ή συνεχιστεί η παρέμβαση και πώς. Η παρέμβαση διακόπτεται αν επιτεύχθηκαν οι στόχοι ή αν η πραγματοποίηση των σκοπών και στόχων είναι αδύνατη ή μη ενδεδειγμένη λόγω δαπανών και αρνητικών επιπτώσεων.

Σε περίπτωση διακοπής, πρέπει να εξεταστεί η σταθεροποίηση, δηλαδή η διατήρηση της κοινωνικής αλλαγής και μετά τη διακοπή της παρέμβασης, η θεσμοποίησή της, το ψυχολογικό κόστος, η πιθανή πτώση της δραστηριότητας και η αντιμετώπισή της. Τέλος, ποιες οι εναλλακτικές λύσεις για προβλήματα, που θ' ανακύψουν μετά τη διαδικασία.

Τελειώνοντας, θα γίνει μια σύντομη ανάλυση σχετικά με τα κριτήρια, που χρησιμοποιούνται συνήθως στην επιλογή κατάλληλης στρατηγικής, όπως μέχρι τώρα είδαμε τα συνηθισμένα κριτήρια περιλαμβάνουν τη φύση του προβλήματος και της παρέμβασης, την ικανότητα του Στελέχους και των συμμετεχόντων, τους πόρους, την αντιπροσωπευτικότητα της στρατηγικής, τη μορφή των πληροφοριών και τους κινδύνους γοήτρου και πολιτικής, που δέχονται οι πελάτες και η κοινότητα. Τα Στελέχη Σ.Κ.Π. χρησιμοποιούν και πρόσθετα κριτήρια, που ευνοούν την κοινωνική κινητοποίηση, την κοινωνική δράση και την αυτοδιοίκηση.

Η κύρια διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών κριτηρίων είναι ο στόχος τους. Η πρώτη κατηγορία, αποσκοπεί σε πρόληψη των αναγκών, ενώ η δεύτερη στη θεραπεία που θεμελιώνεται στο άτομο, χωρίς κοινοτική δράση και στην εξάρτηση από εξωγενείς παράγοντες.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ι Ι Ι

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Γενικός σκοπός της μελέτης μας είναι η παρουσίαση κάθε μορφής παροχής συμβουλευτικής και στήριξης, που λειτουργεί στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση της Ελλάδας έτσι ώστε να διερευνηθεί η πρωτοβουλία για τη δημιουργία αυτών των χώρων, της σύστασης, των πόρων, των σκοπών, των δραστηριοτήτων και υπηρεσιών τους και βέβαια της ανταπόκρισης και προσέλευσης των φοιτητών.

Οι πληροφορίες αυτές, που θα παρουσιαστούν σε συνδυασμό με τη θεωρία του μοντέλου Κοινωνικού Σχεδιασμού τέτοιων οργανώσεων στην Κοινότητα, θα μας οδηγήσουν σε μια πιο συνθετική και αποτελεσματική κατανόηση των στοιχείων που θα προκύψουν, έτσι ώστε να εντοπιστούν τα θετικά και τα πιθανά αρνητικά σημεία και οι αδυναμίες αυτών των πλαισίων, αλλά και ποιες ανάγκες φαίνεται να εκφράζει ο φοιτητικός πληθυσμός, συγκριτικά με αυτά, που προκύπτουν από τις ανάλογες έρευνες και τη θεωρία, που μελετήσαμε.

Η αναζήτηση αυτή των στοιχείων δεν στοχεύει στην εύρεση ικανοποιητικών και οριστικών απαντήσεων, αλλά στον προβληματισμό και την ευαισθητοποίηση για αυτές τις προσπάθειες και για το φοιτητικό πληθυσμό και πιθανότατα στη γέννηση πολλών ακόμα ερωτημάτων και γιατί όχι, την αφορμή για περαιτέρω έρευνα.

Πιο συγκεκριμένα, παρακάτω παρουσιάζουμε το είδος της έρευνας που επιλέξαμε, τις υποθέσεις που μας οδήγησαν και το εργαλείο, που χρησιμοποιήσαμε.

α) Είδος έρευνας:

Λόγω του ότι δεν υπάρχουν προηγούμενα συγκεντρωμένα στοιχεία για τις συμβουλευτικές οργανώσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στον Ελλαδικό χώρο και

απ' όσο γνωρίζουμε δεν έχει γίνει άλλη έρευνα πριν από σήμερα, διεξάγαμε διερευνητική έρευνα με πρωταρχικό σκοπό τη διατύπωση του προβλήματος για ακριβέστερη εξέταση και κατόπιν τη διατύπωση υποθέσεων.

Στη συγκεκριμένη έρευνα η διατύπωση της υπόθεσης δεν αφορά πρόβλημα - με τη συνηθισμένη χρήση του όρου - αλλά τη δημιουργία οκτώ συμβουλευτικών σταθμών ή μορφών συμβουλευτικής για τους φοιτητές, που λειτουργούν στον Ελλαδικό χώρο από το 1989 και μετά και οι υποθέσεις θ' αναζητήσουν τα στοιχεία εκείνα που αργότερα θα μας οδηγήσουν στην ποσοτική και ποιοτική ανάλυσή τους.

β) Υποθέσεις:

Από την έρευνα αυτή μας ενδιαφέρει η συγκέντρωση στοιχείων για το ιστορικό της δημιουργίας των σ.σ (χρονολογία, ακολουθούμενη διαδικασία, αρχική αντίδραση), την πηγή ή πηγές κάλυψης των οικονομικών απαιτήσεων, τον τρόπο που γνωστοποιήθηκε αυτή η ιδέα στον απευθυνόμενο πληθυσμό (φοιτητικό, εκπαιδευτικό) και οργανώθηκε, τη στάση και τα αιτήματα με τα οποία ο πληθυσμός απευθύνθηκε στο σ.σ, τους σκοπούς και τις υπηρεσίες που παρέχει η οργάνωση, τη διοικητική διάρθρωση και τον τρόπο συνεργασίας του προσωπικού, τις πιθανές συνεργασίες για άντληση ιδεών, τη διαμόρφωση του χώρου, την πιθανή διακύμανση στη προσέλευση, τη σχέση κόστους - παροχών και τελικά την αξιολόγηση αυτού.

Επειδή αυτή η αναζήτηση πληροφοριών, προϋποθέτει εξειδικευμένη έρευνα του κάθε πλαισίου, αφού μπορεί να υπάρχουν ιδιαιτερότητες και επομένως διαφορές μεταξύ τους, το κοινό σ' αυτή την προσέγγιση θα ήταν το εργαλείο, που θα χρησιμοποιούσαμε και η επιλογή των προσώπων, που θα ερχόμασταν σ' επαφή (ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί, υπεύθυνοι για τη λειτουργία των σ.σ).

γ) Εργαλείο

Το εργαλείο μας θα ήταν η δομημένη συνέντευξη, που θα γινόταν με τη δημιουργία προκατασκευασμένων ερωτήσεων, σχετικών τόσο με τις υποθέσεις, όσο και με τις πληροφορίες, που αρχικά αναζητούσαμε.

Οι ερωτήσεις που συνέθεταν το ερωτηματολόγιο ήταν ανοιχτές μιας και οι τομείς της έρευνάς μας ήταν πολύπλοκοι και με πιθανή μεγάλη ποικιλία απαντήσεων, ενώ οι απαντήσεις λόγω της φύσης της συνέντευξης επρόκειτο να είναι άμεσες και έμμεσες.

Έτσι, οι σκοποί και οι υποθέσεις της έρευνάς μας μετατράπηκαν σε ερωτήσεις προσαρμοσμένες στα πρόσωπα, που θα γινόταν η συνέντευξη. Το δείγμα που επιλέξαμε (οι υπεύθυνοι των σ.σ) δεν ήταν αντιπροσωπευτικό, αλλά δείγμα κρίσης, ώστε να εξασφαλίσουμε την εκπροσώπηση διαφόρων τύπων εμπειρίας.

Θεωρήσαμε απαραίτητη και πλεονεκτικότερη άλλων επιλογών τη δομημένη συνέντευξη μιας και η επαφή θα ήταν προσωπική και επομένως άμεση και αυτός ο παράγοντας θ' αποτελούσε πηγή πληροφοριών, τόσο από τη ροή και διεξαγωγή της συζήτησης, όσο και από την ένταση του κάθε ερωτώμενου, αλλά και τη γενικότερη αντίδρασή του στη συνέντευξη. Ένας άλλος βασικός λόγος που επιλέχθηκε η προσωπική επαφή ήταν η αναγκαιότητα να επισκεφθούμε άμεσα τις οργανώσεις και να έχουμε μια εικόνα του χώρου.

Η δυσκολία τέλος αυτής της διαδικασίας ήταν ότι οι ερωτήσεις μας μπορεί να μεταβάλλονταν συνεχώς από νέες πληροφορίες και ότι η μεγάλη ποικιλία στοιχείων, που θα προέκυπτε θα έπρεπε μετέπειτα να συγχωνευτεί σε τεμάχια πληροφοριών (κωδικοποίηση) για μια πιο ενοποιημένη παρουσία και ανάλυση.

Ποσοτική και ποιοτική ανάλυση

Στην Ελλάδα από το 1989, έχει ξεκινήσει η λειτουργία σ.σ. για τους φοιτητές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι.)

Μέχρι σήμερα στον Ελλαδικό χώρο λειτουργούν οι εξής σ.σ:

1. Συμβουλευτικό τμήμα Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών
2. Πειραματικός Συμβουλευτικός σταθμός Πειραιά.
3. Κοινωνική - συμβουλευτική υπηρεσία Τ.Ε.Ι. Αθηνών.
4. Συμβουλευτικό κέντρο Φιλοσοφικής Αθηνών.
5. Συμβουλευτικό κέντρο Ιωαννίνων (Σ.Κ.Ε.Π.Ι)
6. Κέντρο συμβουλευτικής και ενημέρωσης Θεσσαλίας (ΕΔΡΑ: ΒΟΛΟΣ)
7. Συμβουλευτικός σταθμός Πανεπιστημίου Θεσ/κης (Β΄ Πανεπιστημιακή ψυχιατρική κλινική - Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσ/κης).
8. Συμβουλευτικός σταθμός Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (Αλεξανδρούπολη).

Η λειτουργία τους προβλέπεται:¹

- Για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων από το Νόμο 1268 / 16 / 7 / 82 όπου στο Κεφ. 4 με τίτλο "Φοιτητικά θέματα" και στο άρθρο 29 "Φοιτητική μέριμνα", παράγραφο 7 αναφέρεται ότι σε κάθε Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Α.Ε.Ι.) συγκροτείται με Πρυτανική απόφαση υπηρεσία παροχής πληροφοριών στους φοιτητές για τις σπουδές, για θέματα εργασίας, επαγγελματικού προσανατολισμού, αποκατάστασης και κοινωνικής μέριμνας. Στο άρθρο αυτό αν και δεν αναφέρεται η ψυχολογική στήριξη ενέχεται στον όρο κοινωνική μέριμνα.

¹ Οι νόμοι που αφορούν τη "φοιτητική μέριμνα" για τα Α.Ε.Ι και τη δημιουργία "σπουδαστικών λουσών" για τα Τ.Ε.Ι. παρατίθενται αυτούσιοι στο Παράρτημα Β.

- Για τη λειτουργία των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) από το Νόμο 1404 / 83, άρθρο 51, παράγραφος 2 στην οποία προβλέπεται η ίδρυση "σπουδαστικών λεσχών", με σκοπό την υλοποίηση σπουδαστικών παροχών, που εκτός των άλλων αφορούν τη μέριμνα για τη κοινωνική πρόνοια, την επαγγελματική αποκατάσταση και προσανατολισμό των σπουδαστών και στο ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ / υπ' αρ. 497 / 84, Φ.Ε.Κ. 176 / 14.11.84 τ. Α', όπου στη συνοπτική επισκόπηση της "οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας των σπουδαστικών λεσχών" των Τ.Ε.Ι αναφέρεται ότι προτεραιότητα των "σπουδαστικών λεσχών" είναι η αντιμετώπιση όσων προβλημάτων μπορούν ν' αντιμετωπίσουν οι φοιτητές σαν νέοι άνθρωποι και όσων μπορεί παράλληλα να' ναι εργαζόμενοι. Και σ' αυτό το άρθρο και Προεδρικό Διάταγμα για τα Τ.Ε.Ι. υπονοείται η ψυχολογική στήριξη.

Το διάστημα Απριλίου - Μαΐου 1999 επισκεφθήκαμε έξι από τους οχτώ συμβουλευτικούς σταθμούς, που προαναφέρθηκαν. Η επιλογή αυτής της περιόδου ήταν σκόπιμη μιας και αμέσως μετά θα ξεκινούσε η εξεταστική περίοδος και κατόπιν το τέλος της ακαδημαϊκής χρονιάς 1998-99.

Οι δύο σ.σ που δεν επισκεφθήκαμε ήταν της Θεσ/κης μιας και η μορφή συμβουλευτικής για τους φοιτητές παρέχεται από το κέντρο Ψυχικής Υγείας (Κεντρικού τομέα) - Β' Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική κλινική του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης και της Θράκης, μιας και την περίοδο που διεξάχθηκε η έρευνά μας λειτουργούσε μια μορφή συμβουλευτικής ανά δεκαπενθήμερο, από κλινικό ψυχολόγο, που επισκεπτόταν αυθημερόν το Πανεπιστήμιο. Θεωρήσαμε, ότι οι δύο αυτές μορφές στήριξης δεν ανταποκρίνονται άμεσα σε αυτό που ονομάζουμε συμβουλευτικό σταθμό.

Για τους λόγους αυτούς, για τις μορφές συμβουλευτικής στα Πανεπιστήμια Θεσ/κης και Αλεξανδρούπολης, παρατίθεται ξεχωριστό ενημερωτικό υλικό.

Η έρευνα διήρκησε περίπου 1 ½ μήνα, ενώ τα στοιχεία, που άμεσα και έμμεσα προέκυψαν, ήταν τόσα, που χρειάστηκε να επικοινωνήσουμε τηλεφωνικά για διευκρινίσεις με όλους τους σ.σ, και για να επιβεβαιώσουμε ότι τα στοιχεία, που συγκεντρώσαμε δεν άλλαξαν, μιας και μεσολάβησαν κάποιοι μήνες πριν την ολοκλήρωση αυτής της μελέτης - έρευνας.

Οι απαντήσεις των ερωτώμενων καταγράφηκαν λέξη προς λέξη και μετέπειτα έγινε προσπάθεια κωδικοποίησής τους. Από τις άμεσες και έμμεσες πληροφορίες που συγκεντρώσαμε από τις ανοιχτές ερωτήσεις, αλλά και από την ίδια τη φύση της συνέντευξης που πραγματοποιήσαμε, συγκεντρώσαμε τα στοιχεία εκείνα που υποδείκνυαν τα κοινά σημεία και τις ιδιαιτερότητες κάθε σ.σ και μετέπειτα βοήθησαν στην ποιοτική ανάλυση των δεδομένων.

1.

α) Πότε δημιουργήθηκε ο συμβουλευτικός σταθμός φοιτητών; (χρονολογία)

1. 89 - 91	3
2. 92 - 94	2
3. 95 - 97	1

β) Σε ποια πρωτοβουλία / απόφαση στηρίζεται η λειτουργία του συμβουλευτικού σταθμού φοιτητών;

1. Σε πρόγραμμα Κοινωνικής δραστηριότητας	1
2. Διοικητικό όργανο (Πρυτανεία Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι, διευθυντή τμήματος)	4

γ) Έγινε πριν από τη λειτουργία του σ.σ. κάποια μελέτη, έρευνα, συγκέντρωση στοιχείων, προκειμένου να εντοπιστούν οι ανάγκες του φοιτητικού πληθυσμού;

1. ΝΑΙ *	4
2. ΟΧΙ	1
3. ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	1

α. Αξίζει να τεθεί υπ' όψιν ότι οι περισσότεροι σταθμοί δημιουργήθηκαν στην 5ετία (1984-94). Γνωρίζουμε ότι η πρωτοβουλία για τη δημιουργία "Κοινωνικών υπηρεσιών" για τους φοιτητές, όπως ονομαζόταν τότε, ξεκίνησε από το Τ.Ε.Ι και συγκεκριμένα από το τμήμα κοινωνικής εργασίας όταν ο Π. Σταθόπουλος, καθηγητής του τμήματος υπέβαλε πρόταση για την ίδρυση Κοινωνικής υπηρεσίας η οποία υποκινήθηκε από προσωπική πρωτοβουλία το 1986 στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας και δημοσιεύτηκε στο περιοδικό των Κοινωνικών Λειτουργιών Ελλάδος το Δεκέμβρη του 1986.

Το συμβουλευτικό κέντρο λειτούργησε τελικά το 1989.

Το 1990 ξεκίνησε αυτή η προσπάθεια και από τη διευθύντρια του τομέα Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Αθηνών ενώ γνωρίζουμε ότι ο σ.σ. Ιωαννίνων πρωτολειτούργησε το 1989-90, όπου και διέκοψε τη λειτουργία του (οι λόγοι δεν μας γνωστοποιήθηκαν). Από τα στοιχεία που αναφέρθηκαν γνωρίζουμε ότι στο διάστημα 1980 - 90 σε Νόμους που αφορούν τα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. του Ελλαδικού χώρου υπονοείται η αναγκαιότητα μέριμνας για την ψυχολογική στήριξη και σταδιακά ο μηχανισμός δημιουργίας σ.σ. στα Πανεπιστήμια και Τ.Ε.Ι αρχικά της Αθήνας (όπως φαίνεται απ' όσα προαναφέρθηκαν) και μετέπειτα της υπόλοιπης Ελληνικής επικράτειας.

β. Όσον αφορά την πρωτοβουλία, απόφαση για τη λειτουργία του σ.σ. φοιτητών αξίζει να σημειωθεί ότι αν και η ίδρυση "Κοινωνικών υπηρεσιών" με σκοπό την παροχή υπηρεσιών - με την ευρύτερη έννοια του όρου - προς τους φοιτητές, σπουδαστές προβλέπεται από το Νόμο 1404/83, άρθρο 31, παράγραφος 2 και στο Π.Δ. 497/84 και προς τους φοιτητές από το Νόμο 1268 / 16 / 7 82, Κεφ. 4, άρθρο 29 φαίνεται η πρωτοβουλία να εστιάζεται περισσότερο σε μεμονωμένα διοικητικά όργανα.

γ. Η απάντηση ΝΑΙ, όσον αφορά την προσπάθεια εντοπισμού των αναγκών του φοιτητικού πληθυσμού, δεν στηρίζεται στη θεωρία του Κοινωνικού σχεδιασμού οργανώσεων, που παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο Π, Γ αλλά αφορά τις προσπάθειες διερεύνησης του, πως μπορεί να στηριχθεί ο σ.σ. ή των αναγκών των φοιτητών μέσω σύντομων ερευνών ή ερωτηματολογίων που έλαβαν μέρος είτε πριν, είτε κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του σταθμού.

δ) Πόσος χρόνος χρειάστηκε για την έναρξη και λειτουργία του προγράμματος;

1. 6 μήνες	1
2. 3 χρόνια	2
3. ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	3

δ. Βάση της θεωρίας του Σχεδιασμού Κοινωνικής Πολιτικής (Ιατρίδης, 1998) γνωρίζουμε ότι ο χρόνος οργάνωσης μιας υπηρεσίας κυμαίνεται από 6 μήνες - 1 χρόνο.

Ίσως εδώ ενισχύεται η υπόθεσή μας για το ρόλο του Κ.Σ. στη δημιουργία των σ.σ.

Όσον αφορά την απάντηση 3, ίσως θα ήταν σκόπιμο ν' αναρωτηθούμε κατά πόσο είναι μακροπρόθεσμοι ή βραχυπρόθεσμοι οι στόχοι των σ.σ, αφού φαίνεται πως μέρος του προσωπικού δεν γνωρίζει τα στοιχεία, που αφορούν το ιστορικό και τις συνθήκες δημιουργίας του σ.σ.

ε) Ποια η αντίδραση και στάση της κοινότητας (Ε.Π - Δ.Π) στην ιδέα αυτή;

1. ΘΕΤΙΚΗ	5
2. ΑΔΙΑΦΟΡΗ	1

ε. Από τον τρόπο που απάντησαν οι ερωτώμενοι υποθέτουμε ότι η απάντηση "θετική" αφορά περισσότερο την μη αντιδραστική στάση της κοινότητας, παρά την πραγματικά θετική αντίδραση.

2.

α) Από που χρηματοδοτείται ο σ.σ φοιτητών;

1. Κοινοτικό πρόγραμμα	2
2. Μερικώς προϋπολογισμό Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι. και Κοινοτικό πρόγραμμα	2
3. Άλλο (Γενική γραμματεία Νέας γενιάς, Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας).	2

β) Από που πληρώνεται το προσωπικό;

1. Κοινοτικό πρόγραμμα ή προϋπολογισμός Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι.	4
2. Άλλο (Γ.Γ.Ν.Γ, Ε.Ι.Ν)	1
3. Εργάζεται σ' εθελοντική βάση	1

α,β) Βλέπουμε ότι η χρηματοδότηση του σ.σ και η πληρωμή του προσωπικού του, έχουν παρόμοιες πηγές. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν έχει εξασφαλιστεί η μονιμότητα των χρηματοδοτήσεων, αλλά από χρόνο σε χρόνο οι σ.σ ζητούν χρηματοδότηση με την ελπίδα ότι το αίτημα και η ανάγκη τους θα ικανοποιηθεί.

Ενδεικτικά σημειώνουμε ότι:

- το σ.σ της φιλοσοφικής σχολής Αθηνών να λειτουργεί σ' εθελοντική βάση λόγω παντελούς έλλειψης χρηματοδότησης και μάλιστα να κλείνει προσωρινά για να πιέσει έτσι τις αρχές και τους αρμόδιους για την χρηματοδότηση και

- το σ.σ των Ιωαννίνων να λειτουργεί σ' εθελοντική βάση αναμένοντας από αμφίβολη πηγή χρηματοδότηση σε σύντομο χρονικό διάστημα, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες του πρόσφατα επαναλειτουργούμενου σταθμού.

Τέλος, βλέπουμε την πλειοψηφία της οικονομικής κάλυψης να γίνεται από το ίδιο το Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και λιγότερο από άλλες πηγές.

3.

α) Σε τι αριθμό φοιτητών ή σπουδαστών απευθύνεται ο σ.σ;

1. Συμβουλευτικό τμήμα Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών:	Απευθύνεται σε όλους τους φοιτητές και απόφοιτους του Πανεπιστημίου (δεν δόθηκε ακριβής αριθμός)
2. Πειραματικός σ.σ. Πανεπιστημίου Πειραιά	Σε 100.000 ενεργούς σπουδαστές και στο Ακαδημαϊκό και διοικητικό προσωπικό.
3. Κοινωνική - συμβουλευτική υπηρεσία Τ.Ε.Ι. Αθήνας.	Σε 25.000 άτομα περιλαμβανομένης και της εκπαιδευτικής κοινότητας.
4. Συμβουλευτικό κέντρο Φιλοσοφικής Αθηνών.	84.000 φοιτητές.
5. Συμβουλευτικό κέντρο Ιωαννίνων.	Σε 9.000 φοιτητές του Πανεπιστημίου και άτυπα και στους σπουδαστές του Τ.Ε.Ι των Ιωαννίνων.
6. Κέντρο Συμβουλευτικής ή ενημέρωσης (Βόλος).	Σε όλα τα τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (όχι μόνο αυτά που εδρεύουν στο Βόλο).

α) Πιστεύουμε ότι θα ήταν σκόπιμο να συγκρατηθεί ο αριθμός των φοιτητών στον οποίο απευθύνονται και είναι ανοιχτοί οι σ.σ που παραθέτουμε, ώστε στην πορεία της έρευνας να συνδυαστεί αυτή η πληροφορία με τις πραγματικές παροχές των σ.σ και την προσέλευση (βλέπε ερ. 7γ).

Τέλος προβληματισμός γεννάται για το κατά πόσο είναι εφικτή η πρόσβαση φοιτητών σε σ.σ που απευθύνονται σε ένα ολόκληρο νομό και στεγάζονται στο Πανεπιστήμιο

πόλης αυτού και το γεγονός ότι κάποιοι σ.σ είναι ανοικτοί σε μεγαλύτερο από τον προβλεπόμενο αριθμό.

β) Με ποιο τρόπο ενημερώθηκαν οι φοιτητές/σπουδαστές για τη δημιουργία και λειτουργία του σ.σ;

1. Μέσω του οδηγού σπουδών.	1
2. Μ' ενημερωτικά φυλλάδια και αφισκοκόλληση	3
3. Προφορικά από τμήμα σε τμήμα.	2

γ) Ποια η στάση των φοιτητών στο σ.σ; (Βαθμός προσέλευσης)

1. Πολύ θετική	3
2. Θετική αλλά περιορισμένη	1
3. Διστακτική	1
4. Αρνητική	1

β,γ) Οι τρόποι ενημέρωσης του φοιτητικού πληθυσμού, που αναφέρονται στο 3β επαναλαμβάνονται με κάθε έναρξη ακαδημαϊκού έτους.

Από τις απαντήσεις που μας δόθηκαν στην ερώτηση αυτή, αλλά και από τις συνολικές πληροφορίες, που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της έρευνας, αναρωτιόμαστε αν θα ήταν σκόπιμος ο συνδυασμός των τρόπων ενημέρωσης των φοιτητών, που απαντήθηκαν και αν και κατά πόσο αυτό μπορεί να επηρεάζει την προσέλευσή τους.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τον τρόπο ενημέρωσης των σπουδαστών (3β) και τη στάση των φοιτητών (3γ) και ιδιαίτερα τις απαντήσεις 3γ (2,3,4) αξίζει να σημειωθεί ότι: (είναι μάλλον μια αόριστη τοποθέτηση).

Ενδεικτική μελέτη δείχνει ότι:

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο χώρο του Τ.Ε.Ι. Αθήνας (1994)², με επιμέρους σκοπό να διερευνηθεί η στάση των σπουδαστών απέναντι στις υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης (σ.σ), προέκυψε ότι όλοι οι σπουδαστές της κοινωνικής εργασίας είναι ενήμεροι για τη λειτουργία του σ.σ, αλλά δύσκολα θα τον χρησιμοποιούσαν, αφού στελεχώνεται από καθηγητές τους.

Όσον αφορά άλλες σχολές του Τ.Ε.Ι., 1 στους 3 σπουδαστές της Νοσηλευτικής, 1 στους 5 της Φυσικοθεραπείας και το 80% της εργοθεραπείας, γνωρίζουν την ύπαρξη του σ.σ, κανείς όμως δεν έχει χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες του καθώς το 75% πιστεύει ότι η υπηρεσία δεν λειτουργεί αποτελεσματικά, ότι δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι για τη λειτουργία και ότι τα προγράμματα του σ.σ και το προσωπικό δεν επαρκούν.

Όλα αυτά μας οδηγούν σε υποθέσεις για το πόσο το κομμάτι της ενημέρωσης είναι διαμορφωμένο, έτσι ώστε να στηρίζει την λειτουργία του σ.σ.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι από την προαναφερθείσα έρευνα και συγκεκριμένα τις απαντήσεις των σπουδαστών κοινωνικής εργασίας, ενώ το 93% θεωρεί απαραίτητη τη λειτουργία τέτοιων υπηρεσιών, ήταν ελάχιστοι αυτοί που (κατά τη διάρκεια της έρευνας) είχαν χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες της κοινωνικής υπηρεσίας του Τ.Ε.Ι.

Την απάντηση 3γ θα μας δοθεί η δυνατότητα να τη δούμε παρακάτω, συγκριτικά με άλλες απαντήσεις.

² ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ «Υπηρεσίες Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης Φοιτητών-Σπουδαστών» ΚΑΖΑΝΤΖΑ Ε., ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ Β., (ΑΘΗΝΑ 1995, σ. 112)

δ) Ποια τα προβαλλόμενα προβλήματα ή αιτήματα που φέρνουν στο σ.σ;

1. Θέματα Επαγγελματικού προσανατολισμού, μεταπτυχιακών σπουδών	2
2. Θέματα που αφορούν τις σπουδαστικές απαιτήσεις και την ανταπόκριση σ' αυτές , την αναβλητικότητα στις σπουδές, το άγχος.	4
3. Θέματα που αφορούν σχέσεις με γονείς, φίλους, το άλλο φύλο, επικοινωνία και έλλειψη αυτοπεποίθησης.	3
4. Καθαρά ψυχιατρικά περιστατικά. (ψύχωση, κατάθλιψη, χρήση ουσιών)	4

ε) Η ερώτηση "ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα πραγματικά αιτήματα" τέθηκε σε συνδυασμό με την 3δ και δεν απαντήθηκε.

Στην ερώτηση 3 μας ενδιέφερε ποια η αφορμή και ποια τα αιτήματα που πιο "εύκολα" διστακτικά έφερναν στους σ.σ οι φοιτητές και αν γινόταν σε κάποιο βαθμό διερεύνηση αυτού, αφού γνωρίζουμε ότι για την προσέγγιση ενός οργανωμένου πλαισίου στήριξης πολλές φορές οι άνθρωποι απευθύνονται μ' ένα ονομασμένο και όχι με το βαθύτερο πρόβλημα. Από την απάντηση όπως μας δόθηκε υποθέτουμε ότι δεν γίνεται κάποια τέτοια διερεύνηση των πραγματικών αιτημάτων και ίσως ότι αυτά δεν έχουν το κατάλληλο έδαφος να εκφραστούν. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι, από έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο χώρο του Τ.Ε.Ι Αθήνας (1994)³ προκύπτει ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών αντιμετωπίζει κάποια δυσκολία σε σχέση με τις σπουδές.

³ ο.π. υποσημ. 2

Το 42% θεωρεί ανεπαρκές το εκπαιδευτικό προσωπικό, το 72% θεωρεί το πρόγραμμα πολύωρο και εξαντλητικό και στο 23% δεν αρέσει το αντικείμενο των σπουδών τους.(3δ, 1,2).

Επίσης από την ίδια έρευνα προκύπτει ότι το 42% του φοιτητικού πληθυσμού αντιμετωπίζει άγχος, ενώ το 12% παρουσιάζει έλλειψη αυτοπεποίθησης. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 40% δεν απάντησε στην ερώτηση για τις δυσκολίες του αντιμετωπίζει.

Από έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε (1999, σ. 120, 127)⁴ προκύπτει ότι οι νέοι στην συντριπτική τους πλειοψηφία έχουν φίλους, ενώ το 4% δηλώνει ότι δεν έχει καθόλου φίλους. Επίσης, στις σχέσεις με τους γονείς τους φαίνεται να μην δημιουργούνται ιδιαίτερες εντάσεις, καθώς ο μέσος όρος στις κατηγορίες των θεμάτων που δε δημιουργούνται προβλήματα ξεπερνάει το 70% και στη διαβάθμιση δηλώνουν ότι ποτέ δεν συγκρούονται!

Δεν μπορούμε να μην αναρωτηθούμε κατά πόσο η έλλειψη συγκρούσεων, υποδηλώνει έλλειψη επικοινωνίας και πόσο εκφράστηκαν τα πραγματικά αιτήματα των νέων. (3δ, 3).

Δεδομένων αυτών, αξίζει να σημειωθεί, ότι στην έρευνα που έγινε στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας (1994)⁵ οι σπουδαστές σε ερωτήσεις, που αφορούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν δίνουν απαντήσεις, που τους εμφανίζουν χωρίς προβλήματα (ίσως προτρεπόμενοι από ψυχολογικούς μηχανισμούς), ενώ σε ερώτηση για το τι θα έπρεπε να προσφέρει ένας σ.σ, δίνουν απαντήσεις που φανερώνουν έμμεσα τα δικά τους προβλήματα.

⁴ ΕΡΕΥΝΑ: Η ταυτότητα, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και οι ανάγκες της νεότητας του Ν. Θεσ/νίκης. (ΕΚΚΕ 1999), (Α. Τεπέρογλου, Α. Μπαλούρδος, Γ. Μυριζάκης, Μ. Τζωρτζοπούλου).

⁵ ο.π. υποσημ. 2

Αυτά μας οδηγούν σε υποθέσεις για την ερώτηση 3ε που τέθηκε με ανοιχτή ερώτηση σε συνδυασμό με την 3δ στους ερωτώμενους και φαίνεται να μην απαντήθηκε.

Οι υποθέσεις μας αφορούν τη σκοπιμότητα και τους στόχους των σ.σ (4α,β) να εντοπίσουν και να αντιμετωπίσουν τις πραγματικές ανάγκες των φοιτητών, μέρος των οποίων πιστεύουμε ότι εκφράστηκε στην απάντηση 3δ.

4.

α) Ποιος ο σκοπός της λειτουργίας του σ.σ;

1. Να παίζει ρόλο στην προετοιμασία του φοιτητή για την αγορά εργασίας	1
2. Να προσφέρει υποστηρικτικά ή συμβουλευτικά ατομική ή οικογενειακή στήριξη στους φοιτητές και εργαζόμενους στο χώρο.	2
3. Να βοηθήσει τους φοιτητές ν' αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά όλα τα προβλήματα, που πιθανόν θα εμφανιστούν στη διάρκεια της φοιτητικής ζωής.	3

α) Βλέποντας σε συνδυασμό τις απαντήσεις 4α και 3δ βλέπουμε ότι φαίνεται να υπάρχει αντιστοιχία σε μεγάλο μέρος των αιτημάτων που φέρνουν οι φοιτητές στους σ.σ και στο σκοπό λειτουργίας τους. Γνωρίζουμε όμως όπως τις ερωτήσεις 3ε και 1γ που αφορούν τα αιτήματα του φοιτητικού πληθυσμού και την έρευνα των αναγκών τους αντίστοιχα ότι αυτά δεν έχουν ερευνηθεί όπως προβλέπεται από τα στάδια του Κοινωνικού Σχεδιασμού (Ιατρίδης, 1998), αλλά έχουν υποτεθεί ή εκ των υστέρων ληφθεί υπόψη. Αυτό δημιουργεί μια ασάφεια.

β) Ποιοι οι στόχοι που καλείται να καλύψει ο σ.σ φοιτητών;

1. Να βοηθήσει τους φοιτητές να προσδιορίσουν την επαγγελματική τους ταυτότητα.	1
2. Η διερεύνηση των ατομικών χαρακτηριστικών των φοιτητών με στόχο την προσωπική ανάπτυξη και τη βελτίωση της κοινωνικής τους ζωής μέσα και έξω από το χώρο του Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι.	3
3. Να παρέχει στήριξη και συμβουλευτική για θέματα φοιτητικής ζωής, σχέσεων, εκδηλώσεων άγχους.	3
4. Η ανταλλαγή απόψεων και ο προβληματισμός των φοιτητών σ' επίκαιρα θέματα της φοιτητικής κοινότητας	2

Ίσως ήταν σκόπιμο να δούμε αυτή την ερώτηση συγκριτικά με τους σκοπούς του σ.σ και τα αιτήματα των φοιτητών (4α και 3δ) αντίστοιχα και όλα αυτά λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές του κοινωνικού Σχεδιασμού (Ιατρίδης, 1990), ενώ ίσως αξίζει να σκεφτούμε από τις απαντήσεις που παραθέτονται, πως φαίνεται να διαφοροποιούνται τα κριτήρια που δημιουργούν τους στόχους των σ.σ.

Οι στόχοι κυμαίνονται από ενημέρωση για ζητήματα και προσανατολισμό μέχρι συμβουλευτική και κοινωνική στήριξη. Από τις συνεντεύξεις είδαμε ότι κάθε σ.σ. δίνει έμφαση σ' έναν ιδιαίτερο τομέα και υποθέτουμε ότι αυτό έχει σχέση με το ποιος ξεκίνησε το συμβουλευτικό σταθμό (1β) και την επαγγελματική του ιδιότητα. Π.χ. το Συμβουλευτικό κέντρο Φιλοσοφικής Αθηνών ξεκίνησε από ψυχολόγο και δίνει έμφαση στη συμβουλευτική στήριξη ενώ η Κοινωνική-συμβουλευτική υπηρεσία Τ.Ε.Ι. Αθήνας ξεκίνησε από Κοινωνικό λειτουργό και περιλαμβάνει κοινωνική παροχή. Αν κοιτάξουμε τις ονομασίες των σ.σ. (3α) σε μερικούς αυτό που περιμένει κανείς είναι διάφορο από αυτό που γίνεται π.χ. Πειραματικός συμβουλευτικός σταθμός Πανεπιστημίου Πειραιά

γ) Ποιες οι υπηρεσίες που παρέχονται;

1. Ατομική και ομαδική συμβουλευτική σε θέματα επικοινωνίας, σχέσεων, αυτογνωσίας και ευαισθητοποίησης.	6
2. Ατομικές συναντήσεις με φοιτητές και λειτουργία ομάδων με (βιωματικό - παρεμβατικό) χαρακτήρα.	2
3. Πρόγραμμα βοηθών σπουδών.	1
4. Διεξαγωγή ερευνών που είτε ολοκληρώθηκαν, είτε βρίσκονται σ' εξέλιξη.	4
5. Οι υπηρεσίες του σ.σ ταυτίζονται με τους στόχους του.	2

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η συγκριτική εξέταση του 4γ και 3δ και οι υποθέσεις που μπορούν να γίνουν, αλλά και ο συνδυασμός με τα σχόλια της ερώτησης 4α σε συνδυασμό με την 3δ, έτσι ώστε, αν είναι δυνατό να εξετάσουμε σφαιρικά τους σκοπούς, τους στόχους, τις υπηρεσίες με τ' αντίστοιχα αιτήματα του απευθυνόμενου πληθυσμού.

δ) Ποιες οι ώρες και μέρες λειτουργίας του σ.σ;

1. Καθημερινά πρωινές ώρες.	3
2. Τρεις φορές εβδομαδιαία, πρωινές ώρες.	1
3. Μια φορά την εβδομάδα.	1
4. Δεν υπάρχει σταθερό ημερολόγιο και ωράριο λειτουργίας.	1

ε) Στην ερώτηση "γιατί;" η οποία ρωτήθηκε σε συνδυασμό με την 4δ, δεν απάντησε κανείς εκτός από απαντήσεις που το γιατί ήταν αυτονόητο δεδομένων και των υπολοίπων πληροφοριών π.χ. Παντελής έλλειψη οικονομικών πόρων, εθελοντική λειτουργία του σταθμού.

δ,ε) Με την ερώτηση "γιατί;" θελήσαμε να ερευνήσουμε, αν υπάρχει σκοπιμότητα στην επιλογή του ωραρίου και αν έχουν ληφθεί υπόψη παράγοντες, που θα διευκόλυναν την πρόσβαση των φοιτητών. Αυτό δεν μας διευκρινίστηκε στη διάρκεια της συνέντευξης μιας και δεν απαντήθηκε. Ο προβληματισμός που τελικά γεννάται αφορά τις πρωινές ώρες λειτουργίας όλων των σ.σ, που όπως γνωρίζουμε είναι ώρες μαθημάτων. Έτσι, αναρωτιόμαστε, κατά πόσο αυτό μπορεί ν' αποκλείει αριθμό φοιτητών και τι εντύπωση μπορεί να προκαλεί στο διδακτικό προσωπικό. Επίσης, αναρωτιόμαστε πόσο το ωράριο, αλλά και η συχνότητα της λειτουργίας τους σ.σ, οπότε και η σταθερότητά του επηρεάζονται από τα οικονομικά ζητήματα, αλλά και από τον εθελοντισμό (5γ) και τι αντίκτυπο τελικά μπορεί να έχουν αυτά στο φοιτητικό πληθυσμό, στη στάση και στη προσέλευσή του στο σ.σ.

5.

α) Ποιος έχει τη γενική ευθύνη για τη λειτουργία του σ.σ;

1. Ο πρόεδρος ή μέλος της επιτροπής του Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι. (πρόεδρος ή αντιπρόεδρος)	4
2. Διευθυντής τμήματος του Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι.	1
3. Μέλος του διδακτικού προσωπικού του τομέα ψυχολογίας του Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι.	1

β) Ποιος ασκεί άμεση επιστημονική εποπτεία;

1. Καθηγητές τμημάτων (κοιν. λειτ., ψυχολόγοι, κ.α.λ)	4
2. Το πρόσωπο που έχει τη γενική ευθύνη για τη λειτουργία του σ.σ.	1
3. Κανείς.	1

Οι απαντήσεις στο (5α) μας δόθηκαν με τέτοιο τρόπο, που προϋπόθετε ότι γνωρίζαμε ότι τα αξιώματα που μας αναφέρθηκαν (πρόεδρος, διευθυντής κ.λ.π.) δεν είναι πρόσωπα, αλλά όργανα. Στην ερώτηση (5β) αξίζει να δοθεί προσοχή στην απάντηση (3) συγκριτικά με τις απαντήσεις (3γ) που αφορούν την προσέλευση των φοιτητών και την ερώτηση (7γ) που εκφράζει τη πιθανή διακύμανση στη προσέλευση του φοιτητικού πληθυσμού τη διάρκεια λειτουργίας του σ.σ.

Κατά τη γνώμη μας, η ερώτηση (5β) αποτελεί αφορμή γενικότερου προβληματισμού για τη σκοπιμότητα ή μη της επιστημονικής εποπτείας και το πιθανό κόστος της έλλειψής της.

γ) Ποιες ειδικότητες αποτελούν το προσωπικό και πόσα άτομα περιλαμβάνει;

Είναι μόνιμο, εργάζεται full ή part-time;

A. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	ΠΑΝΤΕΙΟ	ΠΑΝ. ΠΕΙΡΑΙΑ	Τ.Ε.Ι. ΑΘΗΝΑ	ΑΘΗΝΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ	ΠΑΝ. ΙΩΑΝΝ.	ΠΑΝ. ΘΕΣΣΑΛ. (ΒΟΛΟΣ)
1. Διοικητικός υπάλληλος (part-time)	1					
2. Υπεύθυνος έργου (part-time)	1	1				
3. Επιστημονικός επόπτης (part-time)		1				
4. Γραμματέας (full-time)		1				
5. Γραμματέας (part-time)				1	1	
B. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ						
6. Κοινωνική λειτουργός (full-time)		1	1			
7. Κοινωνικής λειτουργός (part-time)			1			
8. Ψυχολόγος (full-time)					2	1
9. Ψυχολόγος (part-time)		1	1			
10. Ψυχίατρος (part-time)			1	1		
11. Ειδική σύμβουλος (part-time)		1				
12. Μεταπτυχιακοί φοιτητές			1	1		4
13. Φοιτητές στα πλαίσια της πρακτικής τους			1			
14. Βοηθός έρευνας					1	
Σύνολο	2	6	6	3	4	5

Το προσωπικό που αναφέρεται στην ερώτηση (5γ) θα ήταν σκόπιμο να συνδυαστεί με το (5ε) που αφορά στην επάρκεια ή ανεπάρκεια του προσωπικού σύμφωνα με τους ερωτηθέντες. Αξίζει να ληφθεί υπόψη ο ρόλος των εθελοντών σε αυτές τις υπηρεσίες, ενώ, όσον αφορά στον όρο (11) ειδική σύμβουλος δεν διευκρινίστηκε αυτή η ειδικότητα και σε τι αναφέρεται.

δ) Πώς κρίνεται η συνεργασία του προσωπικού του σ. σταθμού;

1. Άριστη	2
2. Ικανοποιητική	3
3. Άσχημη	1

ε) Κατά τη γνώμη σας το προσωπικό επαρκεί ή όχι;

1. ΝΑΙ	1
2. ΟΧΙ	5

Πιστεύουμε, ότι θα ήταν σκόπιμο η ερώτηση (5δ) να μελετηθεί σε συνδυασμό με την (3γ) που αφορά στη στάση των φοιτητών στο σ.σ και την (1ε) που αφορά τη στάση του διοικητικού και εκπαιδευτικού προσωπικού, έτσι ώστε να προβληματιστούμε για τη δυνατότητα της καλής διεπιστημονικής συνεργασίας να έχει αντίκτυπο στον απευθυνόμενο πληθυσμό ή όχι. Ο συνδυασμός του (5γ) και (5ε) μπορεί να μας οδηγήσει σε πιθανά συμπεράσματα ή απλές υποθέσεις για το απαιτούμενο προσωπικό.

6.

α) Ποιες οι δραστηριότητες του σ.σ;

1. Σεμινάρια συμβουλευτικού τύπου για θέματα εκπαιδευτικά, Παροχή πληροφοριών για μεταπτυχιακά προγράμματα (χρήση τεστ, εργαλείων ανίχνευσης δεξιοτήτων)	2
2. Ομάδες επικοινωνίας, σχέσεων, αυτογνωσίας και ευαισθητοποίησης.	3
3. Διεξαγωγή ερευνών που είτε ολοκληρώθηκαν, είτε βρίσκονται σ' εξέλιξη.	4
4. Ατομικές συναντήσεις με φοιτητές, σπουδαστές.	6
5. Ειδική μέριμνα για άτομα με ειδικές ανάγκες.	3
6. Έκδοση ή προετοιμασία έκδοσης φυλλαδίων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του φοιτ. Πληθυσμού. Δημοσίευση εργασιών, διδακτορικής διατριβής.	2
7. Συμμετοχή ή διοργάνωση συνεδρίων και ημερίδων.	2
8. Πρόγραμμα βοηθών σπουδών.	1

Υπάρχουν σημεία, που το (6α) ταυτίζεται με τις υπηρεσίες του σ.σ (4γ).

Μας δόθηκαν πολλές πληροφορίες για τις δραστηριότητες και έντυπο υλικό, χωρίς να υπήρχε κάποια συγκεκριμένη δομή ή στόχοι για όλες τις δραστηριότητες, που αναφέρθηκαν. Φαίνεται, ότι οι δραστηριότητες σκόπευαν να δημιουργήσουν στόχους και όχι το αντίθετο και ότι πρόκειται για τυχαία και όχι συγκεκριμένη δράση, στην οποία φαίνεται να μην προηγείται οργανωμένος σχεδιασμός της υπηρεσίας, αλλά αυτή η προσπάθεια ν' ακολουθεί τη λειτουργία του σ.σ.

β) Αξιοποιήσατε ιδέες και συνεργαστήκατε με άλλες παρόμοιες οργανώσεις ή κοντινούς φορείς;

1. Από Ευρωπαϊκά προγράμματα.	2
2. Από συμβουλευτικούς σταθμούς, που ήδη λειτουργούσαν ή τμήματα Ψυχολογίας Πανεπιστημίων.	5
3. Συνεργασία με Γ.Γ.Ν.Γ, φορείς πολιτιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα (νομαρχίες, Κ.Ψ.Υ, νοσοκομεία κ.λ.π.)	4
4. Συνεργασία με στατιστική εταιρεία.	1
5. Εποπτεία (προσωπική επιλογή, ιδιωτικά έξοδα).	1

γ) Από την έναρξη της λειτουργίας του σ.σ. υπάρχει ειδικότερα επαφή και συνεργασία με άλλους σ.σ. που λειτουργούν;

Όλοι απάντησαν αρνητικά

β,γ) Εξετάζοντας συγκριτικά τις απαντήσεις (7β) και (γ) μεγάλη εντύπωση προκαλεί ότι αν και οι πέντε από τους έξι σ.σ. συνεργάστηκαν ή ήρθαν σ' επαφή για την άντληση ιδεών με τους άλλους σ.σ. της χώρας μετά την έναρξη της λειτουργίας τους, δεν συνέχισαν αυτή τη συνεργασία.

Τέλος, όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα της έρευνας, ένας από τους έξι σ.σ. που αναλύονται σ' αυτό το κομμάτι της έρευνας, ουδέποτε έχει έρθει σ' επαφή και δεν γνωρίζει τις δραστηριότητες των άλλων σ.σ. της χώρας. Ίσως θα ήταν σκόπιμο, τις διαπιστώσεις αυτές να τις μελετήσουμε συγκριτικά με τους στόχους των σ.σ. (4β) και την σαφήνεια που φαίνεται να υπάρχει ως προς αυτούς ή όχι και ποιος μπορεί να' ναι ο αντίκτυπος στον φοιτητικό πληθυσμό και τη στάση του (ερ. 3γ, 9)

7.

α) Ποια η διαμόρφωση του χώρου του σ.σ; (προσωπική παρατήρηση)**1. Συμβουλευτικό τμήμα Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών:**

Το Συμβ. τμήμα του Παντείου Πανεπιστημίου αποτελώντας μέρος του γραφείου διασύνδεσης και σταδιοδρομίας στεγάζεται στο ισόγειο του κτιρίου σ' έναν άνετο χώρο που περιλαμβάνει γραμματεία, χώρο υποδοχής, δύο γραφεία με computer και ένα μικρότερο γραφείο για τις ατομικές συναντήσεις. Το γραφείο είναι υπό διαμόρφωση αφού του έχουν δοθεί άλλες δύο αίθουσες με σκοπό την αναμόρφωση του τμήματος και στόχο την καλή οργάνωση και τη διευκόλυνση των εργασιών του.

2. Πειραματικός σ.σ. Πανεπιστημίου Πειραιά:

Ο σ.σ. Πειραιά φιλοξενείτε στο ισόγειο, δίπλα στα αμφιθέατρα στο χώρο του ιατρείου του Πανεπιστημίου. Εκεί υπάρχει η αίθουσα υποδοχής και τρία γραφεία του ιατρείου, της κοινωνικής λειτουργού του σταθμού και ο χώρος, όπου γίνονται οι ομάδες, που είναι αρκετά μεγαλύτερος. Ο χώρος ήταν φροντισμένος αλλά σε κοινή θέα λόγω της θέσης (δίπλα στα αμφιθέατρα του Πανεπιστημίου) και προσβάσιμος και για άλλα αίτια λόγω της συστέγασης με το ιατρείο. Τέλος, ο χώρος υποδοχής φιλοξενεί τη γραμματεία του σ.σ.

3. Κοινωνική συμβουλευτική υπηρεσία Τ.Ε.Ι. Αθήνας.

Ο σ.σ. του Τ.Ε.Ι. στεγάζεται δίπλα σε γραμματείες τεχνολογικών επαγγελματών σε μια αίθουσα μικρή, που χωρίζεται με κατασκευή χωρίς μόνωση στα δύο, έτσι ώστε να έχει διαμορφωθεί ένας υποτυπώδης χώρος υποδοχής και μία μικρή αίθουσα για ατομικές συναντήσεις. Οι ομαδικές οι άλλες δραστηριότητες γίνονται σε όποια αίθουσα του

τιμήματος κοινωνικής εργασίας είναι ελεύθερη. Ο χώρος αυτός ήταν κατά την άποψή μας ακατάλληλος.

4. Συμβουλευτικό κέντρο Φιλοσοφικής Αθηνών:

Ο χώρος του σ.σ. στεγάζεται στον 5^ο όροφο της Φιλοσοφικής σχολής που είναι απομονωμένος και ιδιαίτερα ήσυχος. Το Πρυτανείο του Πανεπιστημίου παραχώρησε τον πρώην χώρο του φωτοτυπίου, που αποτελείται από χώρο υποδοχής, που βρίσκεται η γραμματεία, από δύο αίθουσες ατομικών και ομαδικών συναντήσεων αρκετά μεγάλες και ένα χώρο κλειστό, που βρίσκεται ο φωτοτυπικός εξοπλισμός. Ο χώρος αυτός έδινε την αίσθηση της ασφάλειας λόγω της θέσης του.

5. Συμβουλευτικό κέντρο Ιωαννίνων (Σ.Κ.Ε.Π.Ι.):

Ο σ.σ. Ιωαννίνων, που πρόσφατα επαναλειτούργησε στεγάζεται στο ισόγειο κτιρίου που δεν συμπίπτει με αίθουσες διδασκαλίας ή γραμματείες σχολών. Έτσι, θα λέγαμε είναι και κοντά και απομονωμένος από τις άλλες δραστηριότητες του Πανεπιστημίου. Παρόλα αυτά, επειδή τα κυλικεία βρίσκονται απέναντι, καθημερινά προσελκύεται μεγάλος αριθμός φοιτητών. Ο χώρος συγκεκριμένα αποτελείται, από τρεις μεγάλες και φωτεινές αίθουσες, οι οποίες συνδέονται με μονόδρομους καθρέφτες, για την μελλοντική χρησιμοποίηση από φοιτητές Ψυχολογίας ή μεταπτυχιακούς για παρατήρηση. Η πρώτη αίθουσα χρησιμοποιείται για την έρευνα, η δεύτερη για τη γραμματεία και στην Τρίτη πραγματοποιούνται οι ατομικές και αργότερα οι ομαδικές δραστηριότητες. Ο χώρος είναι πρόσφατα φτιαγμένος, πολύ φροντισμένος και όμορφα διακοσμημένος.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το προσωπικό, θέλοντας να κάνει το χώρο ζεστό και φιλικό για τους φοιτητές στο χώρο υποδοχής, έχει προβλέψει το άκουσμα μουσικής από διάφορους πολιτισμούς για το καλωσόρισμα και την διασκέδαση του άγχους των πρωτοαπευθυνόμενων.

6. Κέντρο συμβουλευτικής και ενημέρωσης (Πανεπιστήμιο Βόλου)

Ο χώρος του σ.σ. ταυτίζεται με το χώρο του γραφείου της υπεύθυνης κλινικής ψυχολόγου, που ταυτόχρονα διδάσκει στο Πανεπιστήμιο. Δεν υπάρχει προσωπική τηλεφωνική γραμμή, αλλά τα τηλεφωνήματα περνούν από το κέντρο τηλεφώνου πράγμα που καθιστά αδύνατη την αίσθηση εχεμύθειας.

Θεωρούμε, ότι η ταύτιση του χώρου συμβουλευτικής στήριξης με το γραφείο εκπαιδευτικού προσωπικού και κυρίως η ταύτιση ρόλων καθηγητή - συμβούλου καθιστά τη σωστή λειτουργία και πρόοδο του σ.σ. αδύνατη.

β) Ο χώρος συμβάλλει ή δυσκολεύει το έργο του σ.σ.;

1. ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ	3
2. ΔΥΣΚΟΛΕΥΕΙ	3

Συνδυάζοντας τις απαντήσεις (7α) και (β) εκφράζουμε σκέψεις, που προέρχονται από τις ίδιες τις πληροφορίες που μας έδωσαν οι ερωτώμενοι. Από απαντήσεις τους μας δόθηκε η πληροφορία ότι είναι πιθανό η προσέλευση των φοιτητών να δυσχεραίνεται από τη λειτουργία των σ.σ. δίπλα σε διδακτικές αίθουσες, γεγονός που καταρρίπτει την εχεμύθεια, αλλά και από το φόβο σχολιασμού ή ακόμα και στιγματισμού, που μπορεί να καταστείλει την επιθυμία τους ν' απευθυνθούν εκεί.

Με αφορμή αυτά τα λόγια, θεωρούμε άξιο προσοχής, το γεγονός ότι αρκετοί από τους σ.σ. βρίσκονται δίπλα σε αμφιθέατρα και διδακτικές αίθουσες ή συστεγάζονται με άλλες υπηρεσίες ή ακόμα συστεγάζουν διδακτική και συμβουλευτική δραστηριότητα.

Πιστεύουμε, ότι οι πληροφορίες αυτές θα ήταν σκόπιμο να συνδυαστούν με τον προβληματισμό για το ρόλο του Κοινωνικού Σχεδιασμού στους σ.σ., αλλά και των βασικών αρχών δημιουργίας τους, και πόσο αυτό μπορεί να επηρεάζει τη στάση και επομένως την προσέλευση του απευθυνόμενου πληθυσμού.

Τέλος, είναι άξιο προβληματισμού ποια μπορεί να είναι η σχέση της καταλληλότητας ή μη (σε αρκετές περιπτώσεις) του χώρου με την αποδοχή, την ενημέρωση και τη στήριξη, από όργανα όπως η Πρυτανεία ή οι επιτροπές Πανεπιστημίων ή Τ.Ε.Ι., που παραχωρούν τους χώρους, αλλά και σχετίζονται άμεσα με τη χρηματοδότηση όπως είδαμε στην ερώτηση (2α, β).

Όλα αυτά, μας οδηγούν για άλλη μία φορά στις πιθανές συνέπειες στον φοιτητικό πληθυσμό και στη σκέψη, ότι δεν είναι δυνατή η απόδοση ευθυνών σ' ένα όργανο ή μία απόφαση μιας και φαίνεται να υπάρχει αλυσιδωτή σχέση ανάμεσα στα αίτια και αποτελέσματα, που ίσως θα ήθελε πιο σφαιρική αντιμετώπιση.

γ) Υπάρχει διακύμανση στη προσέλευση των σπουδαστών, τη διάρκεια λειτουργίας του σ.σ; Αν ναι είναι ανοδική ή καθοδική;

1. ΑΝΟΔΙΚΗ	2
2. ΚΑΘΟΔΙΚΗ	3
3. ΑΛΛΟΤΕ ΑΝΟΔΙΚΗ, ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΘΟΔΙΚΗ	1

γ) Όσον αφορά τη διακύμανση στη προσέλευση αναρωτιόμαστε ποιοι είναι τελικά οι παράγοντες που καθορίζουν την ανταπόκριση του πληθυσμού, ακόμα και μετά την έναρξη της λειτουργίας του.

Έχοντας ήδη αναφέρει ότι σε πολλές περιπτώσεις φαίνεται η σχεδιασμένη οργάνωση που θα έπρεπε να προηγείται ν' ακολουθεί τη δημιουργία του σ.σ, αναρωτιόμαστε πόσο, ακόμα και η μετά την έναρξη προσπάθεια οργάνωσης του πλαισίου, μπορεί να επηρεάσει την προσέλευση και πόσο θα τροποποιούνταν τα ειδικά αλλά και γενικότερα τα στοιχεία που παρουσιάζουμε αν η κοινωνική σχεδίαση της υπηρεσίας, είχε προηγηθεί.

8.

α) Ποιος είναι ο (κατά προσέγγιση) προϋπολογισμός για το σ.σ. μιας περιόδου ή 1 έτους και πόσα άτομα (κατά προσέγγιση) εξυπηρετούνται στο διάστημα αυτό;

1. Συμβουλευτικό τμήμα Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών:

Όσον αφορά τον προϋπολογισμό του σ.σ. δεν μας δόθηκε καμία απάντηση, καθώς η υπεύθυνη του σ.σ. δεν γνωρίζει καθόλου τα θέματα της χρηματοδότησης και του κόστους, αφού υπάρχει υπεύθυνος, που ασχολείται αποκλειστικά με τα οικονομικά ζητήματα, ούτε έχει γίνει κάποιου είδους έρευνα για να φανεί αυτή η αντιστοιχία. Ο μέσος όρος των ατόμων, που εξυπηρετούνται σ' ένα διάστημα 6 μηνών φτάνει τους 300.

2. Πειραματικός σ.σ. Πανεπιστημίου Πειραιά

Ο προϋπολογισμός το 1998-9 ήταν 8.000.000 δρχ. για 25 άτομα που απευθύνθηκαν στο σ.σ. με την εισαγωγή 3 νέων περιπτώσεων από τον Ιανουάριο - Μάρτιο του 1999.

3. Κοινωνική συμβουλευτική υπηρεσία Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Ο προϋπολογισμός δεν έγινε γνωστός, γιατί οι ανάγκες του σταθμού καλύπτονται από το γενικό προϋπολογισμό του Τ.Ε.Ι. και η υπεύθυνη δεν γνώριζε καθόλου.

Κατά μέσο όρο εξυπηρετούνται 50 άτομα το χρόνο.

4. Συμβουλευτικό κέντρο Φιλοσοφικής Αθηνών:

Το διάστημα του 1999 ο σ.σ. της Φιλοσοφικής Αθηνών λειτουργούσε σ' εθελοντική βάση (χωρίς καθόλου χρηματοδότηση). Στο διάστημα αυτό προσήλθαν 76 άτομα και 48 ατομικά.

5. Συμβουλευτικό κέντρο Ιωαννίνων (Σ.Κ.Ε.Π.Ι.)

Ο προϋπολογισμός το 1999 ήταν 4.500.000 δρχ. και εξυπηρετήθηκαν 31 άτομα.

6. Κέντρο συμβουλευτικής και ενημέρωσης (Βόλος)

Ο προϋπολογισμός δεν μας δόθηκε, γιατί οι ανάγκες καλύπτονται από τον γενικότερο προϋπολογισμό του Τ.Ε.Ι και η υπεύθυνη δεν γνώριζε.

Ο αριθμός των εξυπηρετούμενων στο διάστημα 1 έτους είναι 50 άτομα περίπου.

Εδώ φαίνεται κάθε σ.σ. ν' αποτελεί και μια ξεχωριστή περίπτωση.

Σκόπιμο θα ήταν να συγκρατήσουμε ότι κάποιοι δεν γνώριζαν καθόλου και πόσο αυτό μπορεί να προδίδει τους μακροπρόθεσμους ή βραχυπρόθεσμους στόχους της υπηρεσίας αλλά και την προσωπική άποψη του καθενός για τους σ.σ στην προσπάθειά μας να δούμε συγκριτικά το κόστος και την προσέλευση. Αυτό που συγκρατούμε από αυτή την ερώτηση και τον τρόπο που απαντήθηκε, είναι μια αίσθηση ασάφειας.

β) Αξιολογώντας το έργο του σ.σ. έως τώρα ποια τα θετικά σημεία της λειτουργίας του;

1. Αποτελεί ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα.	1
2. Παρόλες τις δυσκολίες υπάρχει ανταπόκριση και βοηθιέται ένα σημαντικό κομμάτι πληθυσμού.	5
3. Καλή διεπιστημονική εργασία.	1

γ) Ποια τ' αρνητικά σημεία της λειτουργίας του σ.σ.;

1. Έλλειψη χρηματοδότησης και θεσμοθέτησης που θα εξασφάλιζε τη μονιμότητα της λειτουργίας του σ.σ.	5
2. Αβεβαιότητα που μεταφέρεται στον φοιτητικό πληθυσμό λόγω της αμφίβολης διάρκειας λειτουργίας του σταθμού.	3
3. Έλλειψη συνεργασίας και αρνητική στάση διοικητικού προσωπικού.	2

δ) Τι συμβουλή θα δίνετε σε κάποιους που ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν ένα σ.σ.;

1. Ευαισθητοποίηση της ακαδημαϊκής κοινότητας η θέση της οποίας είναι καίρια για τη βιωσιμότητα ενός σ.σ.	4
2. Χρηματοδότηση και εξασφάλιση χώρου.	3
3. Κατ/λη στελέχωση, διεπιστημονική συνεργασία.	2
4. Να είναι σαφές ότι το εκπαιδευτικό προσωπικό δεν μπορεί ν' ασκήσει συμβουλευτικό έργο.	3

Εντύπωση κάνει η απάντηση (8β, 2) η οποία δόθηκε από τους πέντε σ.σ. την δημιουργία και λειτουργία των οποίων ερευνήσαμε αν τεθούν συγκριτικά με τις (3γ) ποια η αντίδραση των φοιτητών και (7γ) ποια η διακύμανση στην προσέλευση, από τα οποία δεν έχουμε θετικό αποτέλεσμα.

Επίσης, η καλή διεπιστημονική συνεργασία αναφέρεται ως συμβουλή (8δ, 3), ενώ ως θετικό (δηλαδή κατοχυρωμένη προϋπόθεση) παρουσιάζεται σε έναν μόνο σ.σ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι απαντήσεις 8γ (1,2,3), πιστεύουμε ότι συντελούν όλες στην δημιουργία αβεβαιότητας για τη δομή και βιωσιμότητα της υπηρεσίας τόσο στους φοιτητές, όσο και στο υπάρχον προσωπικό, έτσι ώστε πολλοί από τους σ.σ. να βασίζονται στον εθελοντισμό με την αβεβαιότητα που αναπόφευκτα τον χαρακτηρίζει.

Τέλος στο 8δ οι συμβουλές που δίνονται αποτελούν τα πρώτα βήματα του Κ.Σ. (Ιατρίδης, 1990) που αφενός δεν ακολουθήθηκαν και αφετέρου κάνει εντύπωση πως είναι δυνατόν να προσδοκούμε από μια μη οργανωμένη, όπως φαίνεται, οργάνωση να παράγει έργο, το οποίο θα έχει σταθερότητα και μονιμότητα.

Όλα αυτά, μας παραπέμπουν στο σύνολο του ερωτηματολογίου που σταδιακά εμφανίζονταν οι ελλείψεις και συνεπώς η έλλειψη προϋποθέσεων για την καλή λειτουργία του σ.σ. Από τη 1γ,δ που αφορά τις έρευνες που προηγήθηκαν της δημιουργίας του σταθμού και το χρόνο δημιουργίας του, την 2 που αφορούσε τη χρηματοδότηση την 3γ που αφορούσε την αντίδραση των φοιτητών.

Την 4δ που αφορούσε το ωράριο, την 5δ πως κρίνονται οι σχέσεις εργασίας, την 5ε που αφορά την επάρκεια ή όχι του προσ., την 7α,β που αφορά το χώρο του σ.σ. και την 7γ που αφορά τη διακύμανση.

Συμβουλευτικός σταθμός Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Η δημιουργία του Συμβουλευτικού Σταθμού του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης ξεκίνησε από την ιδιωτική πρωτοβουλία της Προέδρου του Παιδαγωγικού Τμήματος και ψυχολόγου, το Σεπτέμβριο του 1998.

Ο Συμβουλευτικός Σταθμός στεγάζεται στο Γραφείο Διασύνδεσης του Πανεπιστημίου και χρηματοδοτείται από την Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Το έργο του διακρίνεται από δύο φάσεις:

α) Από την έναρξη της λειτουργίας του τον Σεπτέμβριο του 1998 έως το τέλος του 1999. Κατά τη διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος, ένας υπεύθυνος κλινικός ψυχολόγος αποτελούσε το μοναδικό προσωπικό του Συμβουλευτικού Σταθμού και πρόσφερε τις υπηρεσίες του κάθε δεκαπέντε ημέρες αρχικά, ενώ αργότερα κάθε εβδομάδα. Μέσα σε έναν χρόνο ενημέρωσε, με προσωπική επαφή σε αίθουσες, με φυλλάδια και αφίσες, 2.500 σπουδαστές για την ύπαρξη και τις υπηρεσίες του Συμβουλευτικού Σταθμού.

β) Στη δεύτερη φάση του έργου του Συμβουλευτικού Σταθμού, δηλαδή από τις αρχές του Ιανουαρίου του 2000 έως τη χρονική στιγμή που πραγματοποιήθηκε η επικοινωνία, λόγω του γεγονότος ότι στην πρώτη φάση η αντίδραση των φοιτητών ήταν πολύ καλή και ο βαθμός προσέλευσης τραγικά υψηλός, συμπεριλήφθηκαν στο προσωπικό δύο ακόμη ψυχολόγοι.

Ο Συμβουλευτικός Σταθμός απευθύνεται σε 8.000 εγγεγραμμένους σπουδαστές και για την ακρίβεια σε 6.000 ενεργούς.

Ενδεικτικά αναφέρουμε, ότι στη διάρκεια οχτώ μηνών προσήλθαν για βοήθεια 47 άτομα και πραγματοποιήθηκαν 130 συνεδρίες.

Πιο συγκεκριμένα, οι φοιτητές έρχονται στο Συμβουλευτικό Σταθμό με τα παρακάτω αιτήματα:

- 19% άγχος
- 19% κοινωνική φοβία
- 17% προβλήματα στη λήψη απόφασης
- 15% προβλήματα σχέσης
- 11% προβλήματα αυτοπεποίθησης

- 6% προβλήματα προσαρμογής
- 4% άγχος εξετάσεων
- 4% αγοραφοβία
- 2% κατάθλιψη
- 2% ψυχωσικά προβλήματα

Στις δύο τελευταίες περιπτώσεις, δηλαδή στα περιστατικά με κατάθλιψη ή με ψυχωσικά προβλήματα γίνονται οι κατάλληλες παραπομπές.

Ο Συμβουλευτικός Σταθμός έχει την γραμματειακή υποστήριξη του Γραφείου Διασύνδεσης, γεγονός που σημαίνει ότι οι φοιτητές μπορούν σε καθημερινή βάση να κλείνουν τα ραντεβού τους τηλεφωνικά.

Οι δραστηριότητες, που ο Συμβουλευτικός Σταθμός έχει αναπτύξει, συμπεριλαμβάνουν:

- ομάδες για την αντιμετώπιση του άγχους και των προβλημάτων αυτοπεποίθησης
- πραγματοποίηση έρευνας το 1999, με θέμα την προσαρμοστικότητα των φοιτητών
- έκδοση φυλλαδίου, που εξηγεί τι είναι "συμβουλευτική"
- Σύμβουλο σπουδών
- ένταξη στη Fedora (Πανερωπαϊκή Οργάνωση Συμβουλευτικής Φοιτητών)
- Επιστημονική Ημερίδα

Οι προσπάθειες για την καλύτερη οργάνωση του Συμβουλευτικού Σταθμού του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης συνεχίζονται.

Συμβουλευτικός σταθμός Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

(Κέντρο Ψυχικής Υγείας - Β' Παν/κή Ψυχ/κή Κλινική του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης)

Στο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, δεν υπάρχει οργανωμένη μορφή Συμβουλευτικού Σταθμού, που να στεγάζεται στον ίδιο χώρο.

Κατά τη διάρκεια της τηλεφωνικής μας επικοινωνίας με τον υπεύθυνο ψυχίατρο του τομέα συμβουλευτικής του Πανεπιστημίου, προέκυψε ότι ο Συμβουλευτικός Σταθμός υπάγεται στην υγειονομική υπηρεσία του Πανεπιστημίου. Εκεί, βρίσκεται, κάθε Δευτέρα και Πέμπτη, ένας ψυχίατρος του Κέντρου Ψυχικής Υγείας με ειδίκευση στην ψυχοθεραπεία, που είναι διαφορετικός ανά τρίμηνο. Τα περιστατικά αντιμετωπίζονται με παραπομπές στο Κέντρο Ψυχικής Υγείας (Β' Παν/κή Ψυχ/κή Κλινική του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης) και σε συνεργασία με τους ειδικούς που περιλαμβάνει (Κοινωνικούς Λειτουργούς, Ψυχολόγους κ.τ.λ.).

Αυτή η μορφή συμβουλευτικής του Πανεπιστημίου παρέχεται στους φοιτητές από το 1985, αφού πληροφορήθηκαν αρχικά, αλλά και συνεχίζουν να πληροφορούνται από αφίσες κι ενημερώσεις των ίδιων των ψυχιάτρων. Ο βαθμός προσέλευσης του φοιτητικού πληθυσμού είναι σημαντικός, αν σκεφτεί κανείς τις δυσμενείς συνθήκες λειτουργίας του σταθμού. Από τους πενήντα χιλιάδες, δηλαδή, φοιτητές έρχονται για βοήθεια, κατά προσέγγιση, είκοσι με εικοσιπέντε το χρόνο.

Ο σταθμός έχει ουσιαστικά την πλήρη υποστήριξη του Κέντρου Ψυχικής Υγείας, έχει δηλαδή στη διάθεσή της μία πληθώρα επιστημονικών συνεργατών, που είναι έτοιμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και για το λόγο αυτό η βοήθεια, που παρέχεται στους φοιτητές είναι πολύ σημαντική.

Παρόλ' αυτά γίνονται ενέργειες για τη δημιουργία μιας οργανωμένης μορφής Συμβουλευτικού Σταθμού, μέσα στο χώρο του Πανεπιστημίου, που να είναι

καθημερινά προσιτό στους φοιτητές, να αντιμετωπίζει πιο αποτελεσματικά τα προβλήματα, που τους απασχολούν (π.χ. θέματα σχέσεων, άγχους κ.τ.λ.) και να καλύπτει διεξοδικότερα τις πολύπλευρες ανάγκες τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στην εργασία αυτή ασχοληθήκαμε με τις ανάγκες και τα προβλήματα της μετεφηβικής ηλικίας, με τις επιρροές του εκπαιδευτικού συστήματος στους φοιτητές, με τον σχεδιασμό για την οργάνωση υπηρεσιών στην κοινότητα και με τη διερεύνηση των συμβουλευτικών σταθμών, που λειτουργούν στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Ελλάδας.

Σκοπός της μελέτης μας ήταν να προσεγγίσουμε τις ιδιαίτερες ανάγκες του φοιτητικού πληθυσμού, καθώς και τις μορφές παροχής βοήθειας σ' αυτόν.

Η μελέτη της βιβλιογραφίας έδειξε ότι οι νέοι που σπουδάζουν βρίσκονται αντιμέτωποι με ποικίλες καταστάσεις, που αφορούν στην συναισθηματική και κοινωνική τους προσαρμογή. Αντιμετωπίζουν, δηλαδή, δυσκολίες προσαρμογής στο νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον και στις απαιτήσεις των μαθημάτων, προβλήματα στις σχέσεις με το άλλο φύλο, τους φίλους ή την οικογένεια και προβλήματα με τους καθηγητές. Καθώς αποχωρίζονται το οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον καλούνται να διευθετήσουν ζητήματα, όπως η εύρεση κατοικίας, η φροντίδα του εαυτού και η σωστή διαχείριση των χρημάτων, τα οποία τους εμποδίζουν ν' ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ενήλικα. Εκτός, όμως, από αυτές τις κοινές, για τους περισσότερους φοιτητές, δυσκολίες, υπάρχει και το ποσοστό εκείνο του φοιτητικού πληθυσμού που επιβαρύνεται, είτε από προϋπάρχουσες ψυχικές διαταραχές, είτε επειδή είναι αλλοδαποί, ομογενείς με γλωσσικές και πολιτιστικές διαφορές, είτε

επειδή είναι εργαζόμενοι, έγγαμοι, έγγαμες ή όχι μητέρες, που προσπαθούν ν' ανταποκριθούν στους πολλαπλούς τους ρόλους.

Η φοιτητική περίοδος βιώνεται από πολλούς ως μεταβατική και δύσκολη, με μοναξιά και άγχος για τις εξετάσεις παράλληλα με ένα πολύωρο και εξαντλητικό πρόγραμμα μαθημάτων.

Όλα αυτά τα προβλήματα είναι απόρροια, όχι μόνο των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του φοιτητικού πληθυσμού, αλλά και της προηγούμενης ανάπτυξης των νέων. Είδαμε στη μελέτη μας ότι η μετεφηβική ηλικία είναι μια μεταβατική φάση, Η ωριμότητα, η σαφής ταυτότητα του Εγώ εξαρτάται από τις εμπειρίες και τα βιώματα της παιδικής ηλικίας, από τον τόπο, τον χρόνο και το είδος της κοινωνίας και από το αν το άτομο έχει επιτύχει προηγούμενους αναπτυξιακούς στόχους. Ανάλογα, λοιπόν, μπορεί το άτομο να δημιουργήσει τη λειτουργικότερη μορφή ταυτότητας τους Εγώ, που είναι η κατακτημένη ή ν' αναπτύξει μη λειτουργικές μορφές, όπως είναι η δοτή ή πρόωρα σχηματισμένη και το παρατεταμένο μορατόριουμ. Μπορεί βέβαια η μετεφηβική περίοδος να είναι φάση σταθεροποίησης όσων έχουν κερδηθεί, να πραγματοποιείται η εύρεση του Εσύ και ν' αναπτύσσεται η συνείδηση, αλλά αυτά προϋποθέτουν και την ομαλή εξέλιξη των προηγούμενων σταδίων ανάπτυξης, π.χ. θα πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί η εύρεση του Εγώ κατά την εφηβεία και θα πρέπει να έχει προηγηθεί η διαμόρφωση της συνείδησης. Στην αντίθετη περίπτωση ελλοχεύουν πολλοί κίνδυνοι, όπως η ψυχολογική αναστάτωση, η κρίση ταυτότητας και το φαινόμενο της αποτελμάτωσης.

Παράλληλα, τα προβλήματα των νέων επιβαρύνονται με τη νέα μορφή της κοινωνίας, όπου επικρατεί ανελέητος οικονομικός συναγωνισμός, κατά τον οποίο συντρίβεται ο αδέξιος κι ο αδύνατος με την αλλαγή του ρόλου των γονέων, την έλλειψη θαλπωρής, ασφάλειας κι επιτήρησης, με την ψευδοενηλικότητα της νεολαίας, την

πρόωρη δηλαδή ωριμότητα των νέων, καθώς το τρίπτυχο παιδική ηλικία – νεότητα – ενηλικιότητα έχει αντικατασταθεί από τα δύο μόνο παιδική ηλικία – ενηλικιότητα, με τις φιλίες να έχουν χάσει τη σημασία και τη δύναμη που είχαν κάποτε και το φόβο των ολοκληρωτικών δεσμεύσεων, με τη διαφορετική τοποθέτηση απέναντι στην σεξουαλικότητα και τέλος με την οικογένεια και το σχολείο να μην επαρκούν για την κοινωνικοποίηση των νέων.

Επιπλέον, τα προβλήματα του φοιτητικού πληθυσμού εντείνονται από το εκπαιδευτικό σύστημα και τη λειτουργία του. Είδαμε από τη μελέτη της βιβλιογραφίας ότι το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας περιλαμβάνει στοιχεία όλων των προσεγγίσεων που περιγράφονται από την Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι, ότι, σύμφωνα με την θεωρία του μορφωτικού κεφαλαίου, η οικογένεια διαδραματίζει έναν σπουδαίο ρόλο στην πορεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, εφόσον κληροδοτεί στο νέο στοιχεία, στάσεις και συμπεριφορές που αφορούν σ' αυτό που ονομάζεται «μορφωτικό κεφάλαιο», δηλαδή στην κουλτούρα, στην παιδεία, στο σχολείο. Ενώ, για παράδειγμα, η ευφυΐα θεωρείται από τους περισσότερους φυσικό χάρισμα και ατομικό χαρακτηριστικό, στην ουσία εξαρτάται από την ασυνείδητη διαδικασία μεταβίβασης του μορφωτικού κεφαλαίου, στην οποία το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, ο τόπος διαμονής, η επιλογή του τύπου του σχολείου, ο γλωσσικός πλούτος της οικογένειας παίζουν σημαντικό ρόλο. Η στάση, οι συμπεριφορές και οι αντιλήψεις των νέων καθορίζονται από την ταξική προέλευση της οικογένειας. Για τον λόγο αυτό θα έπρεπε το σχολείο να λειτουργεί με βάση καθολικά αποδεκτών πολιτιστικών σταθερών, γεγονός που δεν συμβαίνει, εφόσον έχει υιοθετήσει τον τρόπο σκέψης, τη γλώσσα και την κουλτούρα των ανώτερων τάξεων. Έτσι, ο μηχανισμός της εκπαίδευσης, αγνοώντας την επίδραση της οικογένειας και της ταξικής προέλευσης

τοποθετεί τους γόνους των ανώτερων τάξεων σε πλεονεκτικότερη θέση αποδίδοντας την σχολική επιτυχία ή αποτυχία σε ευφυΐα ή χαμηλή νοημοσύνη και σε άλλους ανεπιτυχείς χαρακτηρισμούς, νομιμοποιώντας έτσι τις κοινωνικές ανισότητες. Παράλληλα, είδαμε ότι προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει το διδακτικό προσωπικό επηρεάζουν τους φοιτητές, καθώς "οι μαθητές έχουν την τάση να ακολουθούν την συναισθηματική ισορροπία των δασκάλων τους".

Από τη μελέτη της μεθοδολογίας του Κοινωνικού Σχεδιασμού είδαμε ότι η ίδρυση υπηρεσιών στην κοινότητα δεν είναι μια απλή υπόθεση. Πρόκειται για την ακολούθηση μιας συστηματικής διαδικασίας, που οδηγεί στην επίτευξη ενός ή κάποιων στόχων παρέμβασης. Η διαδικασία αυτή έχει τη μορφή οργανωμένης παρέμβασης και βασίζεται σε συγκεκριμένα δεδομένα και αξίες. Αυτά καθορίζονται από μια ομάδα κατάλληλα εκπαιδευμένων ατόμων, οι οποίοι προσδιορίζουν τη φύση της παρέμβασης εξετάζοντας και συγκρίνοντας μια σειρά εναλλακτικών λύσεων και τα πιθανά αποτελέσματά τους. Μετά, επιλέγουν την ευνοϊκότερη λύση στοχεύοντας στη δημιουργία του πληρέστερου σχεδίου δράσης.

Στη διάρκεια της διαδικασίας παρέμβασης, που η πρόοδος ελέγχεται στενά με συγκεκριμένα κριτήρια, τα στελέχη Κοινωνικού Σχεδιασμού προσπαθούν να συγκρίνουν το υπαρκτό με το επιθυμητό. Στόχος της συνεχούς εποπτείας του προγράμματος είναι ο συνεχής έλεγχος της εγκυρότητας, της σαφήνειας των στόχων και της ποιότητας των προσπαθειών μέσα σε καθορισμένο χρονικό διάστημα. Η διαδικασία αυτή της συνεχούς ανατροφοδότησης είναι πιθανό ν' αλλάξει τους αρχικούς στόχους, οπότε διατυπώνονται νέα κριτήρια για την δημιουργία της οργάνωσης και η διαδικασία επαναλαμβάνεται.

Στην τελική τους μορφή οι οργανώσεις – και στη συγκεκριμένη περίπτωση οι συμβουλευτικές οργανώσεις – πρέπει να' ναι όσο το δυνατό πιο ολοκληρωμένα εφοδιασμένες και καταρτισμένες για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού στον οποίο απευθύνονται (φοιτητικό). Πιστεύουμε ότι μια καλά σχεδιασμένη, επαληθευόμενη και οργανωμένη παροχή είναι προτιμότερη και ουσιαστικότερη από πολλές ασαφείς παροχές.

Πρόκειται λοιπόν για μια αλληλουχία προϋποθέσεων, που κατακτώνται σταδιακά στη διάρκεια οργάνωσης της υπηρεσίας. Όπως είδαμε και στην ποιοτική ανάλυση της έρευνας μας αν ένα στάδιο δεν έχει οργανωθεί σωστά και η διαδικασία παρέμβασης συνεχιστεί κινδυνεύει ν' αποτύχει όλη η προσπάθεια κατάλληλης λειτουργίας και τελικά βιωσιμότητας της συμβουλευτικής υπηρεσίας.

Είδαμε, λοιπόν, από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε ότι η έλλειψη Κοινωνικού Σχεδιασμού, μπορεί να δημιουργήσει ασάφεια σε όλους τους τομείς της λειτουργίας μιας οργάνωσης.

Έτσι, η προσωπική πρωτοβουλία, που υποκαθιστά τη νομοθετική κατοχύρωση, αν και δηλώνει επιθυμία δημιουργίας μιας οργάνωσης, πιθανώς περιορίζει την ομαδική και διεπιστημονική σχεδίαση αυτής και ενδέχεται αυτό να επηρεάζει τον ακριβή προσδιορισμό των σκοπών και στόχων που είναι απαραίτητο για τη λειτουργία των συμβουλευτικών σταθμών. Η έλλειψη, επιπλέον, μελέτης ή οργανωμένης και ολοκληρωμένης έρευνας για τους φοιτητές δημιουργεί ασάφεια ως προς τα πραγματικά αιτήματα του συγκεκριμένου πληθυσμού κι επομένως ως προς τους στόχους του σ.σ. και στο κατά πόσο αυτοί ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες.

Είδαμε, επίσης, ότι η έλλειψη σταθερής χρηματοδότησης, σε συνδυασμό με την αναζήτηση, από το προσωπικό, πόρων για την οικονομική κάλυψη των σ.σ., προκαλεί τόσο σ' αυτό όσο και στον φοιτητικό πληθυσμό, ανασφάλεια, ασάφεια κι έλλειψη

εμπιστοσύνης για μια οργάνωση, που αρχή της θα έπρεπε να είναι η σταθερότητα, Τις ίδιες, όμως, επιπτώσεις στην ψυχολογία του προσωπικού των σ.σ. και των φοιτητών, έχει και η έλλειψη σταθερού και προστατευμένου – από τις υπόλοιπες φοιτητικές δραστηριότητες – χώρου. Το γεγονός αυτό, είδαμε ότι αποτελεί σοβαρό ανασταλτικό παράγοντα στην προσέλευση του συγκεκριμένου πληθυσμού, η οποία επιπρόσθετα επηρεάζεται από το ασταθές – βάσει όσων επισημάνθηκαν νωρίτερα – ωράριο και ιδιαίτερα από την ταύτιση ρόλου καθηγητή – συμβούλου (όπου αυτό συμβαίνει), που προκαλεί στους φοιτητές σύγχυση ορίων.

Αν και κάποιοι λοιπόν, εκπαιδευτικοί έχουν αναλάβει αυτόν το διπλό ρόλο: εκπαιδευτικού – συμβούλου, είδαμε αντιθέτως ότι το μεγαλύτερο ή όλο το μέρος του εκπαιδευτικού και διοικητικού προσωπικού, αγνοεί παντελώς ή γνωρίζει ελάχιστα για την σπουδαιότητα και τη δράση των σ.σ. καθώς επίσης ότι είναι αρνητικό ή τις περισσότερες φορές αδιάφορο ως προς τη λειτουργία του.

Είδαμε επιπλέον, ότι, αν και στον Ελλαδικό χώρο λειτουργούν οχτώ υπηρεσίες συμβουλευτικής για τον φοιτητικό πληθυσμό, οι περισσότερες δεν συνεργάζονται σε τακτική βάση, ούτε ανταλλάσσουν απόψεις για τη δράση τους.

Το μεγαλύτερο επίσης μέρος του προσωπικού, της καθεμίας ξεχωριστά μορφής συμβουλευτικής, είτε δεν συνεργάζεται συχνά είτε δεν επαρκεί, γεγονός που είναι πολύ πιθανό να γίνεται αντιληπτό από τον φοιτητικό πληθυσμό ως έλλειψη κοινής πολιτικής ή ανεπάρκεια για παροχή βοήθειας.

Τέλος, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι αν και οι ερωτώμενοι ανέφεραν πολλές δυσχέρειες κι ελλείψεις στη λειτουργία των σ.σ., παρόλ' αυτά στην αξιολόγηση της, οι περισσότεροι από αυτούς, είπαν ότι "παρόλες τις δυσκολίες υπάρχει ανταπόκριση και βοηθιέται ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού". Το γεγονός αυτό, ναί μεν δηλώνει από την πλευρά τους επιθυμία και καλή διάθεση, αλλά αναρωτιόμαστε,

βάσει των προηγούμενων κι εξαιτίας της έλλειψης Κοινωνικού Σχεδιασμού, ποιες είναι οι προσδοκίες τους, πόσο βραχυπρόθεσμοι ή μακροπρόθεσμοι είναι οι στόχοι και κατά πόσο αυτή η απάντηση αναιρεί ή μειώνει τα υπάρχοντα και καιρία προβλήματα που, κατά τη διάρκεια της έρευνας ειπώθηκαν.

Μετά από αυτά διατυπώνουμε μερικές σκέψεις που θεωρούμε ότι θα βοηθούσαν στην καλύτερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία των σ.σ.

- Είναι απαραίτητη προϋπόθεση η ύπαρξη ολοκληρωμένου Κοινωνικού Σχεδιασμού με ιδιαίτερη βαρύτητα στην προετοιμασία της οργάνωσης
- Κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της οργάνωσης να γίνεται επαναπροσδιορισμός των στόχων της με ενεργό συμμετοχή του πληθυσμού της (π.χ. έρευνες για επανεξέταση των αναγκών και προβλημάτων του πληθυσμού στον οποίο απευθύνεται η οργάνωση, ενημερωτικές Ημερίδες, πραγματοποίηση προγραμμάτων σε δοκιμαστική βάση με συμμετοχή του πληθυσμού της κ.α.
- Σταθερό κι ευχάριστο περιβάλλον, έτσι ώστε να διευκολύνεται η προσέλευση των φοιτητών, καθώς και προστατευμένος – όσο το δυνατόν – χώρος από τις υπόλοιπες δραστηριότητες του Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι. (πιθανή λειτουργία του σ.σ. εκτός εκπαιδευτικού χώρου)
- Σταθερό ωράριο λειτουργίας του σ.σ. με μόνιμο προσωπικό, έτσι ώστε να αποπνέει αισθήματα σιγουριάς και ασφάλειας.

Ο ρόλος του συμβούλου να μην ταυτίζεται σε καμία περίπτωση με αυτό του εκπαιδευτικού, ώστε να αποφεύγονται προβλήματα τόσο στον εκπαιδευτικό όσο και στον φοιτητικό πληθυσμό.

- Σταθερή χρηματοδότηση, που διασφαλίζει τη λειτουργία του σ.σ. και δημιουργεί ασφάλεια τόσο στο προσωπικό όσο και στον απευθυνόμενο πληθυσμό.
- Ενημέρωση του εκπαιδευτικού και διοικητικού προσωπικού για την αναγκαιότητα των συμβουλευτικών πλαισίων (π.χ. πραγματοποίηση σχετικών διαλέξεων, διοργάνωση αναλόγων σεμιναρίων, Ημερίδων κτλ)
- Κατάλληλη κατάρτιση και ειδίκευση του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού τόσο για την ανταπόκριση στις απαιτήσεις του σ.σ. όσο για την επαφή με την κοινότητα του Πανεπιστημίου ή Τ.Ε.Ι. και με την ευρύτερη κοινότητα εκτός εκπαιδευτικού χώρου.
- Συνεργασία με τους υπόλοιπους σ.σ. του Ελλαδικού και Ευρωπαϊκού χώρου για ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, αλληλεπίδραση και ενδεχομένως για την επίτευξη κοινής πολιτικής όλων των σ.σ. της Ελλάδας.
- Άμεση νομοθετική κατοχύρωση των σ.σ. για να εξασφαλιστεί η σταθερότητα και βιωσιμότητα τους.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α "Α"
Ε Ρ Ω Τ Η Μ Α Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ε Ρ Ε Υ Ν Α Σ

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ σ.σ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

- α) Σε ποια πρωτοβουλία/απόφαση στηρίζεται η λειτουργία του σ.σ φοιτητών;
- β) Πότε δημιουργήθηκε ο σ.σ; (χρονολογία)
- γ) Έγινε πριν από τη λειτουργία του κάποια μελέτη, έρευνα, συγκέντρωση στοιχείων προκειμένου να εντοπιστούν οι ανάγκες του φοιτητικού πληθυσμού;
- δ) Πόσος χρόνος χρειάστηκε για την έναρξη και λειτουργία του προγράμματος;
- ε) Ποια η αντίδραση και στάση της κοινότητας (εκπαιδευτικού και διδακτικού προσωπικού) στην ιδέα αυτή;

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

- α) Από που χρηματοδοτείται ο σ.σ φοιτητών;
- β) Από που πληρώνεται το προσωπικό;

3. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

ΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΙΤΗΜΑΤΑ

- α) Σε τι αριθμό φοιτητών ή σπουδαστών απευθύνεται ο σ.σ;
- β) Με ποιο τρόπο ενημερώθηκαν οι φοιτητές/σπουδαστές για τη δημιουργία και λειτουργία του σ.σ;
- γ) Ποια η στάση των φοιτητών στο σ.σ; (βαθμός προσέλευσης)

- δ) Ποια τα προβαλλόμενα προβλήματα ή αιτήματα που φέρνουν στο σ.σ;
- ε) Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα πραγματικά αιτήματα;

4. ΣΚΟΠΟΙ, ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

- α) Ποιος ο σκοπός της λειτουργίας του σ.σ;
- β) Ποιοι οι στόχοι που καλείται να καλύψει ο σ.σ φοιτητών;
- γ) Ποιες οι υπηρεσίες που παρέχονται;
- δ) Ποιες οι ώρες και μέρες λειτουργίας του σ.σ;
- ε) Γιατί;

5. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ / ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

- α) Ποιος έχει τη γενική ευθύνη για τη λειτουργία του σ.σ;
- β) Ποιος ασκεί άμεση επιστημονική εποπτεία;
- γ) Ποιες ειδικότητες αποτελούν το προσωπικό και πόσα άτομα περιλαμβάνει;
Είναι μόνιμο, εργάζεται Full ή part-time;
- δ) Πως κρίνεται η συνεργασία του προσωπικού του σ.σ;
- ε) Κατά τη γνώμη σας το προσωπικό επαρκεί ή όχι;

6. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ - ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

- α) Ποιες οι δραστηριότητες του σ.σ;
- β) Αξιοποιήσατε ιδέες και συνεργαστήκατε με άλλες παρόμοιες οργανώσεις ή κοντινούς φορείς;
- γ) Από την έναρξη της λειτουργίας του σ.σ, υπάρχει ειδικότερα επαφή και συνεργασία με άλλους σ.σ που λειτουργούν;

7. ΧΩΡΟΣ - ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗ

- α) Ποια η διαμόρφωση του χώρου του σ.σ;
- β) Ο χώρος συμβάλλει ή δυσκολεύει το έργο του σ.σ;
- γ) Υπάρχει διακύμανση στη προσέλευση των σπουδαστών, τη διάρκεια λειτουργίας του σ.σ;

Αν ναι είναι ανοδική ή καθοδική;

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

- α) Ποιο είναι το (κατά προσέγγιση) κόστος μιας περιόδου ή ενός έτους για το σ.σ και πόσα άτομα (κατά προσέγγιση) εξυπηρετούνται στο διάστημα αυτό;
- β) Αξιολογώντας το έργο του σ.σ έως τώρα ποια τα θετικά σημεία της λειτουργίας του;
- β) Ποια τ' αρνητικά σημεία της λειτουργίας του σ.σ;
- δ) Τι συμβουλή θα δίνετε σε κάποιους που ενδιαφέρονται να δημιουργήσουν ένα συμβουλευτικό σταθμό;

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α " Β "**ΝΟΜΟΙ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΑ Α.Ε.Ι. ΚΑΙ Τ.Ε.Ι.****1. ΝΟΜΟΣ 1268 / 16 / 07 / 82****ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ****ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 / ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ****ΑΡΘΡΟ 29: ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ****ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 7**

Σε κάθε Α.Ε.Ι. συγκροτείτε με απόφαση του Πρύτανη, υπηρεσία αρμόδια για την παροχή στους φοιτητές πληροφοριών σχετικών με τις σπουδές για τη διευκόλυνση τους στην εξεύρεση εργασίας για τον επαγγελματικό προσανατολισμό και επαγγελματική αποκατάσταση και για την παροχή κοινωνικής μέριμνας σε όσους έχουν σχετική ανάγκη.

2. ΝΟΜΟΣ 1404 / 24 / 11 / 84

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 / ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΑΡΘΡΟ 31: ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 2

Στα πλαίσια της αποστολής τους οι σπουδαστικές λέσχες μεριμνούν για τη σίτιση και στέγαση, τη χορήγηση υποτροφιών, ατόκων δανείων και άλλων οικονομικών ενισχύσεων προς τους σπουδαστές, με κριτήρια την οικονομική τους κατάσταση σε συνδυασμό με την επίδοσή τους στις σπουδές. Με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδονται μετά από γνώμη των Τ.Ε.Ι και των σπουδαστικών λεσχών, ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες και οι προϋποθέσεις για τις παροχές αυτές. Επίσης οι σπουδαστικές λέσχες μεριμνούν για την κοινωνική πρόνοια, την επαγγελματική αποκατάσταση και τον επαγγελματικό προσανατολισμό των σπουδαστών.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 497 / 84, Φ.Ε.Κ 176/14.11.84 τ. Α')

<<ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ "ΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΩΝ
ΛΕΣΧΩΝ" ΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ
(Τ.Ε.Ι.)>>

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

1. Μια ακόμη βασική προτεραιότητα που θέτει ο Νόμος 1404/83 είναι η μέριμνα γύρω από τα προβλήματα των σπουδαστών. Τα προβλήματα διαβίωσης που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια των σπουδών (μακριά οι περισσότεροι από τις εστίες τους) τα προβλήματα ψυχαγωγίας, άθλησης και άλλα που μπορεί να αντιμετωπίζουν σαν νέοι άνθρωποι, ή τα πρόσθετα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όσοι είναι παράλληλα και εργαζόμενοι, έρχεται να αντιμετωπίσει το διάταγμα που ακολουθεί με την οργάνωση της "σπουδαστικής λέσχης" στην οποία έχει ανατεθεί η διαχείριση όλων αυτών των θεμάτων.

Η φιλοσοφία που διαπερνά τις διατάξεις του Νόμου - Πλαισίου, είναι η επιδίωξη να δοθούν από την πολιτεία οι προϋποθέσεις στους ίδιους τους σπουδαστές, ώστε να διαμορφώνουν λύσεις που θα τους ανακουφίζουν από τα προβλήματα και θα μπορούν να ασχοληθούν απερίσπαστοι με το έργο των σπουδών τους.

ΠΩΣ
ΘΑ ΓΑ ΚΑΝΕΤΕ ΟΜΑ ΑΥΤΩ;

Περάστε από το Γραφείο Διασύνδεσης - Σταδιοδρομίας και ζητήστε μια συνάντηση με τη Σύμβουλο.

Ξεκινήστε μια διαδικασία συμβουλευτικής που θα σας βοηθήσει να εντορίσετε και πιθανώς να απαντήσετε τα θέματα και τα ερωτήματα που σας απασχολούν.

Μέσα από μια σειρά συναντήσεων με τη σύμβουλο και με τη χρήση βοηθητικών εργαλείων (test-tools) όπως: Ασκήσεις ανίχνευσης δεξιοτήτων, τεστ προσδιορισμού ατομικών χαρακτηριστικών κ.λπ. θα αποκτήσετε τις απαραίτητες δεξιότητες για τη μεθοδική προετοιμασία της επαγγελματικής σας ταυτότητας.

ΕΠΙΣΗΜ...

... το Συμβουλευτικό Τμήμα διοργανώνει τακτικά εργαστήρια συμβουλευτικής (σεμιναριακού τύπου) με θέματα που θα σας δώσουν την ευκαιρία να αποκτήσετε δεξιότητες προετοιμασίας για τη συνέντευξη επιλογής, σύνταξης Βιογραφικού Σημειώματος, Ελέγχου του στρες των εξετάσεων, κ.λπ.

Οι ημερομηνίες και τα θέματα αναρτώνται στους πίνακες ανακοινώσεων του Γραφείου Διασύνδεσης-Σταδιοδρομίας και σε άλλα καίρια σημεία του Πανεπιστημιακού χώρου.

ΘΑ ΜΑΣ ΒΡΕΙΤΕ ΣΤΟ

ΥΠΟΓΕΙΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΤΕΡΥΓΑΣ

ΤΗΛ: 92 20 051 & 92 26 424

FAX: 92 20 051

ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ: 8.30-14.30

Β. ΚΠΣ / ΕΠΕΑΕΚ

ΕΠΙΘ. ΛΕΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ-ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ

ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΟ

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ-ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ

ΤΜΗΜΑ

ΑΘΗΝΑ 1998

Το συμβουλευτικό τμήμα του Γραφείου Διασύνδεσης - Σταδιοδρομίας απευθύνεται σε όλους τους φοιτητές του Παντείου από το πρώτο κιόλας έτος της φοίτησής τους και για τα επόμενα χρόνια, υποστηρίζοντας τους στην προσαρμογή τους στο Πανεπιστήμιο, στην ομαλή ένταξή τους στην Πανεπιστημιακή κοινότητα, στην εκπαιδευτική και επαγγελματική σταδιοδρομία τους.

Ο στόχος του συμβουλευτικού τμήματος είναι να βοηθήσει τους φοιτητές και αποφοίτους του Παντείου Πανεπιστημίου να:

- να ασχοληθούν με ασκήσεις αυτοδιερεύνησης: αυτογνωσία, χαρακτηριστικά προσωπικότητας, ενδιαφέροντα, ικανότητες, προσωπικές και επαγγελματικές αξίες, τρόποι λήψης απόφασης, επεξεργασία μιας πληροφορίας, κ.λπ.
- διερευνήσουν τα ατομικά τους χαρακτηριστικά (εκπαίδευση, ειδικές γνώσεις, εμπειρίες ζωής κ.λπ.) και τα χαρακτηριστικά της Αγοράς Εργασίας (θέσεις εργασίας, απαιτήσεις, εξελίξεις, κ.λπ.)
- αξιολογήσουν τη δική τους θέση και ετοιμότητα σε σχέση με την Αγορά Εργασίας
- προσδιορίσουν την επαγγελματική τους ταυτότητα
- προσδιορίσουν και οριοθετήσουν τους στόχους τους
- αποφασίσουν το είδος συμπληρωματικής εκπαίδευσης/κατάρτισης και Μεταπτυχιακών Σπουδών
- αποκτήσουν τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για τη διερεύνηση και ανεύρεση εργασίας

ΠΕΡΙΟΧΙΑ - ΔΡΑΣΕΩΝ

Το Συμβουλευτικό τμήμα του Γραφείου Διασύνδεσης - Σταδιοδρομίας, το πρώτο που λειτουργήσει στα Ελληνικά Ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, απευθύνεται στους φοιτητές και αποφοίτους του Παντείου Πανεπιστημίου. Έχει δημιουργηθεί για να παίξει καθοριστικό ρόλο στην προετοιμασία του φοιτητή/αποφοίτου, για την διαρκώς μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας, μέσω του προσανατολισμού και της απόκτησης και τελειοποίησης των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την εξεύρεση εργασίας. Η λειτουργία του άρχισε από το 1994 και συνεχίζει το 1998 τη δραστηριότητά του διαμορφώνοντας ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα παροχής υπηρεσιών συμβουλευτικής και προσανατολισμού.

? Ποιες ικανότητες έχω; Ποιες δυνατότητες έχω; Ποιες είναι οι αξίες μου; Ποια είναι τα σχέδιά μου;

? Πώς μπορώ να προσδιορίσω και να οργανώσω τις δεξιότητές μου, τα δυνατά μου χαρακτηριστικά και τις σπουδές που έχω κάνει ως τώρα;

? Πώς μπορώ να τα συνδυάσω με ένα επάγγελμα που μ' ενδιαφέρει και που έχει ζήτηση στην Αγορά Εργασίας;

? Πώς μπορώ να αποφασίσω τι είναι καλύτερο για εμένα;

? Πώς οριοθετώ τους στόχους μου;

? Χρειάζομαι Μεταπτυχιακά /Συμπληρωματική Εκπαίδευση / Κατάρτιση; Σε τι;

? Πού μπορώ να εργασθώ;

? Πώς συντάσσω το Βιογραφικό μου Σημείωμα;

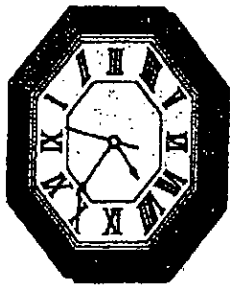
? Πώς προσεγγίζω τον πιθανό εργοδότη;

? Ποια είναι τα οργανωμένα βήματα που μπορώ να ακολουθήσω για να βρω δουλειά;

το Συμβουλευτικό Κέντρο (Σ.Κ.) βρίσκεται
στο ισόγειο του Πανεπιστημίου, (δίπλα στο
αμφιθέατρο 001).

ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Κάθε μέρα: 9.00 - 16.00

Πέμπτη: 9.00 - 18.00

- Το Σ.Κ. συνεργάζεται με:
- ♦ Τη Νομαρχία Πειραιά
 - ♦ Το Δήμο Πειραιά
 - ♦ Τη Λέσχη Νεολαίας Πειραιά
 - ♦ Δήμους της ευρύτερης περιοχής
 - ♦ Τη Γεν. Γραμμ. Νέας Γενιάς
 - ♦ Το ΚΕ.ΘΕ.Α
 - ♦ Το Τζάνειο Νοσοκομείο
 - ♦ Το Γενικό Κρατικό
 - ♦ Τον ΟΚΑΝΑ
 - ♦ Το Πανεπιστήμιο Αθηνών
 - ♦ Το Πάντειο Πανεπιστήμιο
 - ♦ Το Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Σοφία Χρυσουλάκη Ph.D Ειδική Σύμβ.
Σοφία Αγγιστριώτου Ψυχολόγος

Βασιλική Βελεσιώτη Κοιν. Λειτουργός

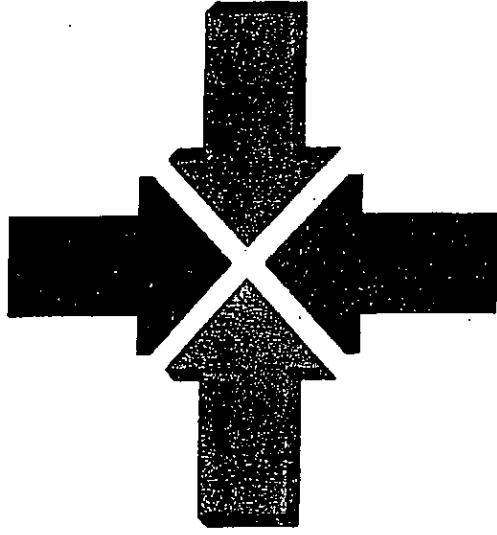
Υπεύθυνος Αντιπρύτανης
Βασίλειος Μπένος

Υπεύθυνη Συμβουλευτικού Κέντρου
Μαρία Μηλιαράκη Ph.D

Γραμματειακή Στήριξη - Συντονισμός
Αθίνα Κουστέμη
Υπεύθυνη Ερευνητικού έργου
Μαριάνθη Χαιρέτη

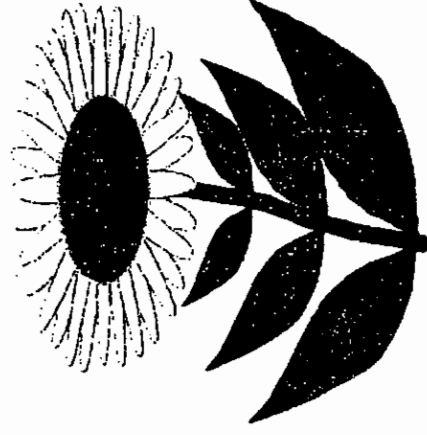
Το Σ.Κ. συνεργάζεται με το προσωπικό του
ιατρείου του Πανεπιστημίου:

Μαρίνα Μαντζουράνη Ιατρός
Εφη Κατσανδρή Νοσηλεύτρια

Καραολή & Δημητρίου 80, 185 34 Πειραιάς
Τηλ: 4133738 & 4120751 - 5 (εσ. 211)
FAX: 4179064

Είναι ένας χώρος συνεργασίας, μιας διεπιστημονικής ομάδας με στόχο την προσωπική ανάπτυξη και τη βελτίωση της κοινωνικής ζωής μέσα και έξω από το Πανεπιστήμιο.

ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ;

- Ατομική - Οικογενειακή Στήριξη.
- Ομάδες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και Ενημέρωσης (λειπορρογούν ομάδες ανοικτής συζήτησης με θέματα: τρόποι επικοινωνίας, αντιμετώπιση άγχους, αυτογνωσία, ενημέρωση γονέων, σχέσης των δύο φύλων κ.α).
- Συνεργασία με τους διδάσκοντες για την λειτουργία του θεσμού του "Ακαδημαϊκού Συμβούλου".
- Συνεργασία με φορέες κοινωνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα.
- Ομάδα εθελοντών φοιτητών.
- Διεξαγωγή ερευνητικού έργου.

Για να μιλήσεις εμπιστευτικά με ειδικούς για τα θέματα που σε απασχολούν. Ωστε να:

- ♦ Γνωρίσεις τον εαυτό και τις δυνατότητές σου.
 - ♦ Μειώσεις τη μοναξιά σου.
 - ♦ Βελτιώσεις την αυτοεκτίμησή σου.
 - ♦ Επικοινωνήσεις αποτελεσματικά με τους άλλους.
 - ♦ Αντιμετώπισεις αποτελεσματικά το άγχος, την φοβία, τον πανικό, το stress.
 - ♦ Αντιμετώπισεις τις δυσκολίες προσαρμογής.
 - ♦ Πρασαρμωσείς εύκολα και γρήγορα στο νέο περιβάλλον.
 - ♦ Αξιοποιήσεις το αντικείμενο των σπουδών σου σε σχέση με την προσωπικότητά σου.
 - ♦ Ολοκληρώσεις με επιτυχία τον κύκλο των σπουδών σου.
 - ♦ Ενημερωθείς για τα προβλήματα υγείας.
- Για να γνωρίσεις και ν' ανταλλάξεις απόψεις και ιδέες με συμφοιτητές σου.

Οι υπηρεσίες και οι δραστηριότητες της Κοινωνικής Υπηρεσίας εφαρμόζονται, διευρύνονται, διαφοροποιούνται ανάλογα με την ανταπόκριση των σπουδαστών.

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ**

Η Κοινωνική Υπηρεσία λειτουργεί σε καθημερινή βάση κι έχει την έδρα της στο ΤΕΙ Αθήνας (Αγ. Σπυρίδωνα και Παλληκαριδίου) και στεγάζεται σε χώρο παραπλευρώς της Σ.Τ.ΕΦ.
Τηλ: 5909015 (εσ. 344)

**Κοινωνικές - Συμβουλευτικές
Υπηρεσίες**

για τον Σπουδαστή

μαζί με τον Σπουδαστή

Τι είναι η Κοινωνική Υπηρεσία;

-Γραφείο Συμβουλευτικής και εξυπηρέτησης των σπουδαστών του ΤΕΙ Αθήνας και όλης της εκπαιδευτικής κοινότητας

-Πυροχή κοινωνικών-συμβουλευτικών υπηρεσιών με την ευρύτερη έννοια του όρου.

-Οι υπηρεσίες προσφέρονται από εξειδικευμένο προσωπικό.

-Τηρείται το απόρρητο των πληροφοριών.

Νομική Κατοχύρωση

Η Κοινωνική Υπηρεσία του ΤΕΙ προβλέπεται από τον Ν. 1404/83, αρθ. 81, παρ. 2 και στο Π.Δ. 497/84.

Σε ποιους απευθύνεται:

Στο σύνολο της σπουδαστικής και εκπαιδευτικής κοινότητας του ΤΕΙ Αθήνας.

Δραστηριότητες της Κοινωνικής Υπηρεσίας.

-Ατομική και ομαδική συμβουλευτική για αντιμετώπιση προσωπικών και οικογενειακών προβλημάτων.

Ειδικότερα οι σπουδαστές μπορούν να προσέλθουν για τα παρακάτω προβλήματα:

1. Δυσκολίες προσαρμογής στην σπουδαστική και ευρύτερη αστική κοινότητα.

2. Δυσκολίες προσαρμογής σπουδαστών από την Επαρχία.

3. Ενδοοικογενειακά προβλήματα.

4. Προβλήματα σχέσεων.

5. Προβλήματα απομόνωσης.

6. Προσωπικά προβλήματα, όπως άγχος, κατώλιψη κ.ά.

7. Θέματα σπουδαστών με ειδικές ανάγκες.

- Μικρές ομάδες συζήτησης και επικοινωνίας σε ψυχοκοινωνικά θέματα επιλογής των σπουδαστών.

- Διοργάνωση κοινωνικών δραστηριοτήτων σε σχέση με τα ενδιαφέροντα των σπουδαστών.

FEDORA HANDI

FEDORA PSYCHE

RIZ N

ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

ο Συμβουλευτικό Κέντρο απευθύνεται στους φοιτητές όλων των Τμημάτων του Πανεπιστημίου Αθηνών παρέχει στήριξη και συμβουλευτική για θέματα:

- α) Σπουδών-φοιτητικής ζωής (π.χ. άγχος εξετάσεων, δυσκολίες στις σπουδές, προσαρμογή στη φοιτητική ζωή και άλλα),
- β) Προβλήματα σχέσεων (με φίλους, συμφοιτητές, γένεια, σύντροφο κ.τ.λ.),
- γ) Άλλα προσωπικά προβλήματα και εκδηλώσεις (π.χ. μειωμένη απόδοση, έλλειψη ενδιαφέροντος, σωματικές εκδηλώσεις με ψυχολογικά αίτια, προαπομόνωσης και άλλα).

ο Κέντρο παρέχει στους φοιτητές τη δυνατότητα να ζητήσουν με τους ειδικούς τα προβλήματα που αφορούν σε ατομικές συναντήσεις, που, φυσικά, είναι εμπιστευτικό χαρακτήρα.

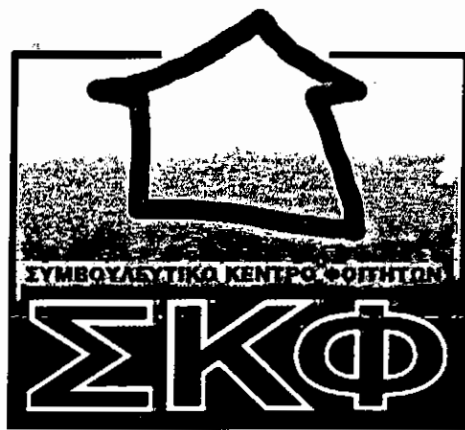
οι ειδικοί που εργάζονται στο Κέντρο δεν ανήκουν στο δακτυλίο προσωπικό του Πανεπιστημίου.

παραγωγή: ελληνικά γράμματα

ο Συμβουλευτικό Κέντρο βρίσκεται στον 5ο όροφο του κτιρίου της Φιλοσοφικής Σχολής στα Άνω Ιλίσια (Πανεπιστημιούπολη)

Τηλ.: 72.49.000 ή 72.49.192
Εσπ.τ.: 2553 και 2554

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 1990-1993

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ - ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

**ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ
ΤΟΥ «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΓΙΑ ΦΟΙΤΗΤΕΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ»
(1990-1993)**

Συμβουλευτικά Κέντρα για φοιτητές (ΣΚΦ) έχουν
ρυθθεί, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1950, σε
όλα Πανεπιστήμια του εξωτερικού. Σχεδόν σε όλο τον
όσο αποτελεί μια βασική υπηρεσία των Πανεπιστη-
ών και ανοιχτόσπαστο κομμάτι της φοιτητικής μέριμνας.

Το ΣΚΦ του Πανεπιστημίου Αθηνών ιδρύθηκε με την
αυτονομαζόμενη Πράξη (αρ. 13637), στις 26.10.1990 και κα-
τάφερε να εξυπηρετήσει περίπου 84.000 φοιτητές, από
τους οποίους 386 είναι φοιτητές με ειδικές ανάγκες.

ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΟΥ ΣΚΦ

Τη φοιτητική ζωή χαρακτηρίζουν κυρίως προβλή-
ματα που συνδέονται με μια μεταβατική περίοδο, από
την εφηβεία σε μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα.

Σκοπός του Κέντρου είναι να υποστηρίξει και να
επιλύσει τους φοιτητές στην αντιμετώπιση αυτών των
προβλημάτων, κατά τη διάρκεια της φοιτητικής τους
ζωής.

Οι κύριοι σκοποί του ΣΚΦ είναι:

- η παροχή άμεσης ψυχοκοινωνικής υποστήριξης
προς φοιτητές,
- η διερεύνηση και αξιολόγηση ψυχοκοινωνικών
προβλημάτων των φοιτητών μέσω επιδημιολογικών
μεθόδων,
- η ανάπτυξη μοντέλων ψυχοκοινωνικής παρέμ-
βασης για τον φοιτητικό πληθυσμό και
- η άσκηση και εκπαίδευση φοιτητών Ψυχολογίας σε
ποσοτικές διαδικασίες και συμβουλευτική.

Το ΣΚΦ, το οποίο λειτουργεί υπό την άμεση
επιμέλεια του Τομέα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου
Αθηνών, διήνυσε ήδη την Α' Φάση λειτουργίας του,
(1990-1993) η οποία έχει χαρακτηριστεί ως πειραμα-
τική. Η οριστική λειτουργία (Β' φάση) ξεκινάει το 1994,
η οποία όμως να έχει εξασφαλίσει τακτική οικονομική επι-
μέλεια.

Το ΣΚΦ επιχορηγήθηκε κατά την τριετία 1990-1993

από το Πανεπιστήμιο Αθηνών με το εφ' άπαξ ποσό
10.000.000 δρχ. και
από τη ΓΤΝΓ με το ποσό των 9.400.000.

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών διαθέτει για το ΣΚΦ κατάλ-
ληλους χώρους στον 5ο όροφο της Φιλοσοφικής Σχολής
και αναπτύσσει τα τρέχοντα λειτουργικά του έξοδα (εκτός
από τη συνδρομία).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αποπεράτωση της έρευνας σχετικά με τους παρά-
γοντες που επηρεάζουν την τάση για ανεξαρτητο-
ποίηση των φοιτητών.

2. Αποπεράτωση έρευνας σχετικά με τις στάσεις και
προσδοκίες φοιτητών για ένα ΣΚΦ και σχετικά με τη
θεσμοθετημένη ψυχολογική συμβουλευτική.

3. Αποπεράτωση επιδημιολογικής έρευνας σχετικά
με φοιτητές με ειδικές ανάγκες του Παν/μίου Αθηνών.

4. Αποπεράτωση κλινικής έρευνας σχετικά με την
άμεση ομαδική παροχή ψυχολογικής βοήθειας σε
φοιτητές που έχουν δυσκολίες στην οργάνωση της
μελέτης και διάσπαση προσοχής.

5. Αποπεράτωση της έρευνας με θέμα «Φοιτητικός
πληθυσμός στην Αθήνα: δημογραφικοί δείκτες, οικογε-
νειακή κατάσταση, προβλήματα και ενδείξεις ψυχοπα-
θολογίας».

6. Εθνική έκθεση σχετικά με την ψυχολογική συμβου-
λευτική φοιτητών στην Ελλάδα.

7. Αρχή (Οκτώβριος 1992) διαπολιτιστικής έρευνας
-από κοινού με το ΣΚΦ του Παν/μίου του LEUVEN
(Βέλγιο)- σχετικά με το άγχος των εξετάσεων και δημι-
ουργία κοινής στρατηγικής παρέμβασης σε ομαδική,
συμπεριφοριστική βάση.

8. Δημιουργία πλαισίου κοινωνικής παρέμβασης για
φοιτητές με ειδικές ανάγκες μέσω δικτύου Συμβούλων-
Φοιτητών και Βοηθών Σπουδών.

**ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΚΑΙ 5 ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ
ΔΙΑΤΡΙΒΕΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ:**

α) Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες που οδηγούν
φοιτητές να διακόψουν τις σπουδές (το φαινόμενο των
drop-outs), - υπ' αριθμό ένα πρόβλημα στα Ευρωπαϊκά
Πανεπιστήμια.

β) Ψυχοσωματικές διαταραχές φοιτητών: Επιδημιο-
λογία και τρόποι παρέμβασης.

γ) Διερεύνηση των διαφυλικών σχέσεων των
φοιτητών.

δ) Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες που επηρεάζουν την
λήψη και εξάρτηση από ψυχοτρόπες ουσίες σε φοιτη-
τικό πληθυσμό.

ε) Ψυχοκοινωνικά προβλήματα φοιτητών με κινη-
τικές αναπηρίες.

Υπογραμμίζεται ότι τα πορίσματα από τις προανα-
φερθείσες διδακτορικές διατριβές θα αποτελέσουν
πολύτιμο βοήθημα για την ψυχολογική συμβουλευτική
φοιτητών.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΜΠΟΣΙΩΝ

1. Εισήγηση στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας και συντονισμός στρωγυλής τράπεζας με θέμα «Συμβουλευτική σε φοιτητικό πληθυσμό» (με συμμετοχή εκπροσώπων ΣΚΦ από Γερμανία - Αμβούργο και Ουγγαρία Βουδαπέστη). Αθήνα, Μαΐος, 1991, Α. Καλαντζή-Αζίζι.
2. Εισήγηση με θέμα τις δυνατότητες ψυχοκοινωνικής προσηλυτικής σε ΣΚΦ φοιτητών με ειδικές ανάγκες στο Ευρωπαϊκό Συνέδριο «Οι ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για άτομα με ειδικές ανάγκες». Αθήνα, Μαΐος, 1991, Α. Καλαντζή-Αζίζι.
3. Εισήγηση με θέμα «Ψυχοκοινωνικά προβλήματα της ετεφηβείας» στο 4ο Συνέδριο της FEDORA (Πανερωπαϊκή Οργάνωση Συμβουλευτικής φοιτητών) Βερολίνο, Ιούλιος, 1991, Α. Καλαντζή-Αζίζι.
4. Εισήγηση στο 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Προληπτικής Ψυχιατρικής με θέμα «Προβλήματα και προβληματισμοί γύρω από την ψυχολογική συμβουλευτική φοιτητών», Αθήνα, Απρίλιος, 1992, Α. Καλαντζή-Αζίζι, Ει. Σούκου-Βαλαβάνη, Μ. Χάντας.
5. Οργάνωση Επιστημονικού διήμερου Συμπόσιου με θέμα «Η συμβουλευτική στην τριτοβάθμια εκπαίδευση», Φιλοσοφική Σχολή Παν/μίου Αθηνών, με συμμετοχή ξένων εκπροσώπων της FEDORA, Αθήνα, Μάρτιος, 1992.
6. Εισήγηση στο Ευρωπαϊκό Διεπιστημονικό συμπόσιο για άτομα με ειδικές ανάγκες, με θέμα «Φοιτητές με ειδικές ανάγκες του Παν/μίου Αθηνών», Ρόδος, Μαΐος, 1992, Α. Καλαντζή-Αζίζι, Γ. Τσιναρέλης.
7. Εισήγηση στο 22ο Συνέδριο της European Association of Behavior Therapy (EABT) με θέμα «Group training of student with problems in organising study and difficulties of attention» (Ομαδικές ασκήσεις με φοιτητές που έχουν προβλήματα στην οργάνωση της μελέτης και διάσπασης προσοχής), Coimbra (Πορτογαλία), Σεπτ., 1991, Α. Καλαντζή-Αζίζι, Ι. Ματσακά.
8. Εισήγηση στην Πρώτη Συνάντηση Εκπροσώπων της PSYCHE (τμήμα της FEDORA) με θέμα «Ψυχολογική Συμβουλευτική φοιτητών στην Ελλάδα», Νάπολη (Ιταλία), Σεπτ., 1992, Α. Καλαντζή-Αζίζι, Μ. Μαλικώση-Λοΐζου.
9. Ανακοίνωση στο Διεθνές Συνέδριο Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού «Παρόν και μέλλον στα Πανεπιστήμια της Ευρώπης», Αθήνα, Νοεμ., 1992, Α. Καλαντζή-Αζίζι.
10. Ανακοίνωση στο Συνέδριο «Η Ειδική Αγωγή σήμερα», με θέμα, «Το ανάπηρο άτομο στον αγώνα για πανεπιστημιακή μόρφωση: Εμπειρίες και προβληματισμοί», Λεμεσός, Απρίλης, 1993, Α. Καλαντζή-Αζίζι.
11. Ανακοίνωση στο Συνέδριο «Η Ειδική αγωγή σήμερα - Πρακτική στην αγωγή κωφών» με θέμα, «Προκαταλήψεις και ερετύπια: εμπόδια στις σχέσεις μας με τα άτομα με ειδικές ανάγκες», Λευκωσία, Απρίλης, 1993, Α. Καλαντζή-Αζίζι.
12. Ανακοίνωση στο Συνέδριο «Κοινωνικός Αποκλεισμός» με θέμα «Φοιτητές με ειδικές ανάγκες», Αθήνα, Μαΐος, 1993, Α. Καλαντζή-Αζίζι.
13. Ανακοίνωση στο 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογίας με θέμα: «Φοιτητικός πληθυσμός στην Αθήνα: δημογραφικοί δείκτες, οικογενειακή κατάσταση, προβλήματα και κρίσεις ψυχοπαθολογίας», Θεσσαλονίκη, Μαΐος, 1993, Α. Καλαντζή-Αζίζι, Ε. Βαλαβάνη-Σούκου και συν.

14. Ανακοίνωση στο 23ο Συνέδριο της European Association for Behaviour and Cognitive Therapy (EABCT) με θέμα «Developmental benefits» as a result of participation in a self management behaviour therapy group with students, who have problems in organising their study and have attention difficulties («Εξελικτικά οφέλη ως αποτέλεσμα της συμμετοχής σε ομαδικό πρόγραμμα βασισμένο στη συμπεριφοριστική αυτοδιαχείριση σε φοιτητές που έχουν προβλήματα στην οργάνωση της μελέτης και διάσπασης προσοχής»), Λονδίνο, Σεπτέμβριος, 1993, Α. Καλαντζή-Αζίζι, Ι. Ματσακά.

15. Κεντρική Ομιλία στο Πανγερμανικό Συνέδριο Συμβουλευτικής Φοιτητών (Tagung der Arbeitsgemeinschaft für Studienberatung (ARGE) με θέμα «Studienberatungseinrichtungen in Griechenland», (Υπηρεσίες Συμβουλευτικής φοιτητών στην Ελλάδα), Αμβούργο, Σεπτ., 1993, Α. Καλαντζή-Αζίζι.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΣΚΦ ΞΕΝΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Στα πλαίσια προγράμματος ERASMUS:
 - α) επίσκεψη και ανταλλαγές εμπειριών στο ΣΚΦ του Παν/μίου του Groningen (Ολλανδία), Απρίλιος, 1991.
 - β) επίσκεψη και ανταλλαγές εμπειριών στο ΣΚΦ του Παν/μίου του Αμβούργου (Γερμανία), Μαΐος, 1991.
2. Το ΣΚΦ του Παν/μίου Αθηνών έγινε ιδρυτικό μέλος της PSYCHE* (ομάδα εργασίας της FEDORA**). Δύο συναντήσεις εργασίας: Βερολίνο, Ιούλιος 1991, Νάπολη, Σεπτ., 1992.
3. Επίσκεψη και ανταλλαγές εμπειριών, στο ΣΚΦ του Ελεύθερου Παν/μίου του Βερολίνου (Γερμανία), Ιούλιος, 1991.
4. Αρχή διαπολιτιστικού ερευνητικού προγράμματος σχετικά με το άγχος των εξετάσεων σε συνεργασία με το ΣΚΦ Πανεπιστημίου της Louven, Βέλγιο.
5. Πρόγραμμα HORIZON (1992-1993) (No 91003 E1) σε συνεργασία με το Zentrum für Gebärdensprache (Πανεπιστήμιο Αμβούργου) ειδικά για θέματα κωφών φοιτητών.
6. Πρόγραμμα FEDORA-HANDI σε συνεργασία με το ΣΚΦ του Πανεπιστημίου της Louven, Βέλγιο.
7. Συμμετοχή στο HELIOS II*** (1993-1996) σε συνεργασία με προγράμματα για φοιτητές με ειδικές ανάγκες άλλων ΣΚΦ από Πανεπιστήμια της Ε.Ε.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Από τον Ιανουάριο του 1992 άρχισε να λειτουργεί πειραματικά πρόγραμμα στη ψυχολογική συμβουλευτική φοιτητών. Από το χειμ. εξ. 1992/93 γίνεται συστηματικά σχετική εκπαίδευση με εποπτεία και σε σπουδαστές του μεταπτυχιακού προγράμματος της Σχολικής Ψυχολογίας του Τομέα Ψυχολογίας.

* PSYCHE (Psychological Counselling in Higher Education)

** FEDORA (European Forum for Student Guidance)

*** HELIOS (Handicapped European People Living Independently in an Open Society)

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

KALANTZI-AZIZI A., BEZEVEGIS E., GIANNITSAS N. (1991)
Psychologische Aspekte der späten Adoleszenz, στο KARRIN GAVIN-KRAMER, ed, Ein Jahr davor: Studieren in Europa, Dokumente zur Hochschulreform, έκδοση της Hochschulrektorenkonferenz Bonn/Berlin, σελ. 251-253.

ΚΑΛΑΝΤΖΗ-ΑΖΙΖΙ Α. (1992)

Εμβουλευτικό Κέντρο για φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής - Προσανατολισμού*, 22-23, σελ. 75-81.

ΚΑΛΑΝΤΖΗ-ΑΖΙΖΙ Α. (1992)

Φοιτητές με ειδικές ανάγκες: Δυνατότητες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε Συμβουλευτικά Κέντρα για φοιτητές. *Επειδή η διαφορά είναι δικαίωμα*, 42-43, σελ. 68-72.

ΚΑΛΑΝΤΖΗ-ΑΖΙΖΙ Α., MATSAKA I. (1993)

Group training of students with problems in organising study and difficulties of attention, FEDORA-Newsletter, 1-7, σελ. 8-9.

ΚΑΛΑΝΤΖΗ-ΑΖΙΖΙ Α., MATSAKA I. (1993)

Group training of students with problems in organising study and difficulties of attention *Παρουσία* (Περ. ΕΔΠ, Διλοσ. Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών), σελ. 401-417.

ΚΑΛΑΝΤΖΗ-ΑΖΙΖΙ Α., ΜΑΥΚΙΟΣΙ-ΛΟΙΖΟΣ Μ. (1994)

Psychological Counselling in Higher Education in Greece – existing standards and practice and suggested future development, στο Psychological counselling in higher education in the European Community, έκδ. FEDORA, 1994.

ΚΑΛΑΝΤΖΗ-ΑΖΙΖΙ Α., ΤΣΙΝΑΡΕΛΗΣ Γ. (1994)

Φοιτητές με ειδικές ανάγκες που φοιτούν στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Επιμ. Μ. ΚΑΪΛΑ, Ν. ΠΟΛΕΜΙΚΟΣ, ΦΙΛΙΠΠΟΥ Γ., τομα με ειδικές ανάγκες, *Ελληνικά Γράμματα*, 1994.

ΚΑΛΑΝΤΖΗ-ΑΖΙΖΙ Α., ΣΟΥΚΟΥ-ΒΑΛΑΒΑΝΗ Ει., ΧΑΝΤΑΣ Μ.

Προβλήματα και προβληματισμοί γύρω από την ψυχολογική συμβουλευτική φοιτητών. Πρακτικά, 2ου Ιανελληνίου Συνεδρίου Προληπτικής Ψυχιατρικής, Θήβα, Απρ. 1992 (υπό δημοσίευση).

ΚΑΛΑΝΤΖΗ-ΑΖΙΖΙ Α., MATSAKA I.

Possible «developmental benefits» as a result of participation in a self-management behaviour therapy group with students, who have problems in organising their study and have attention difficulties, υπό δημοσίευση.

ΕΞΩΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Προσφορά ψυχοκοινωνικής βοήθειας

Εύα Ματσακά, Ψυχολόγος

Εύα Σούκου-Βαλαβάνη, Κλινική Ψυχολόγος

Γεώργιος Μιχάλης Χαντάς, Κλινικός Ψυχολόγος

Εύα Χαρίλα, Κλινική Ψυχολόγος

Πρόγραμμα «Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης κωφών φοιτητών μέσω Συμβούλων Φοιτητών και Βοηθών τουδών» (HORIZON)

Δρ. Χρυσόστομος Παπασπύρου, Εκπαιδευτικός, Γλωσσολόγος

Εύα Σιδέρη, επικ. καθ. Παν/μίου Αθηνών

Πρόγραμμα, Τσιναρέλης, υποφ. διδ. ΦΠΨ, Αθηνών

• Πρόγραμμα της ομάδας HANDI (FEDORA)

Δρ. Δέσποινα Σιδηροπούλου, Σύμβουλος επαγγ. προσανατολισμού

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Δ/ντρια του ΣΚΦ

Α. Καλαντζή-Αζίζι, Αναπλ. Καθ. Κλινικής Ψυχολογίας

Μέλη

Δ. Γεώργας, καθ. Κοιν. Ψυχολογίας

Φ. Στεφανίδου-Μόττη, Λέκτορας Ψυχολογίας

Α. Χριστοπούλου, επικ. καθ. Κλινικής Ψυχολογίας

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΦΟΙΤΗΤΩΝ* ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ 1/1/92-31/12/93													
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	18	26	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ
ΑΝΔΡΕΣ	9	12	5	-	1	-	1	-	1	-	-	-	29
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	45	24	16	6	5	3	-	3	1	1	1	1	105
ΣΥΝΟΛΟ Α+Γ	54	36	21	6	6	3	1	3	2	1	1	1	134
ΣΥΝΟΛΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ	54	72	63	24	30	18	7	24	18	11	18	26	365

Σημ.* Η άμεση ατομική βοήθεια παρέχεται μόνο μια μέρα την εβδομάδα λόγω έλλειψης τακτικών οικονομικών πόρων για κάλυψη μισθού μόνιμου επιστημονικού προσωπικού.

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΟΥ ΦΟΙΤΟΥΝ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ**

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	1991-1992			1992-1993		
	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΙΜΙΑ	86	143	229	108	181	289
ΚΩΦΩΣΗ	11	20	31	20	17	37
ΤΥΦΛΩΣΗ	18	13	31	20	17	37
ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	8	5	13	8	2	10
ΆΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ	9	5	14	13	1	14
ΣΥΝΟΛΟ	132	186	318	165	221	386

Σημ. ** Αποτελέσματα απογραφής που έγινε στα πλαίσια του προγράμματος Horizon.

Α. Ομάδες:

Ομάδα αυτογνωσίας με στόχο την βιωματική διερεύνηση και κατανόηση του φαινομένου της επικοινωνίας.

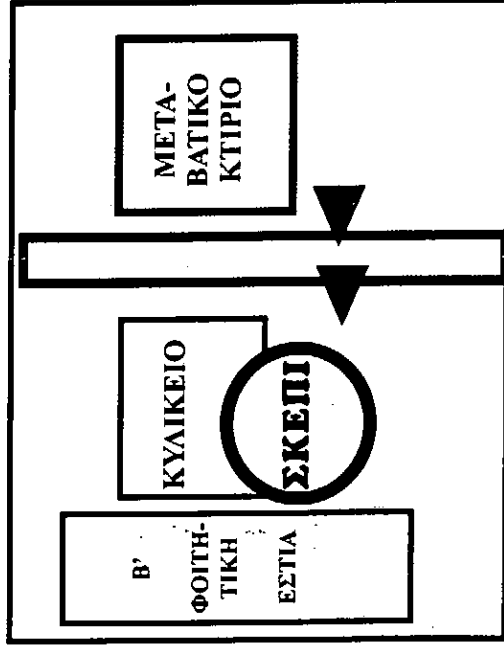
Ομάδα κοινού προβληματισμού για τους πρωτοετείς φοιτητές.

Β. Ερευνητικές δραστηριότητες:

Έρευνα για την καταγραφή των αναγκών και προβλημάτων της φοιτητικής κοινότητας.

Έρευνα με αντικείμενο τις δεξιότητες μελέτης των φοιτητών

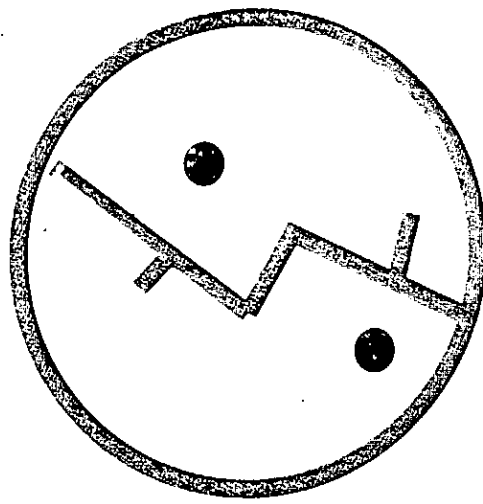

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΣΤΟ
ΙΣΟΓΕΙΟ ΤΟΥ
ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ Β'
ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Τηλ. (0651) 97208
E-mail: skeri@cc.uoi.gr

Σ.ΚΕ.Π.Ι

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

- Τι είναι το Συμβουλευτικό Κέντρο (Σ.ΚΕ.Π.Ι);
- Ποιές είναι οι δραστηριότητες του Σ.ΚΕ.Π.Ι;
- Πότε και πού λειτουργεί;

Το Συμβουλευτικό Κέντρο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ξεκίνησε την λειτουργία του το 1989. Από φέτος λειτουργεί ξανά προσφέροντας υπηρεσίες στους φοιτητές σε διάφορες ανάγκες τους ή προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην διάρκεια των σπουδών τους.

Στόχος του Συμβουλευτικού Κέντρου είναι:

• Η στήριξη και βοήθεια των φοιτητών στα προσωπικά, ψυχολογικά ή κοινωνικά προβλήματα που μπορεί να συναντήσουν κατά την διάρκεια της φοιτητικής ζωής.

• Η ανταλλαγή και ο προβληματισμός μέσα από ομαδικές δραστηριότητες πάνω σε επίκαιρα θέματα που απασχολούν την φοιτητική κοινότητα.

Ποιες είναι οι δραστηριότητες του Σ.Κ.Ε.Π.Ι;

Το Συμβουλευτικό Κέντρο λειτουργεί σε όλη την διάρκεια του πανεπιστημιακού έτους. Τα θέματα για τα οποία οι φοιτητές απευθύνονται στο Κέντρο μπορεί να είναι:

Πού και πότε λειτουργεί το Κέντρο;

Από φέτος, το Συμβουλευτικό Κέντρο, που βρίσκεται κάτω από την αιγίδα της Πρυτανείας και την εποπτεία των Τομέων Ψυχολογίας και Ιατρικής Ψυχολογίας, λειτουργεί στην καρδιά της Πανεπιστημιούπολης, στο Ισόγειο του συγκροτήματος της Β' Φοιτητικής Κατοικίας απέναντι από το Μεταβατικό Κτίριο.

Για τις ατομικές συναντήσεις μπορείτε να επικοινωνήσετε τις μέρες και ώρες λειτουργίας του (αναγράφονται στην είσοδο) ή τηλεφωνικά στο 97208.

Μπορείτε ακόμη να έρθετε στο Κέντρο για περισσότερες πληροφορίες ή για να συζητήσουμε τις δραστηριότητες που προβλέπονται για το ακαδημαϊκό έτος 1998 -1999

2) Δυσκολίες σχέσεων (με την οικογένεια, με τους συνομηλίκους, με το άλλο φύλο, προβλήματα απομόνωσης κ.λ.π)

3) Εκδηλώσεις άγχους και σωματικές εκδηλώσεις που μπορεί να οφείλονται σε ψυχολογικά αίτια (ταχυπαλμίες, διαταραχές ύπνου κ.λ.π)

4) Δυσκολίες στις σπουδές (αδυναμία συγκέντρωσης, μείωση της απόδοσης, άγχος εξετάσεων, έλλειψη ενδιαφέροντος για τις διδακτικές δραστηριότητες).

Στις ατομικές συναντήσεις που έχουν οι φοιτητές με τους ειδικούς επιστήμονες του Κέντρου (ψυχολόγους) που είναι εξοπλισμένα με σύγχρονα εργαλεία μπορεί να αναζητηθούν καλύτεροι τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων που τους απασχολούν. Στο Κέντρο δεν δίνονται έτοιμες λύσεις ή δοκιμασμένες συνταγές. Η έμφαση δίνεται στην αυτογνωσία, διαδικασία που θα βοηθήσει τον φοιτητή να αξιοποιήσει καλύτερα τα δικά του μέσα για να βρει αποτελεσματικότερες λύσεις.

Συμβουλευτικός Σταθμός Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

(Κέντρο Ψυχικής Υγείας - Β΄ Παν/κη Ψυχ/κη Κλινική του Ψυχιατρικού
Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης)

Διεύθυνση: Τσιμισκή και Κομνηνών 15, 546 24 Θεσ/νίκη

Τηλέφωνο: (031) 270036 - 26841 (2^{ος} όροφος)

Κέντρο Συμβουλευτικής ή ενημέρωσης (Πανεπιστήμιο Βόλου)

Διεύθυνση: Ιάσονος (Περιοχή Αγίου Κων/νου), 38 221 Βόλος

Τηλέφωνο: (0421) 22849 (εσωτ. 1332 - 38)

Συμβουλευτικός Σταθμός Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης

Ο Συμβουλευτικός Σταθμός του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, έχει έδρες και στις 3 πόλεις της Θράκης: Ξάνθη, Κομοτηνή, Αλεξανδρούπολη, οι διευθύνσεις και τα τηλέφωνα των οποίων παραθέτονται στο παράρτημα του Internet που ακολουθεί.

**2. (τέως) Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών Πανεπιστημίου Θράκης
(νυν Συμβουλευτική Υπηρεσία του Γραφείου Διασύνδεσης)**

Περιεχόμενα:

- 1. ΓΕΝΙΚΑ**
- 2. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ**
- 3. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ,
ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ**
- 4. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**
- 5. ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

15/6/2000 4:28 μμ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Το Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της Πρυτανείας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και λειτούργησε για πρώτη φορά το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 με χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς.

Το Συ.Κε.Φ. εποπτεύεται από το εργαστήριο Ψυχολογίας του παιδιού και διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο με πρόεδρο την καθηγήτρια Ψυχολογίας κα. **Λουκία Μπεζέ**.

Η έναρξη της λειτουργίας του Συ.Κε.Φ. έγινε στις 3 Νοεμβρίου 1998 με την οργάνωση μιας Επιστημονικής Συνάντησης, στην οποία προσκλήθηκαν οι καθηγητές Ψυχολογίας του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κος Μπεζεβέγκης και κα **Καλαντζή-Αζίζι**. Στην ανοιχτή Συνάντηση μίλησε επίσης η Διευθύντρια του Συ.Κε.Φ. κα Λουκία Μπεζέ, ο γραμματέας της Επιτροπής Ερευνών του Γραφείου Διασύνδεσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης κος Τροχούτσος και ο Υπεύθυνος Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Κλινικός Ψυχολόγος κος **Κωνσταντίνος Ευθυμίου**. Στην συνάντηση έλαβαν μέρος πλήθος φοιτητών και την κάλυψαν τα τοπικά Μ.Μ.Ε.

Το Συ.Κε.Φ. προσπάθησε κατά την διάρκεια του πρώτου έτους της λειτουργίας του να ακολουθήσει τις προδιαγραφές που ισχύουν σε κέντρα του εξωτερικού, να κερδίσει από την εμπειρία του πληρέστερου και ιστορικότερου Συμβουλευτικού Κέντρου Φοιτητών, δηλαδή αυτού του Πανεπιστημίου Αθηνών, αλλά και να αναπτύξει δραστηριότητες που αντικατοπτρίζουν τις ανάγκες του Πανεπιστημίου μας, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήσαμε στο Δημοκρίτειο.

Τα πρώτα αποτελέσματα δείχνουν ότι το Συ.Κε.Φ. έγινε γρήγορα γνωστό στον φοιτητικό πληθυσμό και η αποδοχή του αν κρίνουμε από την προσέλευση (47 φοιτητές κατά την διάρκεια των πρώτων 6 μηνών λειτουργίας), τις λίστες αναμονής στην Κομοτηνή και τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας, είναι ευρεία και δεδομένη.

Βασικοί παράγοντες αυτού του επιτυχημένου ξεκινήματος είναι η Πρόεδρος του Συ.Κε.Φ. κα Καθ. Λουκία Μπεζέ και το Γραφείο Διασύνδεσης, ειδικότερα ο Διευθυντής του κος Καθ. Γεωργουλός Νικόλαος, ο οποίος ευαισθητοποιήθηκε, προσφέροντας μέσω του Γραφείου Διασύνδεσης του Δ.Π.Θ. την υλικοτεχνική υποδομή και την γραμματειακή υποστήριξη.

Σήμερα το Συ.Κε.Φ. δεν λειτουργεί πια ως θεσμός της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς αφού η χρηματοδότηση διεκόπηκε.

Για το Ακαδημαϊκό έτος 1999-2000 το Κέντρο λειτουργεί ως **ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ** του Γραφείου Διασύνδεσης του Δ.Π.Θ με διευρημένες αρμοδιότητες, προσφέροντας περισσότερες υπηρεσίες (Συμβουλευτική σπουδών, Συμβουλευτική σταδιοδρομίας, προετοιμασία για την επαγγελματική καριέρα κτλ). Η ψυχολογική Υποστήριξη εξακολουθεί να είναι μείζονος σημασίας για την λειτουργία της νέας Υπηρεσίας.

2. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Α	<p>Παροχή άμεσης ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στους φοιτητές</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Καταγραφή αιτημάτων των φοιτητών. 2. Συναντήσεις και καταγραφή αιτημάτων ΑΜΕ. 3. Αξιολόγηση σχετικού πληροφοριακού υλικού από το εξωτερικό. 4. Οργάνωση λειτουργίας, καταμερισμός ευθυνών, εκπαίδευση γραμματείας. 5. Διαμόρφωση εντύπων: <ul style="list-style-type: none"> • Πληροφοριακού χαρακτήρα • Για τον θεραπευτή - σύμβουλο • Δελτίου 1. Αξιολόγηση καταγραφής αιτημάτων φοιτητών. 2. Σχεδιασμός θεραπευτικών ομάδων. 3. Συνεχής προσπάθεια για παράταση χρηματοδότησης, με σκοπό: 4. Την Διεύρυνση της λειτουργίας και των δραστηριοτήτων.
Β	<p>Επιδημιολογική έρευνα: Πρόταση: "Διερεύνηση και αξιολόγηση ψυχοκοινωνικών προβλημάτων φοιτητών"</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συνεχής ροή χρηματοδότησης μέσω της Επιτροπής Ερευνών του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου ή Γ.Γ.Ν.Γ. ή Υ.Υ.Π. ή Υ.Ε. ή Ε.Ε. • Συνεργασία με τα μέλη του Δικτύου Κέντρων Κοινωνικής Υποστήριξης Παιδιών και Νέων. • Υπαγωγή σε διαπολιτιστικό ερευνητικό σχήμα (συνεργασία με FEDORA ή/ και Πανεπιστήμια εξωτερικού). • Συμμετοχή σε συνέδρια με ανακοινώσεις.
Γ	<p>Ανάπτυξη μοντέλων ψυχοκοινωνικής παρέμβασης για τους φοιτητές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Εποπτεία διπλωματικών εργασιών φοιτητών: <ul style="list-style-type: none"> ○ Παιδαγωγικών Τμημάτων ○ Τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης
Δ	<p>Άσκηση και εκπαίδευση φοιτητών σε βασικές δεξιότητες συμβουλευτικής και ομάδας</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Επαφή με ενδιαφερόμενα Τμήματα Δ.Π.Θ.

3. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ, ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Το μοντέλο παρέμβασης που ακολουθείται στο Συ.Κε.Φ. κατατάσσεται στο γνωσιακό-συμπεριφοριστικό μοντέλο το οποίο διαρκεί σε ατομικό επίπεδο συνήθως 5-15 συνεδρίες, το δε ομαδικό επίπεδο 10-12 συνεδρίες.

Α. ΑΤΟΜΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ

Τον Ψυχολόγο του Συ.Κε.Φ. κ. Κωνσταντίνο Ευθυμίου επισκέφτηκαν 47 (35 κορίτσια και 12 αγόρια) φοιτητές και έγιναν 130 συνεδρίες.

Διευκρινίζεται ότι στον αριθμό αυτό δεν περιλαμβάνονται ενημερωτικές ή άλλης φύσης συναντήσεις με φοιτητές και ότι πρόκειται αποκλειστικά για συμβουλευτικές - θεραπευτικές παρεμβάσεις.

Η κατανομή ανά έτος σπουδών είναι η ακόλουθη:

Πίνακας 1

1ετείς	8	17%
2ετείς	8	17%
3ετείς	15	32%
4ετείς	8	17%
Μεταπτυχιακοί	8	17%

Πίνακας 2

Η κατανομή των φοιτητών ανά Σχολή

ΙΣΤΟΡΙΑΣ	4
ΚΟΙΝ.ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	4
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ	9
ΝΟΜΙΚΗ	8
ΠΑΙΔΑΓ.Δ.Ε.	12
ΠΟΛ.ΜΗΧ.	3
ΤΕΦΑΑ	6

Από το γράφημα διαφαίνεται η παντελής απουσία φοιτητών Ιατρικής, η οποία σηματοδοτεί ένα πρόβλημα το οποίο πρέπει να επιλυθεί.

Η παρουσία φοιτητών του Πολυτεχνείου είναι ισχνή. Το Πρόβλημα οφείλεται, όπως περιγράφεται αναλυτικότερα στο κεφάλαιο 7, σημείο 6, σε αρχικές δυσκολίες οι οποίες τείνουν να ξεπεραστούν. Ήδη τον Μάιο και τον Ιούνιο ενημερώθηκαν περίπου 300 φοιτητές του Πολυτεχνείου, με αποτέλεσμα να αρχίσουν οι πρώτοι φοιτητές να εμφανίζονται στο Συ.Κε.Φ.

Πίνακας 3

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΣΗΛΘΑΝ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΠΟ 11/98 ΕΩΣ 6/99

ΑΓΟΡΑΦΟΒΙΑ	2	4%
ΑΓΧΟΣ	9	19%
ΑΓΧΟΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ	2	4%
ΔΥΣΘΥΜΙΑ	1	2%
ΚΟΙΝ. ΦΟΒΙΑ	9	19%
ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	8	17%
ΠΡΟΒΛ.ΣΧΕΣΗΣ	7	15%
ΠΡΟΒΛ.ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ	3	6%
ΠΡΟΒΛ. ΑΥΤΟΠΕΠΟΙΘΗΣΗΣ	5	11%
ΨΥΧ. ΣΥΝΔΡΟΜΟ	1	2%

Πίνακας 4

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΣΗΛΘΑΝ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΠΟ 11/98 ΕΩΣ 6/99 ΚΑΤΑ ΣΕΙΡΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑΣ

ΑΓΧΟΣ	9	19%
ΚΟΙΝ. ΦΟΒΙΑ	9	19%
ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	8	17%
ΠΡΟΒΛ. ΣΧΕΣΗΣ	7	15%
ΠΡΟΒΛ. ΑΥΤΟΠΕΠΟΙΘΗΣΗΣ	5	11%
ΠΡΟΒΛ. ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ	3	6%
ΑΓΟΡΑΦΟΒΙΑ	2	4%
ΑΓΧΟΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ	2	4%
ΔΥΣΘΥΜΙΑ	1	2%
ΨΥΧ. ΣΥΝΔΡΟΜΟ	1	2%

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι οι λόγοι προσέλευσης στο Συ.Κε.Φ. διαφέρουν κατά πολύ απ' αυτούς που οδηγούν του φοιτητές του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου στο Σ.Κ.Φ. Συγκρίνοντας τα πρόσφατα δημοσιευμένα αποτελέσματα (Καλαντζή, 1999) βλέπουμε ότι ενώ στην Αθήνα τα οικογενειακά προβλήματα βρίσκονται στην πρώτη θέση σ' ότι αφορά τα αιτήματα (67%) την Θράκη αυτό το ζήτημα δεν εμφανίζεται καθόλου. Από την άλλη πλευρά τα ζητήματα άγχους και κοινωνικών δεξιοτήτων εμφανίζονται ως τα σημαντικότερα για τους φοιτητές της Θράκης. Η έρευνα (δες Κεφ. 4), η οποία πραγματοποιείται παράλληλα στην Αθήνα και στην Θράκη με μεγάλο δείγμα φοιτητών (2000) θα μας δώσει ακριβή στοιχεία.

Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι το Συ.Κε.Φ. σε συνεργασία με το Σ.Κ.Φ. προσπάθησε να ακολουθήσει τα διαγνωστικά κριτήρια κατά D.S.M. IV και για αυτόν τον λόγο ανέπτυξε και ένα ειδικό εργαλείο (δες παράρτημα 2), το οποίο βοηθά τον κλινικό να προβεί σε διαγνώσεις που θα επιτρέψουν σύγκριση των αποτελεσμάτων.

B. ΟΜΑΔΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ

Έγινε προσπάθεια να διοργανωθούν ομάδες και στις 3 πόλεις. Η προκήρυξη με τα συγκεκριμένα θέματα (δες Παραρτήματα 15,16,17) δεν έγινε τυχαία σε αυτήν την μορφή. Τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι φοιτητές της Ξάνθης αντιμετωπίζουν κατά κύριο λόγο προβλήματα άγχους εξετάσεων και κοινωνικών δεξιοτήτων (ιδίως τα αγόρια). Οι φοιτητές της Κομοτηνής αντιμετωπίζουν κατά κύριο λόγο προβλήματα που έχουν σχέση με την αυτοπεποίθηση (ιδίως πρωτοετείς και κορίτσια). Οι φοιτητές της Αλεξανδρούπολης αντιμετωπίζουν κατά κύριο λόγο προβλήματα σχετικά με την σταδιοδρομία τους (ανησυχητικά δε, οι πρωτοετείς και οι τελειόφοιτοι).

- Προκηρύχθηκε ομαδικό πρόγραμμα για την καταπολέμησης του άγχους των εξετάσεων (ομάδα Ξάνθης)
- Προκηρύχθηκε ομαδικό πρόγραμμα για την απόκτηση αυτοπεποίθησης -assertiveness training program- (ομάδα Κομοτηνής)
- Προκηρύχθηκε ομαδικό πρόγραμμα για τον σχεδιασμό της σταδιοδρομίας (ομάδα Αλεξανδρούπολης)

Προβλήματα που άπτονται των καταλήψεων, δεν επέτρεψαν την υλοποίηση του προγράμματος στην Ξάνθη.

Προβλήματα που άπτονται της έλλειψης χώρου, δεν επέτρεψαν την υλοποίηση του προγράμματος στην Κομοτηνή.

Στην Αλεξανδρούπολη, δήλωσαν συμμετοχή 12 άτομα (11 κορίτσια και 1 αγόρι),

τελειόφοιτοι ή τριτοετείς. Από αυτούς 8 προερχόταν από το Παιδαγωγικό Τμήμα και 4 από το Τμήμα Νηπιαγωγών.

Υποβλήθηκαν σε:

1. ημιδομημένη συνέντευξη
2. IPC
3. U-FB
4. FAF
5. Και συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο προσωπικών στοιχείων (

Από τους 12 υποψήφιους επιλέχθηκαν 6 καθότι πληρούσαν το βασικό στοιχείο, αυτό της ομοιογένειας. Στους υπόλοιπους προτάθηκε ατομική συμβουλευτική.

Πραγματοποιήθηκαν 6 συνεδρίες.

Τα αποτελέσματα αυτής της παρέμβασης θα γίνει προσπάθεια να δημοσιευτούν σε επιστημονικό περιοδικό.

4. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Α. Παράλληλη έρευνα με το Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αποφασίστηκε η διενέργεια έρευνας με τους σκοπούς που αναφέρονται κάτωθι. Αναλυτικά στοιχεία σχετικά με την Μεθοδολογία, Διαδικασία συλλογής δεδομένων, το δείγμα, την οργάνωση, το χρονοδιάγραμμα και τα παραδοτέα αναφέρονται στο παράρτημα 2. Στο Παράρτημα 3 βρίσκεται το ερωτηματολόγιο της έρευνας.

ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Εις βάθος διερεύνηση των αναγκών και των επιθυμιών των φοιτητών του Δ.Π.Θ. από τη λειτουργία του Συ.Κε.Φ..
2. Εξέταση των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζουν οι ανάγκες των φοιτητών του Δ.Π.Θ. σε σχέση με αντίστοιχα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Ελλάδος.
3. Καταγραφή των ειδικών απαιτήσεων των φοιτητών που προέρχονται από διαφορετικές σχολές (Πολυτεχνείο, Ιατρική, κλπ.)
4. Συνολική θεώρηση των αναγκών του φοιτητικού πληθυσμού με αναφορά σε προηγούμενες έρευνες στον ελληνικό χώρο.
5. Η συλλογή ενός σώματος δεδομένων που θα επιτρέψει την προσαρμογή της λειτουργίας του Συ.Κε.Φ. στις ανάγκες και τις επιθυμίες του πληθυσμού στόχου.
6. Ευθυγράμμιση της ερευνητικής μεθοδολογίας που ακολουθείται από το Συ.Κε.Φ. με τα ισχύοντα στη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία.
7. Η στενότερη επαφή των συντελεστών του έργου που επιτελείται στο Συ.Κε.Φ. με τους αποδέκτες φοιτητές των υπηρεσιών, με αποτέλεσμα την θέρμανση των μεταξύ τους σχέσεων και την προώθηση θετικής εικόνας για την υπηρεσία.
8. Την ανάδειξη του κοινοτικού ρόλου του Συ.Κε.Φ. Άνοιγμα της υπηρεσίας προς τους ενδιαφερόμενους.
9. Η απόκτηση ποσοτικής εικόνας για τα τρέχοντα προβλήματα των φοιτητών.
10. Η αξιολόγηση της αποδοχής της Συμβουλευτικής Υπηρεσίας

Βρισκόμαστε στο στάδιο επεξεργασίας των δεδομένων (820 ερωτηματολόγια), το οποίο διενεργείται παράλληλα με την επεξεργασία του δείγματος του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η στατιστική επεξεργασία αναμένεται να περατωθεί στα τέλη Αυγούστου. Στα τέλη του 1999 θα είναι σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα έτοιμα τα συμπεράσματα της έρευνας,

έτσι ώστε να παρουσιαστούν σε 2 συνέδρια.

B. Συμμετοχή σε συνέδρια

1. Μέσω ενός πόστερ θα παρουσιαστεί η λειτουργία καθώς και τα πρώτα αποτελέσματα της λειτουργίας (σκοπός, δομή, στόχοι, στατιστικά...) του Συ.Κε.Φ.

Το πόστερ αυτό ευελπιστούμε να παρουσιαστεί εφέτος σε τουλάχιστον 4 συνέδρια (παρουσιάζονται κατά σειρά σημασίας):

- Παγκόσμιο Συμβουλευτικής Φοιτητών, Δανία, 9/1999
- Παγκόσμιο Ψυχοθεραπείας, Αυστρία, 11/1999
- Πανευρωπαϊκό Θεραπείας Συμπεριφοράς, Γερμανία 9/1999

2. Δηλώθηκε συμμετοχή στο Πανευρωπαϊκό Θεραπείας Συμπεριφοράς, Γερμανία 9/1999 ενός πόστερ με θέμα:

PROBLEMS AND ADAPTATIONAL DIFFICULTIES FACED BY
UNIVERSITY STUDENTS:
AN INVESTIGATION IN A GREEK SAMPLE

Konstantinos Ph. Efthimiou and Georgios Efstathiou
Counseling Center for Students
University of Thrace
University of Athens

Summary

A study was conducted in a sample of 2000 students, studying in the University of Athens and the University of Thrace, in order to collect data that will enable the Counseling Centers of both Universities to provide services that are in accordance to the needs of the target population.

A self-report questionnaire with open questions concerning the problems, the additional difficulties, the coping strategies, and the attitudes of students regarding the functioning of the Counseling Center for students

The results are discussed with emphasis on the factors that determine the specific difficulties faced by the students in the two Universities and in the various Departments within each University.

3. free paper με θέμα:

" ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΠΟ ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΕΝΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ "

Κωνσταντίνος Ευθυμίου

Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών, Δ.Π.Θ.

Περίληψη

Το ανταγωνιστικό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εξωθεί πολλούς φοιτητές προκειμένου να σπουδάσουν στον κλάδο του ενδιαφέροντός τους να μετακινηθούν πολύ μακριά από το οικείο περιβάλλον τους. Επανειλημμένες προσπάθειες εισαγωγής τους στην σχολή επιλογής τους εξαναγκάζει μεγάλο μέρος των υποψηφίων να επιλέξουν όχι μόνο μια μακρινή πόλη αλλά και πολλές φορές μια διαφορετική σχολή. Η εμπειρία μας έδειξε ότι ο δυσσαρестημένος φοιτητής και δη αυτός που σπουδάζει όχι στην πόλη καταγωγής του, είναι και αυτός που αντιμετωπίζει έντονα προβλήματα προσαρμοστικότητας.

Τα συμβουλευτικά Κέντρα Φοιτητών των Πανεπιστημίων Αθηνών και Θράκης διενήργησαν παράλληλη ποιοτική έρευνα με ανοιχτές ερωτήσεις στον φοιτητικό πληθυσμό των δύο πανεπιστημίων (δείγμα 2000 άτομα) με σκοπό να λάβουν απάντηση σχετικά με **την προσαρμοστικότητα και τις στρατηγικές coping** με στόχο να λάβουν πληροφόρηση σχετικά με τις ανάγκες και τις επιθυμίες των φοιτητών. από τη λειτουργία των δυο Συμβουλευτικών Υπηρεσιών, την εξέταση των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζουν οι ανάγκες των φοιτητών των δυο πανεπιστημίων, την καταγραφή των ειδικών απαιτήσεων των φοιτητών που προέρχονται από διαφορετικές σχολές (Πολυτεχνείο, Ιατρική, κλπ.), την απόκτηση ποσοτικής εικόνας για τα τρέχοντα προβλήματα των φοιτητών, την αξιολόγηση της αποδοχής της Συμβουλευτικής Υπηρεσίας αλλά και την συλλογή ενός σώματος δεδομένων που θα επιτρέψει την προσαρμογή της λειτουργίας των δυο Συμβουλευτικών Κέντρων (ομάδες, εκδηλώσεις, φυλλάδια κτλ.) στις ανάγκες και τις επιθυμίες του πληθυσμού στόχου.

Στην παρουσίασή μας παρουσιάζονται τα αποτελέσματα αυτής της έρευνα.

5. ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το Συ.Κε.Φ. συνεργάστηκε αρμονικά με το Γραφείο Διασύνδεσης του Δημοκρίτειου για την εξεύρεση κοινών τρόπων δράσης σε σχέση με την υποστήριξη του φοιτητικού πληθυσμού.

Στα πλαίσια αυτής της συνεργασίας το Γ.Δ. χρηματοδότησε την έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων.

Συγγραφή τρίπτυχου με θέμα "τι είναι Συμβουλευτική"

με σκοπό την ενημέρωση των φοιτητών σχετικά με την λειτουργία της ψυχολογικής Συμβουλευτικής Υπηρεσίας του Γραφείου Διασύνδεσης

ΣΚΟΠΟΣ

Η εμπειρία από την λειτουργία του Σ.Κ. του Πανεπιστημίου Αθηνών έδειξε ότι οι φοιτητές έχουν μια σειρά ερωτήσεων οι οποίες βασίζονται στην προκατάληψη, στην άγνοια και στον φόβο μπροστά σε κάτι που τους είναι άγνωστο. Το Γραφείο Διασύνδεσης πέρα του υπάρχοντος ενημερωτικού φυλλαδίου θέλει αν αντιμετωπίσει το άνωθεν πρόβλημα και προτίθεται να εκδώσει φυλλάδιο με αυτόν το σκοπό.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Θα ληφθεί υπ' όψιν η εμπειρία από το Συμβουλευτικό Κέντρο του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Θα απαντηθούν σύμφωνα με αυτήν την εμπειρία οι κάτωθι ερωτήσεις:

- Τι είναι Συμβουλευτική;
- Σε τι μπορεί να βοηθήσει η Συμβουλευτική;
- Πως μπορεί να βοηθήσει η Συμβουλευτική;
- Πρέπει να έχω κάποιο σοβαρό πρόβλημα για να αποταθώ στην Συμβουλευτική Υπηρεσία;
- Το να επισκεφτώ την Συμβουλευτική Υπηρεσία δείχνει ότι είμαι αδύναμος να αντιμετωπίσω τα προβλήματά μου;
- Τι είδους προβλήματα αντιμετωπίζουν αυτοί που επισκέπτονται έναν σύμβουλο;
- Τι συμβαίνει κατά την διάρκεια μιας συνάντησης με τον σύμβουλο;
- Πόσο διαρκεί μια συνάντηση;
- Πόσες συναντήσεις χρειάζομαι;
- Υπάρχει εχεμύθεια;
- Μπορώ να αλλάξω το Σύμβουλό μου;
- Τι μπορώ να περιμένω από την Συμβουλευτική;
- Τι περιμένουμε από σένα;
- Τι δεν μπορεί να κάνει η Συμβουλευτική;
- Ποιος δικαιούται να χρησιμοποιήσει τις Υπηρεσίες ;
- Τι στοιχίζει μια επίσκεψη;
- Τι συμβαίνει όταν ο Ψυχολόγος δεν είναι το κατάλληλο πρόσωπο να με βοηθήσει στο συγκεκριμένο μου πρόβλημα;
- Τι άλλες υπηρεσίες προσφέρει η Συμβουλευτική Υπηρεσία;

Προετοιμασία ενός poster για την προβολή της Σ.Υ. του Γ.Δ. σε διεθνή και ελληνικά συνέδρια.

ΣΚΟΠΟΣ

Μέσω ενός πόστερ θα παρουσιαστεί η λειτουργία καθώς και τα πρώτα αποτελέσματα της λειτουργίας (σκοπός, δομή, στόχοι, στατιστικά...) του Συ.Κε.Φ.

Το πόστερ αυτό θα παρουσιαστεί εφέτος σε τουλάχιστον 3 συνέδρια (παρουσιάζονται κατά σειρά σημασίας):

- Παγκόσμιο Συμβουλευτικής Φοιτητών, Δανία, 9/1999
- Παγκόσμιο Ψυχοθεραπείας, Αυστρία, 11/1999 και
- Πανευρωπαϊκό Θεραπείας Συμπεριφοράς, Γερμανία 9/1999

Ενημερώσεις σε αμφιθέατρα

Πραγματοποιήθηκαν ενημερώσεις σε αμφιθέατρα σχετικά με την λειτουργία του Συ.Κε.Φ. (Αναλυτική εικόνα προγράμματος ενημερώσεων, δες παράρτημα 13). Ενημερώθηκαν περίπου 2000 φοιτητές με την μεθοδολογία που περιγράφεται στην σελίδα 23. Περίπου 800 φοιτητές συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια της έρευνας. Μετά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ακολουθούσε συζήτηση.

Αυτές οι ενημερώσεις σύμφωνα με την ανάλυση των Εντύπων ιστορικού (take in)-

προσωπικών στοιχείων (Παράρτημα 4) ήταν και ο λόγος, που 73% των 47 φοιτητών που επισκέφτηκαν τον Ψυχολόγο του Συ.Κε.Φ. Οι υπόλοιποι άκουσαν "καλά λόγια" από γνωστό τους που είχε ήδη έρθει στο Συ.Κε.Φ.

Συναντήσεις με διδάσκοντες μέλη Δ.Ε.Π.

Θεωρήσαμε απαραίτητο να έχουμε την συνεργασία των διδασκόντων ώστε να μας δοθεί αρκετός χρόνος για την ενημέρωση των φοιτητών στις αίθουσες διδασκαλίας. Έτσι πραγματοποιήθηκαν ενημερώσεις σε διδάσκοντες σχετικά με την λειτουργία του Συ.Κε.Φ. (Αναλυτική εικόνα προγράμματος ενημερώσεων, δες παράρτημα 13). Ενημερώθηκαν περίπου 40 μέλη Δ.Ε.Π.

Επιστημονική Ημερίδα

Η έναρξη της λειτουργίας του Συ.Κε.Φ. έγινε στις 3 Νοεμβρίου με την οργάνωση μιας Επιστημονικής Συνάντησης (Παράρτημα 18), στην οποία προσκλήθηκαν οι καθηγητές Ψυχολογίας του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κος Μπεζεβέγκης και κα Καλαντζή-Αζίζι. Στην ανοιχτή Συνάντηση μίλησε επίσης η Διευθύντρια του Συ.Κε.Φ. κα Λουκία Μπεζέ, ο γραμματέας της Επιτροπής Ερευνών του Γραφείου Διασύνδεσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης κος Τροχούτσος και ο γράφων. Στην συνάντηση έλαβαν μέρος πλήθος φοιτητών και την κάλυψαν τα τοπικά Μ.Μ.Ε. (Παράρτημα 19)

Συναντήσεις με τα Δ.Σ. των φοιτητικών Συλλόγων

Αποστάλθηκε επιστολή στα Προεδρεία των φοιτητικών Συλλόγων και πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με τα προεδρεία όλων των Σχολών της Αλεξανδρούπολης και μερικά της Κομοτηνής. Για το επόμενο έτος προγραμματίζουμε συναντήσεις με τα υπόλοιπα.

Συναντήσεις με την Γ.Γ.Ν.Γ.

Στα πλαίσια της προσπάθειας για την εξεύρεση χρηματοδότησης η Πρόεδρος κα καθ. Μπεζέ έκανε σειρά επισκέψεων στην Γ.Γ.Ν.Γ.

Παρουσία στην ιστοσελίδα της Γ.Γ.Ν.Γ.

Η Πρόεδρος κα καθ. Μπεζέ κατέθεσε στην Γ.Γ.Ν.Γ. υλικό για την παρουσία του Συ.Κε.Φ. στην Σελίδα του Δικτύου Κέντρων Στήριξης Νέων και Παιδιών, του οποίου το Συ.Κε.Φ. είναι μέλος. Η Ιστοσελίδα αυτή χαρακτηρίζεται ως υποτυπώδης και όπως αναφέρεται στις προτάσεις για τον καινούργιο προγραμματισμό, θεωρείται απαραίτητη η δημιουργία μιας δικιάς μας σελίδας.

Υπαγωγή σε διαπολιτιστικό ερευνητικό σχήμα

(συνεργασία με FEDORA ή/ και Πανεπιστήμια εξωτερικού)

Η Πρόεδρος και ο ψυχολόγος του Κέντρου κος. Κωνσταντίνος Ευθυμίου έγιναν πρόσφατα μέλη της FEDORA και θα επιδιώξουν στην συνάντηση της Κοπεγχάγης (9.99) να υπαχθούν σε κάποιο διαπολιτιστικό ερευνητικό σχήμα της PSYCHE.

Η συνεργασία στο φετινό θέμα σχετικά με τους παράγοντες προσκόλλησης και αυτονομίας (attachment theory) δεν στάθηκε δυνατή λόγω της έλλειψης κονδυλίων, με

αποτέλεσμα, αν και διεξάγουμε σχετική έρευνα με αυτό το θέμα, να μην είμαστε έτοιμη για την παρουσίαση του Σεπτεμβρίου.

Συνεργασία με τους Ψυχολόγους του Δ' Σώματος Στρατού

Έγινε πλήθος συναντήσεων με τους ψυχολόγους που ασκούν το έργο ψυχοκοινωνικής στήριξης στρατιωτών για την διοργάνωση ημερίδας επαγγελματικού προσανατολισμού από το Δ' Σώμα Στρατού. Προγραμματίζεται κοινή ημερίδα με την συνεργασία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και της Αρχιεπισκοπής Έβρου για το φθινόπωρο με θέμα την Συμβουλευτική.

**Βασ. Σοφίας 1
Πολυτεχνική Σχολή
Κτίριο 4, 3ος όροφος
Τηλ/Fax: 0541-79552, ΞΑΝΘΗ**

**Παναγή Τσαλδάρη
Νέο Αμφιθέατρο Νομικής - Γραφείο 8
τηλ: 0531-70487, ΚΟΜΟΤΗΝΗ**

**Α' Κτίριο Παιδαγωγικών Τμημάτων
Όροφος 1ος - Γραφείο 4
Τηλ/Fax: 0551-39076 ή 39853 εσωτ. 38
Νέα Χηλή, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. HOFSTATTER P.R. (ΧΟΦΣΤΑΤΕΡ Π.), ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ. Εκδόσεις 'ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ', Αθήνα, 1978.
2. KARLAN M.F. (ΚΑΠΛΑΝ Μ.Φ.), "ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ", ΕΚΛΟΓΗ 1976, τεύχος 38.
3. REMPLEIN H. (ΡΕΜΠΛΑΪΝ Χ.), "Ο ΕΦΗΒΟΣ (Η ΝΕΑΝΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ)", Εκδόσεις Δ.Ι. ΚΩΣΤΙΑΝΑ, Αθήνα, 1980. (α)
4. REMPLEIN H. (ΡΕΜΠΛΑΪΝ Χ.), "ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ", Εκδόσεις Δ.Ι. ΚΩΣΤΙΑΝΑ, Αθήνα, 1980. (β)
5. REYMOND - RIVIER B. (ΡΕΪΜΟΝ - ΡΙΒΙΕ ΜΠ.), "Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ", Εκδόσεις ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ, Αθήνα, 1989.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. ΙΑΤΡΙΔΗΣ Δ.Σ., "ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ", Εκδόσεις GUTEMBERG, Αθήνα, 1990.
2. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Δ., "ΛΕΞΙΚΟ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ, Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ, Αθήνα, 1992.
3. ΕΥΘΥΜΙΟΥ Κ., Internet Site: www.IBRT.GR/CC.htm#1
4. ΜΑΛΙΚΙΩΣΗ - ΛΟΪΖΟΥ Μ., "ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ", Εκδόσεις ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, Αθήνα, 1996.
5. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Ν.Γ., "ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ", Αθήνα, 1993.

6. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ Ν.Ι., "ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ", ΤΟΜΟΣ 4: ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ (δεν υπάρχουν άλλες πληροφορίες)
7. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ Π., "ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΤΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ", ΕΚΛΟΓΗ 1986, τεύχος 71.

ΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. ΓΟΥΣΙΟΥ Α., ΚΥΡΑΝΑΚΗΣ Σ., ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Α., "ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ", Πάτρα, 1997.
2. ΚΑΖΑΤΖΑ Ε., ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ Β., "ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ – ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ", Αθήνα, 1995.

ΕΡΕΥΝΕΣ

1. ΓΑΡΔΙΚΗ Ο., ΚΕΛΠΕΡΗΣ Χ., ΜΟΥΡΙΚΗ Α., ΜΥΡΙΖΑΚΗΣ Γ., ΠΑΡΑΔΕΛΛΗΣ Ο., "ΝΕΟΙ: ΔΙΑΘΕΣΗ ΧΡΟΝΟΥ – ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ", (Περιοχή Πρωτεύουσας), ΤΟΜΟΣ Α', Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.), Αθήνα, 1999.
2. ΤΕΠΕΡΟΓΛΟΥ Α., ΜΠΑΛΟΥΡΔΟΣ Α., ΜΥΡΙΖΑΚΗΣ Γ., ΤΖΩΡΤΖΟΠΟΥΛΟΥ Μ., "Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ, ΤΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ", Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.), Αθήνα, 1999.

